

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

ปริญญา

การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
บนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ - หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

นามผู้วิจัย นางสาวรัญญา งามเจริญ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พันธ์ทิพย์ จงโกรอย, Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์วิพัทธ์ จินตนา, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
บนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ - หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

Urban Landscape Development for Sustainable Tourism
on Pak Nam - Had Sai Ri Road, Mueang District, Chumphon Province

โดย

นางสาววรรษญา งามเจริญ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

พ.ศ. 2555

วรัญญา งามเจริญ 2555: การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ปรินญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช, Ph.D. 138 หน้า

การศึกษาครั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพื้นที่ศึกษาเป็นบริเวณถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ หาดทรายรีอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร วิธีการศึกษา ประกอบด้วย 1) การสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ภาคสนามเพื่อทราบถึงองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อใช้ประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา และ 3) การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักท่องเที่ยวชาวไทย 84 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 12 คนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 10 คนทั้งนี้เพื่อรวบรวมประเด็นปัญหาและความต้องการในการพัฒนา

เมื่อนำคะแนนประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ หาดมัดโพน หาดภราดรภาพ และหาดทรายรี มาทดสอบสมมติฐานทางสถิติโดยใช้ F-statistic ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 พบว่า ศักยภาพของแต่ละหาดไม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติ สอดคล้องกับผลการสำรวจพื้นที่ภาคสนามและ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่พบว่า พื้นที่ทั้งสามมีความเชื่อมโยงและเอื้อประโยชน์ต่อกัน โดยหาดมัดโพนจะโดดเด่นด้านการเป็นย่านอุตสาหกรรมประมงและการเป็นชุมชนเมืองท่า แต่ควรเพิ่มจุดแสดงข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกพื้นที่ รวมทั้งเพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และควรเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของท้องถิ่น สำหรับหาดภราดรภาพเด่นที่การเป็นย่านธุรกิจท่องเที่ยว แต่พบปัญหาในเรื่องรูปแบบป้าย อุปกรณ์ประดับเส้นทาง รวมถึงตัวอาคารที่มีสีฉูดฉาดหลาย และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ดูเป็นแนวตะวันตก ทำให้พื้นที่ขาดเอกภาพและไม่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การปรับปรุงในเรื่องดังกล่าว จะช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดีขึ้น ในส่วนของหาดทรายรีเป็นย่านท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ แต่พบว่ามีชุมชนค้าริมถนนที่ตั้งบังบังสถานที่สำคัญและทัศนียภาพที่สวยงามของพื้นที่ จึงควรจัดสรรพื้นที่ว่างภายในย่านให้เป็นจุดรวมร้านค้า รวมทั้งควรได้ออกแบบรูปแบบร้านค้าให้เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่และควรจัดจำหน่ายกลุ่มสินค้าพื้นเมือง

ลายมือชื่อนิติสด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Warunya Ngamcharoen 2012: Urban Landscape Development for Sustainable Tourism on Pak Num- Hat Sai Ri Road, Mueang District, Chumphon Province. Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Research Management), Major Filed: Sustainable Land Use and Natural Research Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Tipparat Pongthanapanich, Ph.D. 138 pages.

This study applies an integration concept focusing on a participatory process of stakeholders for sustainable tourism development of an urban landscape. The study area is on Pak Num - Hat Sai Ri Road, Mueang Chumphon. The research methods comprise: 1) site survey and analysis of the landscape components, 2) in-depth interviews of 5 experts to assess the potential of resources for tourism development and to rank the priority for development, and 3) interviewing the tourists and local stakeholders using questionnaires; the samples include 84 Thai tourists, 12 foreigner tourists and 10 stakeholders. The issues and needs for the development were obtained.

The resource potential scores of Hat Mat Ta Phon, Hat Pha Ra Don Phab, and Hat Sai Ri were compared using hypothesis testing of F-statistic at 0.01 significance level. The results showed that the three areas had the same level of resource potential. It is consistent with the findings from site analysis and stakeholder interview, that is, the three areas are linked to and benefit each other. Hat Mat Ta Phon is known as a fishery industry area as well as a harbor community. However, a more tourist information of the area and its surroundings should be provided. In addition, tourism activities should incorporate the community's participation and generate mutual benefits. The activities should also be inline with the culture, history and background of the site. Hat Pha Ra Don Phab is the center of tourism business in the area. The problem found on this site is that the banners, street furniture and western style buildings caused lack of unity and no reflection of the area's identity. The improvement on the above would improve the landscape. Hat Sai Ri is known as the location of historical significance. However, the landmarks and scenery of the area are obscured by the street shops. An open space land should be allocated for setting up the stores within one place. The stores should be designed to fit the identity of the area where should be developed as a distributing hub of local products

---

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

“จุดหมายปลายทาง คือ รางวัล ๓ ความพอใจหนึ่ง แต่ประสบการณ์ทุกรูปแบบที่ได้รับระหว่างเดินทาง คือ รางวัลอย่างยั่งยืน” แนวคิดที่ได้รับจากการทำงานวิจัย ตัวดิฉันเองก็เปรียบได้กับนักขับจี้รถยนต์โดยทั่วไปที่พบเจอทั้งวิวทิวทัศน์ที่สวยงามและนานาปัญหาจากการขับจี้อย่างประมาท รถยนต์ส่วนตัวเปรียบได้กับการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูที่มอบอิสระทางความคิด นายสุรัตน์ งามเจริญและนางกรรณิการ์ งามเจริญ สิ่งประเสริฐสุดเท่าที่ชีวิตดิฉันพึงมี พลังงานเชื้อเพลิงเปรียบได้กับการหล่อหลอมและแรงบันดาลใจจาก อรพินท์ มุจลินทร์ จุดพักริมทางเปรียบได้กับกำลังใจจากเพื่อนฝูง โบว์ จี๊ด ป๊าว พิม พี่อู๋ม ฯลฯ ที่ทำให้เครื่องยนต์ที่วิ่งมาในช่วงเวลาหนึ่งได้หยุดพักและพร้อมที่จะออกเดินทางแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่

จุดหมายปลายทางแรกเปรียบได้กับการเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ กราบขอบพระคุณ ผศ.อรัญญา ภู่ออด และ อ.สุกัญญา ชัยพงศ์ สำหรับคำปรึกษาตลอดจนพัฒนากระบวนการคิด จุดหมายปลายทาง ณ ปัจจุบันเปรียบได้กับการเข้าศึกษาในระดับปริญญาโทสาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์ในสาขาวิชาให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัย นับได้ว่าเป็นประสบการณ์อันทรงคุณค่า ถึงแม้ดิฉันจะทำได้ไม่ด้นักแต่ก็มีหลายสิ่งทีดิฉัน ได้เรียนรู้และเปลี่ยนให้ดิฉันให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากกว่าที่เคยเป็นมา อีกทั้งยังเป็นสถานที่พิสูจน์ความเชื่อเรื่องการบูรณาการ กราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ผศ.ดร.พันธ์ทิพย์ จงโกทย และคณาจารย์ทุกท่านในสาขา ท้ายที่สุดขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคประชาชนรวมไปถึงนักท่องเที่ยวที่ได้ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าดิฉันเป็นเพียงคนธรรมดาที่ปราศจากความสมบูรณ์แบบ แต่ก็ นับได้ว่าเป็นคน โชคดีที่มีคนคอยดูแลและหยิบยื่น โอกาสให้ได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงขออนุญาต หยิบยกคุณงานความดีและคุณประโยชน์จากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่บุคคลทั้งที่ไม่ได้กล่าว นามและได้กล่าวนามไว้ข้างต้น

วรัญญา งามเจริญ

ตุลาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	7
แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	10
แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบอย่างยั่งยืน	12
แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง	16
แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพทรัพยากร	
ท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา	35
กรอบแนวคิด	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลและการวิจารณ์ผล	56
บริบทของพื้นที่ศึกษา	56
ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์	56
สภาพปัจจุบัน	61
ทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา	70
ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว ของพื้นที่ศึกษา	82
ปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา ภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา	97
แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของพื้นที่ศึกษา	99
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการศึกษา	111
ข้อเสนอแนะ	115
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	116
ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ	122
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว	131
ภาคผนวก ค รายละเอียดการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ	136
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	138

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความสำคัญและดัชนีชี้วัดความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว	35
2	เกณฑ์มาตรฐานความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว	38
3	ความเสื่อมโทรมและดัชนีชี้วัดความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว	39
4	เกณฑ์มาตรฐานความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว	43
5	ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณ	83
6	สรุปผลทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติแบบ F-test	90
7	พื้นที่ คน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหอดมัตโปน	92
8	พื้นที่ คน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหอดภราดรภาพ	93
9	พื้นที่ คน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหอดทรายรี	94
10	ศักยภาพในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา	95
11	ข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา	96

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ขอบเขตทางด้านพื้นที่	5
2	กรอบแนวคิดในการศึกษา	45
3	การใช้ประโยชน์ที่ดิน ณ พื้นที่ศึกษา	60
4	พื้นที่ทำนํ้าของกลุ่มนํ้าสาขาคลองท่าตะเภา หรือ ปากนํ้าชุมพร	61
5	บริเวณหาดมัดโปน	62
6	เกาะมัดโปนและแนวสันทราย	63
7	หาดทรายคุณภาพและแนวแผ่นดินที่ยื่นลงไปในทะเล บริเวณหาดผาแดง	64
8	บริเวณหาดทรายรี	64
9	มาลิคเจดีย์ เกาะมัดโปน	67
10	พลับพลารัชกาลที่ 5	67
11	ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์	68
12	เรือรบหลวง	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
13	ย่านที่พบในบริเวณพื้นที่ศึกษา	71
14	ที่รวมกิจกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษา	72
15	ที่ว่างโล่งบริเวณพื้นที่ศึกษา	73
16	เส้นทางการสัญจร	74
17	ตัวอย่างจุดหมายตาบริเวณพื้นที่ศึกษา	75
18	ตัวอย่างวัสดุพืชพรรณบริเวณพื้นที่ศึกษา	76
19	ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบโบราณและแบบพื้นเมือง	77
20	ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบกลางเก่ากลางใหม่	78
21	ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่	79
22	ตัวอย่างป้ายในบริเวณพื้นที่ศึกษา	80
23	ตัวอย่าง Street Furniture	81
24	ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาดทรายรี	87
25	ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาดราครภาพ	88

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
26	ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาดมัตโปน	89
27	แนวทางในการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น	101
28	แนวทางในการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2	102
29	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 1	103
30	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2	103
31	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3	104
32	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 4	104
33	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5	105
34	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 6	105
35	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 7	106
36	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 8	106
37	แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 9	107
38	แนวทางในการพัฒนาด้านการจราจร 1	107

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
39	แนวทางในการพัฒนาด้านการจราจร 2	108
40	แนวทางในการพัฒนาด้านความสะดวกสบายและการให้บริการ นักท่องเที่ยว	109
41	แนวทางในการพัฒนาด้านความสะอาดและดูแลรักษา	110

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อบทนำออกเป็น 5 หัวข้อ 1) ความสำคัญของปัญหา 2) วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) ขอบเขตของการวิจัย 4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และ 5) นิยามศัพท์ ดังนี้

ความสำคัญของปัญหา

การรับรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความคิดรวบยอดตลอดจนการแปลและเข้าใจความหมาย ธรรมชาติการรับรู้ของมนุษย์เกิดจากการใช้วัยวะรับสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง กว่าร้อยละ 75 มาจากการรับรู้ทางตา ร้อยละ 13 มาจากการรับรู้ทางหู ร้อยละ 6 มาจากการรับรู้โดยการสัมผัสทางกาย ร้อยละ 3 มาจากการรับรู้ทางจมูก และ ร้อยละ 3 มาจากการรับรู้ทางลิ้น (ขนิษฐา วิเศษสาทร, 2544) ด้วยความสำคัญของการรับรู้ทางสายตาส่งผลให้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากมายหนึ่งในนั้น คือ ภูมิทัศน์เมือง หรือ urban landscape ศิลปะการสร้างเมืองที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้สายสัมพันธ์ทางสายตาระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในเมือง สิ่งแวดล้อมตามเส้นทาง พื้นที่นอกอาคาร ลักษณะรูปแบบของอาคาร องค์ประกอบของเมืองในรูป 3 มิติที่สื่อออกมาในลักษณะของรูปทรงที่โอบล้อมจุดที่เรายืนอยู่ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้จากการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง (Cullen, 1971) ดังเช่นตัวอย่างงานวิจัยแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเลถนนเชิงมนต์ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ถนนเชิงมนต์มีศักยภาพที่ทำให้เป็นเมืองท่องเที่ยวยอดนิยมในระดับโลก นอกเหนือจากชายหาดที่สวยงามแล้ว ยังมีความหลากหลายของสินค้า บริการทั้งในรูปแบบและราคา วิถีชีวิตยามค่ำคืนที่มีสีสัน สนุกสนาน ความหนาแน่นของร้านค้าและผู้คน ความเป็นมิตรของชาวเกาะสมุย ส่วนปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข แบ่งเป็น 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง 3) ด้านการสัญจร 4) ด้านความสะดวกสบายการให้บริการ และ 5) ด้านการดูแลรักษาความสะอาด (อรอาภา โลวีระ, 2549)

เมือง หรือ urban มรดกที่มาจากการสร้างสรรค์ของคนหลายต่อหลายรุ่น มิได้มีความหมายเพียงภูมิทัศน์ภายนอกหรือจำกัดความงามเพียงตึกงามบ้านช่อง ถนนหนทาง แต่ยังรวมไปถึงการตั้ง

สมมุติปัญญาของคนรุ่นก่อนที่ถ่ายทอดมาสู่วิถีชีวิตของคนรุ่นปัจจุบัน (โสมสกาเว เพชรานนท์, 2547) ดังนั้นการพัฒนาชุมชนเมืองต้องมีใช้ภาพใดภาพหนึ่งจากต่างประเทศ หากแต่เป็นภาพเฉพาะที่มีทั้งขึ้นได้ในสังคมไทย ด้วยทัศนคติความพอเพียงและคุณลักษณะการบริโภคที่พอ ประมาท มีลำดับชั้นอย่างต่อเนื่องของชุมชนในเมืองภาพร่างที่เป็นพลังสำคัญที่จะนำความยั่งยืนมาสู่ชุมชนเมืองของไทยอย่างแท้จริง (สิงหนาท แสงสีหนาท, 2545) เช่นเดียวกับการพัฒนาเมืองเพื่อท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาจะต้องทำความเข้าใจกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ sustainable tourism การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันให้มีการปกป้อง สงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง ด้วยการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม ความงามทางสุนทรียภาพ ขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

ด้วยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่นับได้ว่าเป็นความมหัศจรรย์ของโลก อยู่ในเส้นทางที่เชื่อมซีกโลกเหนือและใต้ ประเทศไทยจึงอยู่ในสถานะที่จะได้ประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวนานาชาติ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยวไทย 2555 ที่ว่า “การท่องเที่ยวของไทยเป็นวิธีการที่จะช่วยเพิ่มสวัสดิการแก่คนไทย ส่งเสริมโอกาส สร้างรายได้ และช่วยพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นสวัสดิการสำคัญที่รัฐบาลพึงจัดหาให้ประชาชน ด้วยการยกมาตรฐานและคุณภาพสาธารณูปโภคให้มีความเทียบเคียงกับเมืองท่องเที่ยวสากล เป้าหมายระยะยาวภายในปี พ.ศ.2555” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ยุทธศาสตร์จังหวัดชุมพร ปี2551 -2554 มีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการบริหารจัดการด้านการเกษตร การท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า ศูนย์อุตสาหกรรม การเกษตรและท่องเที่ยวชั้นนำของภาคใต้ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550 ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นจาก 417,765 คน ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 420,395 คน ในปี พ.ศ. 2550 และ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นจาก 55,435 คน ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 58,420 คน ในปี พ.ศ. 2550 นักท่องเที่ยวกลุ่มอายุ 25-34 ปี เป็นกลุ่มที่เข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง คือ การท่องเที่ยวพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร และ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเองด้วยรถยนต์ส่วนตัว (สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร, 2551)

จากการประเมินชุมชนอย่างอย่างเร่งด่วน หรือ rapid rural appraisal พบว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรบนฐานของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้เกิดวิกฤติทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ กล่าวคือ น้ำมันมีราคาสูงขึ้น ในขณะที่ทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลที่ใช้

ประโยชน์มาอย่างยาวนานลดจำนวนลง ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชาวประมงซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นเริ่มจางหายไปพร้อมกับภูมิปัญญา การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขัน ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน รูปแบบสถาปัตยกรรมรวมไปถึงองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง โดยบางส่วนของการพัฒนาส่งผลให้เกิดมุมมองที่ขัดแย้ง บ้างก็บดบังสถานที่สำคัญตลอดจนวิวทิวทัศน์ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า วิวทิวทัศน์เป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทสิ้นเปลืองหรือใช้แล้วหมดไป ดังนั้นหากนำมาใช้โดยปราศจากการดูแลรักษาหรือปล่อยให้ถูกทำลายด้วยการปรุงแต่งที่ไม่คำนึงถึงรากฐานทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษคงเลือนหาย และ ขาดต่อการบูรณะให้กลับมาสวยงามดังเดิม

งานวิจัยนี้มุ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ภายใต้ขอบข่ายความเชื่อมโยงการรับรู้ทางสายตาผ่านองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง ที่ได้รับการพัฒนาให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับรากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น อันจะส่งผลโดยตรงต่อความภาคภูมิใจของผู้อยู่อาศัยและความประทับใจของผู้ไปเยือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในการศึกษาค้างนี้ แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

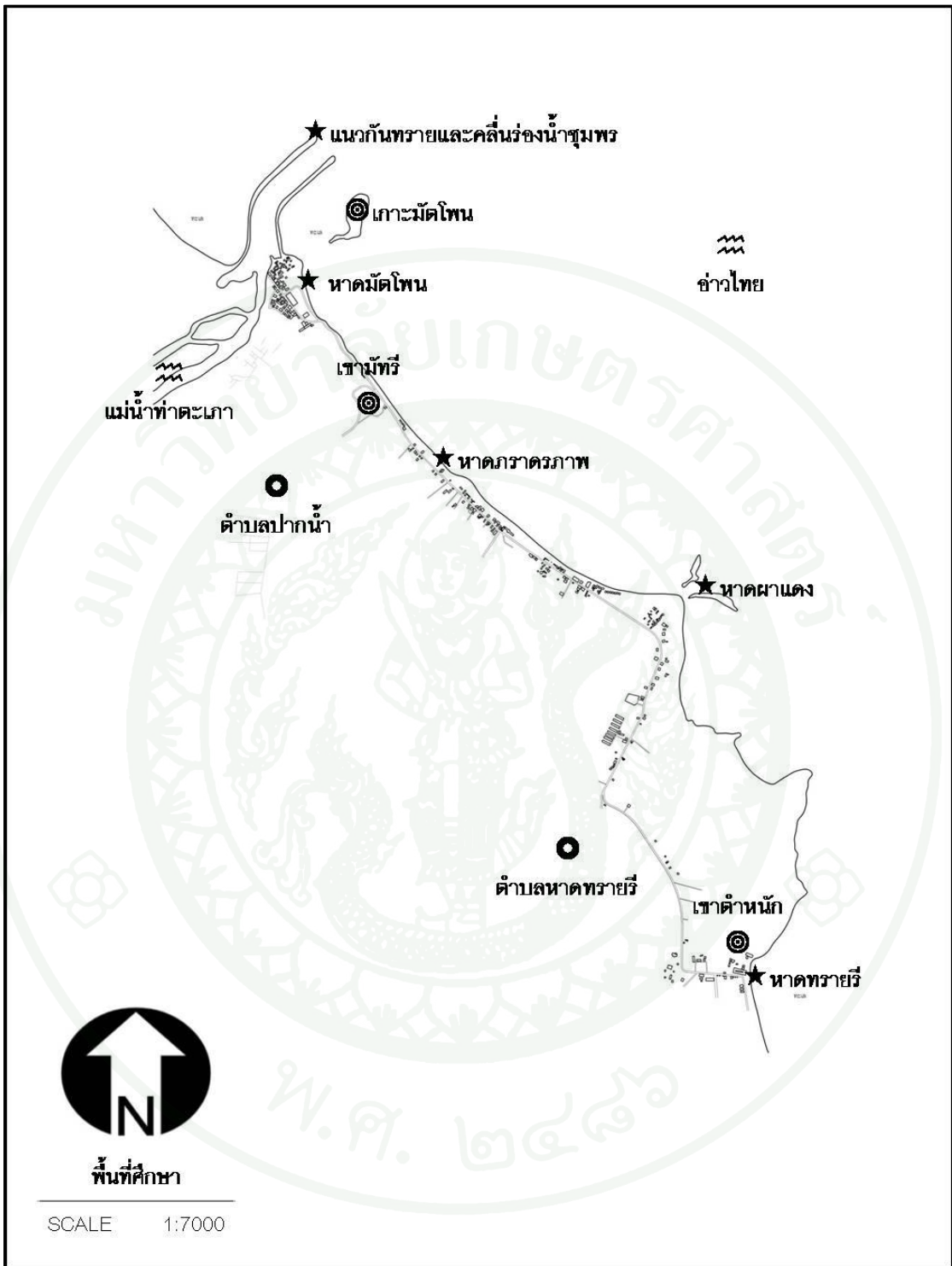
ขอบเขตทางด้านเนื้อหาในการศึกษาค้างนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เริ่มจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิแล้วจึงลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลทั้งสองมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบไปด้วย แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การออกแบบอย่างยั่งยืน การพัฒนาภูมิทัศน์เมือง และการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา แล้วจึงสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิด

ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบไปด้วย ข้อมูลจากการสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา ข้อมูลจากการวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ แล้วจึงนำสองข้อดังกล่าวมาสังเคราะห์เป็นศักยภาพเชิงพื้นที่ และข้อมูลจากการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา

ขอบเขตทางด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาในการศึกษาค้างนี้ คือ ถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โดยพื้นที่ดังกล่าวตั้งคาบเกี่ยวระหว่างตำบลปากน้ำและตำบลหาดทรายรี ซึ่งตำบลทั้งสองอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2 บ้านปากน้ำตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 4 บ้านคอหมูตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 1 บ้านฝั่งแดงตำบลหาดทรายรี หมู่ที่ 6 บ้านหาดทรายรีตำบลหาดทรายรี และ หมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายทองตำบลหาดทรายรี ตลอดเส้นทางมีระยะทาง 9.4 กิโลเมตร มีอาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับปากแม่น้ำท่าตะเภา ทิศตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย ทิศใต้ติดต่อกับตำบลหาดทรายรี และ ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลปากน้ำ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการศึกษาครั้งนี้ การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร คือ ประโยชน์ต่อผู้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาทั้งในพื้นที่ศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถนำแนวทางจากการศึกษานี้ไปประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ให้เอื้อต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้เข้าไปสัมผัส มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตของประชากรในเขตพื้นที่ศึกษาและสภาพภูมิทัศน์ที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์บนพื้นฐานของความความสะอาดปลอดภัยในการเดินทาง

นิยามศัพท์

ภูมิทัศน์เมือง หมายถึง ศิลปะการสร้างเมืองที่เกี่ยวกับการรับรู้สายสัมพันธ์ทางสายตาระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในเมือง สิ่งแวดล้อมตามเส้นทาง พื้นที่นอกอาคาร ลักษณะรูปแบบของอาคาร องค์ประกอบของเมืองในรูป 3 มิติที่สื่อออกมาในลักษณะของรูปทรงที่โอบล้อมจุดที่เรายืนอยู่โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้จากการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่ง ไปอีกจุดหนึ่ง

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การปรับปรุงองค์ประกอบตลอดจนสิ่งแวดล้อมของเมืองที่มาจากกระบวนการการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้สอดคล้องตอบรับกับการรับรู้ทางสายตาที่น่ารื่นรมย์ กลมกลืน โดยสามารถสะอาดสะอ้านเอกลักษณ์พื้นถิ่น ให้ผู้อยู่อาศัยสามารถดำรงชีวิตด้วยความภาคภูมิใจ และ ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ ภายใต้อุณหภูมิของสิ่งแวดล้อม สังคม และ เศรษฐกิจทั้งในปัจจุบันและอนาคต

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การตรวจเอกสารในแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) แนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืน 4) แนวคิดการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง และ 5) แนวคิดการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา รายละเอียดดังนี้

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มใน ปี พ.ศ. 2515 โดยองค์การสหประชาชาติได้มีการจัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งนานาชาติเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก ผลจากการประชุมดังกล่าวทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ World Commission on Environment and Development ที่รู้จักโดยทั่วไปว่า Brundtland Commission เพื่อทำการศึกษาในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ปี พ.ศ. 2535 ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ UN Conference on Environment and Development หรือการประชุม Earth Summit เมื่อผลการประชุมนี้ ผู้แทนจาก 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก พร้อมทั้งกระตุ้นให้รัฐบาลประเทศต่างๆ สร้างกลยุทธการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมในขณะเดียวกัน ก็ให้ความสำคัญคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อผลประโยชน์ของคนในรุ่นต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546)

การเริ่มต้นของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทยว่า หลังจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 โดยมีนโยบายการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและ

ทั่วถึง รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ 2 แนวทาง คือ การให้ประชาชนและองค์กรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และให้มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน เห็นได้จากนโยบายของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยจะ “อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ให้มีศักยภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาในอนาคตรวมทั้งสงวนรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถฟื้นคืนสภาพได้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540) ทั้งนี้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า สามารถจำแนกออกเป็น 14 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความร่วมมือระหว่างประเทศทางสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นความร่วมมือระดับทวิภาค และระดับพหุภาคี
2. การให้คำแนะนำในเรื่องทางสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เป็นไปในลักษณะการให้ความช่วยเหลือระหว่าง รัฐบาลรัฐ ในด้านเทคโนโลยี ประสิทธิภาพ วิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยอาจเป็นไปในลักษณะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศในการติดตามตรวจสอบ การประเมินสถานการณ์ของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
3. หลักการป้องกันล่วงหน้า เป็นหลักการที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันหรือลดระดับความรุนแรงของผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ environmental impact assessment
4. สิทธิของรัฐในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ถึงแม้ว่าแต่ละรัฐจะมีสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในขอบเขตรัฐของตนเอง แต่การใช้ประโยชน์นั้นต้องคำนึงถึงความเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกขอบเขตของรัฐ
5. ความเสมอภาคในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดอาจเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันหลายประเทศ ดังนั้น การใช้ประโยชน์จึงต้องอยู่ภายใต้หลักการที่ว่า แต่ละรัฐย่อมมีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกันได้มากที่สุด เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด และก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด

6. การแจ้งเหตุฉุกเฉินที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่เกิดความเสียหายกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมในรัฐหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในรัฐอื่นเสียหายไปด้วย รัฐบาลที่ได้รับความเสียหายจะแจ้งให้รัฐอื่นรับทราบในเหตุฉุกเฉิน เพื่อป้องกันความเสียหายในวงกว้าง

7. หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย แนวความคิดผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย polluter pays principle เป็นหลักการที่ประยุกต์จากแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ผู้ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมรวมถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมนั้นด้วย

8. สิทธิในสิ่งแวดล้อม สิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน โดยประชาชนทุกคนมีสิทธิพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา

9. ความยุติธรรมในสิ่งแวดล้อมสำหรับชนยุคอนาคต หลักการสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การยอมรับในสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชนในยุคปัจจุบัน แต่สิทธิดังกล่าวต้องให้ความสำคัญกับสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชนในยุคอนาคตอย่างเท่าเทียมกัน

10. การจัดการปัญหาความยากจน ประเทศต่างๆ ทั้งที่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาได้ทำความตกลงร่วมกันตามกรอบการปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากด้วย การเรียกร้องให้ลดช่องว่างในการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะความร่วมมือเพื่อส่งเสริมระหว่างภาคีที่จะดำเนินการให้เป็นประโยชน์ร่วมกัน

11. พันธกรณีร่วมและพันธกรณีที่แตกต่างกัน กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจเป็นไปได้ในลักษณะการดำเนินการร่วมกันระหว่างประเทศต่างๆ หรืออาจเป็นไปได้ในลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐเป็นการเฉพาะ เนื่องจากแต่ละประเทศมีศักยภาพและข้อจำกัดที่แตกต่างกันทางด้านงบประมาณและเทคโนโลยี ดังนั้นการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในพันธกรณีร่วมจึงมีความแตกต่างกันไป

12. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้นความสำเร็จของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่ง

จึงขึ้นอยู่กับ การยอมรับของประชาชน ซึ่งการให้สิทธิแก่ประชาชนในรูปของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเริ่มต้นจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาท มีส่วนร่วมและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

13. การไม่เลือกปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อม ในสังคมแต่ละสังคมย่อมประกอบขึ้นด้วยบุคคลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางเพศ วัย ระดับการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสิทธิทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงกำหนดให้ไม่มีการเลือกปฏิบัติทางสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์

14. การระงับข้อพิพาทอย่างสันติความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา ซึ่งในหลายกรณีอาจก่อให้เกิดข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ ดังนั้นในการระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมจึงกำหนดให้ดำเนินการอย่างสันติวิธี

จากการเป็นหนึ่งในประเทศที่ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 ประเทศไทยนำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้มาประยุกต์ลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ฉบับที่ 6 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันฉบับที่ 10 ตามแนวทางที่ว่า การตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก พร้อมทั้งกระตุ้นให้รัฐบาลประเทศต่างๆ สร้างกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมในขณะเดียวกัน ก็ให้ความสำคัญคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อผลประโยชน์ของคนในรุ่นต่อไป ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (World Tourism Organization, 1995)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มาจากแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ sustainable development ซึ่งเน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ การประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็น

“การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้อง สงวน รักษาโอกาสของอนุชนรุ่นหลังด้วยการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศด้วย” (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวของกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดี เชื่อมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การกำหนดกรอบหลักการในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน องค์การการท่องเที่ยวโลกแบ่งไว้เป็น 7 แนวทาง ดังนี้ (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต, 2547)

1. การพัฒนาและบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของสถานที่ท่องเที่ยว หรือ carrying capacity
2. การตระหนักถึงความต้องการชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม หรือ participation benefit
3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้น จะต้องเน้นประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้มาเยือนหรือ quality experience
4. ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวต้องได้โอกาสในการเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น หรือ learning and understanding
5. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องออกแบบให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติหรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นนั้นๆ หรือ nature and local architecture
6. เกิดการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา หรือ interacted development

7. พัฒนารฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือติดตามตรวจสอบและตัดสินใจ หรือ database

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหนึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (วราภรณ์ กิติศรีวรพันธ์, 2549) ดังการศึกษาการวางผังบริเวณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ณ แหล่งพลอยบ้านบ่อแก้ว อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่โครงการมีลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะทางธรณีวิทยา และมีเครื่องมือที่สามารถจูงใจนักท่องเที่ยว มีดินที่มีธาตุอาหารบริบูรณ์เหมาะสมในการพัฒนาระบบนิเวศเกษตร ประกอบกับพื้นที่โครงการตั้งอยู่บนถนนสายสำคัญจากกรุงเทพฯ สามารถรองรับการจราจรได้ ชุมชนในพื้นที่โครงการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) พื้นที่สำหรับผู้มาเยือน 2) พื้นที่กิจกรรม และ 3) พื้นที่ส่วนบ้านพักและอาคารปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบอย่างยั่งยืน

นภวรรณ ฐานพกาญจน์ และคณะ (2541 อ้างถึง USNPS, 1993) แนวคิดในการออกแบบอย่างยั่งยืน sustainable design เป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างชาญฉลาดและสามารถคงฐานทรัพยากรอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยมุ่งที่จะให้เทคโนโลยีในอนาคตให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและ ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ลดผล กระทบจากการพัฒนาตามแบบที่กำหนดต่อทรัพยากร ธรรมชาติ และ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับโลก ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามนุษย์จะสูญเสียคุณภาพชีวิตที่เคยมี และการพัฒนาทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก แนวคิดนี้เพียงแต่สนับสนุนให้มนุษย์บริโภคและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาอย่างประหยัด มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น ภายใต้กระบวนการออกแบบอย่างยั่งยืน กลุ่มนักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านการวางแผนและออกแบบ ตลอดจนองค์กรและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ The World Congress of the International Union of Architects (UIA), The American Institute of Architect (AIA), และ The International Council on Environmental Design (ICED) ร่วมกำหนดหลักการที่สำคัญในการออกแบบอย่างยั่งยืนมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและธรรมชาติเท่าเทียมกันเพื่อให้องค์ประกอบทั้งสองส่วนอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อหนุนและสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายของกันและกันอย่างยั่งยืน
2. ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายในระหว่างองค์ประกอบทุกส่วนของระบบธรรมชาติและผลกระทบจากการออกแบบต่อองค์ประกอบแต่ละส่วนทุกระดับ
3. เคารพในความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณ หรือ สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจกับวัตถุ พิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภายในชุมชนหรือสังคมที่เกี่ยวกับงานออกแบบ
4. คำนึงถึงผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนา อันเป็นผลมาจากการออกแบบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ตลอดจนระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในระยะยาวและไม่สร้างปัญหาผลกระทบในการบำรุงรักษาการบริหารจัดการตลอดจนปัญหาด้านความปลอดภัยให้กับคนในรุ่นหลังที่ต้องรับผิดชอบดูแล
6. สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างคุ้มค่าและไม่มีของเสีย
7. ออกแบบเพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า
8. ตระหนักเสมอว่าไม่มีสิ่งใดที่สร้างขึ้น มนุษย์จะคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและการออกแบบไม่สามารถแก้ปัญหามันได้ เรื่อง ดังนั้นจึงไม่ควรที่จะออกแบบเพื่อที่จะเอาชนะหรือควบคุมธรรมชาติหากแต่ควรปล่อยให้ธรรมชาติเป็นแม่แบบหรือผู้ชี้นำการออกแบบ

องค์ประกอบของการออกแบบอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักการพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น กรมอุทยานแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดกรอบทิศทางในการดำเนินการพัฒนาส่วนต่างๆ 9 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสื่อความหมาย การสื่อความหมายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในระบบอุทยานแห่งชาติ และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การสื่อความหมายจะทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นความตระหนักและสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง การออกแบบโครงสร้างทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยึดหลักการออกแบบอย่าง

ยิ่งขึ้นจะมีส่วนช่วยปรับพฤติกรรมของผู้ใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การออกแบบสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรหลัก เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติจะให้ความสำคัญสูงสุดกับระบบนิเวศ ผลกระทบจากการพัฒนาต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทั้งในแง่โครงสร้าง การทำงานของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบ การพัฒนามุ่งให้สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทมีความเหมาะสม สอดคล้องกับขีดความสามารถ ในการรองรับได้และข้อจำกัดของระบบนิเวศ ในทางปฏิบัติในการวางแผนและออกแบบ โดย จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) พฤติกรรมของธรรมชาติในระบบนิเวศและ ทรัพยากรหลักภายในระบบนิเวศที่จะเป็นจุดดึงดูดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การเชื่อมโยงระหว่าง ระบบนิเวศแต่ละระบบภายในแหล่งท่องเที่ยว และ การแบ่งแยกระบบนิเวศหรือถิ่นที่อยู่อาศัย 3) ความต้องการของมนุษย์ที่มีต่อระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศที่ยอมรับได้ และ 4) การติดตามตรวจสอบระบบนิเวศ เพื่อให้เชื่อมั่นว่าระดับของการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศที่ ยอมรับได้ยังคงถูกรักษาเอาไว้ ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนา

3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การออกแบบอย่างยั่งยืนสำหรับ แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้งที่เป็นรูปธรรมและเป็นนามธรรมของแหล่ง ท่องเที่ยว โดยเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดคือ การรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสภาพเดิม เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนเข้าถึงแหล่งวัฒนธรรมควรกระทำต่อเมื่อการเข้าถึงดังกล่าวไม่เพิ่มความ เสี่ยง ที่จะทำให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเสื่อมสภาพ เมื่อเปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงทรัพยากรแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้และ ความเข้าใจคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านโปรแกรมสื่อความหมาย

4. การออกแบบพื้นที่ การออกแบบพื้นที่เป็นกระบวนการใกล้เคียงสถานะที่ทำให้การใช้ ประโยชน์พื้นที่เกิดความยุ่งยากกับความอ่อนไหวขององค์ประกอบรวมของระบบการสัญจร โครงสร้างทางกายภาพต่างๆ ระบบสาธารณูปโภคภายในพื้นที่ธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรม ตั้งแต่ การวางแผนไปจนถึงการก่อสร้าง สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในการออกแบบพื้นที่ได้แก่ ผลกระทบ ของการพัฒนาต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งท่องเที่ยว ความเป็นอิสระและความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของภูมิทัศน์แต่ละส่วนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ การผสมผสานการพัฒนาทางกายภาพเข้ากับ ภูมิทัศน์เดิม การส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์พื้นที่ๆ ถูกรบกวนซ้ำและ การฟื้นฟูพื้นที่ที่อยู่อาศัย

5. การออกแบบอาคาร การออกแบบอาคารตามหลักการออกแบบอย่างยั่งยืนจะเน้นที่จะรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการของมนุษย์ผู้ใช้ประโยชน์กับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม มุ่งที่จะให้การพัฒนา การก่อสร้างสร้างผลกระทบน้อยที่สุดต่อพื้นที่และระบบนิเวศ ส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้พลังงานที่ทดแทนได้จากธรรมชาติ

6. การจัดการพลังงาน การจัดการเกี่ยวกับพลังงานเป็นพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยที่ผู้ที่ทำหน้าที่วางแผนออกแบบจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้ใช้ และปริมาณของพลังงานที่มี ให้ได้กระบวนการจัดการจะรวมถึงตั้งแต่การกระตุ้นจิตสำนึกผู้ใช้ประโยชน์ผ่านทางแบบสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบให้มีการนำพลังงานที่ทดแทนได้ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ และการบริหารจัดการกิจกรรมการใช้ประโยชน์ให้สามารถลดการใช้พลังงาน

7. น้ำใช้สอย การจัดการเกี่ยวกับน้ำใช้สอยในแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ที่มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์เข้มข้นเป็นเรื่องสำคัญ จึงควรสร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงคุณค่าของน้ำและความสำคัญของการอนุรักษ์น้ำ การออกแบบอย่างยั่งยืนจะให้ความสำคัญกับการนำน้ำผิวดิน น้ำจากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ กำหนดกฎระเบียบในการใช้น้ำ และการรักษาคุณภาพน้ำ มีระบบบำบัดที่เหมาะสม

8. ระบบป้องกันของเสียพื้นที่ธรรมชาติเป็นกระบวนการคิดที่ครอบคลุมทุกๆ กิจกรรมการใช้ประโยชน์และการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก โดยจะเริ่มที่การวางแผนออกแบบให้สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการบริการทุกประเภทสร้างของเสียน้อยที่สุด ลดการใช้วัสดุที่สร้างมลภาวะการใช้วัสดุที่ผ่านการใช้งานแล้ว การนำวัสดุที่ไม่ใช้งานแล้วกลับมาผ่านกระบวนการจัดการแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ การออกแบบระบบการกำจัดของเสียที่มีประสิทธิภาพก็เป็นหัวใจหลักอีกประการหนึ่งของการออกแบบอย่างยั่งยืน

9. การบำรุงรักษาและเปิดให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก การบำรุงรักษาและ เปิดให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ควรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป้าหมายคือการกำหนดระดับของการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ที่ยอมรับได้ ตลอดจนการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้สามารถดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มีคุณภาพดี พร้อมทั้งจะใช้งานได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และตรงตามเป้าหมายของการออกแบบ

แนวความคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นการใช้และรักษาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างชาญฉลาด โดยในการออกแบบผู้ออกแบบนอกจากจะออกแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับท้องถิ่น เอกลักษณะ ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และผลกระทบจากการออกแบบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การออกแบบอย่างพอเพียงหลักการทางแนวคิดชุมชนเมืองที่ยั่งยืนในบริบทของไทย ผลการศึกษาพบว่า หนทางหลักในการมุ่งไปสู่ความยั่งยืนคือ “ชุมชนเมืองที่พึ่งพาตนเองอย่างพอเพียง” นำเสนอด้วยภาพการออกแบบที่ไม่ใช่ภาพใดภาพหนึ่งในต่างประเทศ หากแต่เป็นภาพเฉพาะที่มีทั้งขึ้นได้ในสังคมไทย ด้วยทัศนคติความพอเพียงและคุณลักษณะของการบริโภคที่พอประมาณ มีลำดับชั้นอย่างต่อเนื่องของ “ชุมชนใน “เมืองภาพร่างที่เป็นพลังสำคัญที่จะนำพาความยั่งยืนมาสู่ชุมชนเมืองของไทยต่อไป (สิงหนาท แสงสีหนาท, 2545)

ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง

การออกแบบชุมชนเมืองว่าเป็นการจัดวางอาคาร ถนน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นย่านๆ ภายในขอบเขตของนโยบายที่ได้วางไว้แล้ว โดยมีเนื้องานที่ละเอียดชัดเจนมากขึ้น คำนึงถึงการใช้สอยอย่างมีประสิทธิภาพ และมีรูปลักษณะของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามมา มีการคำนึงถึงการอนุรักษ์บริเวณต่างๆ หรือการสร้างสรรค์บริเวณนั้นหนาแน่น งานออกแบบในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเป็น 3 มิติ (โตภาชน์ ผาสุกนิรันดร์, 2537)

วิวัฒนาการของทฤษฎีที่เกี่ยวกับการออกแบบชุมชนเมืองว่ามีหลากหลายทฤษฎี (กำธร กุลชล, 2545) ทฤษฎีที่เชื่อมโยงและนำมาใช้กับการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) ทฤษฎีจินตภาพของเมือง หรือ the image of the city 2) ทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง หรือ a theory of good city form และ 3) ทฤษฎีภูมิทัศน์เมือง หรือ townscape ดังนี้

ทฤษฎีจินตภาพของเมือง

ทฤษฎีจินตภาพของเมือง หรือ the image of the city เกิดขึ้นในช่วงการก่อสร้างทฤษฎีใน 20 ปีแรกในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 โดยเควิน ลินซ์ได้ทำการศึกษาทฤษฎีดังกล่าวใน 3 เมืองของสหรัฐอเมริกา ประกอบไปด้วย นครบอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ เมืองเจอร์ซีย์ซิตี มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ และนครลอสแอนเจลิส มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตั้งแต่ปี 1957 ด้วยทุนจากมูลนิธิร็อกกีเฟล

เลอร์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ ผู้คนในเมืองมีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมของตนเองอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของเมืองที่ได้จากการสังเกตประกอบด้วย เอกลักษณ์ โครงสร้าง และความหมาย ส่วนประกอบทั้งสามต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สิ่งต่างๆ ที่ก่อให้เกิดจินตภาพได้ชัดเจนต้องมีคุณสมบัติด้านเอกลักษณ์ และ โครงสร้างอย่างชัดเจนปรากฏเป็นร่องรอยในความทรงจำแก่ผู้พบเห็น โดยเป็นมโนภาพของเมืองด้านความงามที่มีลักษณะเฉพาะอันชัดเจนแตกต่างไปจากเมืองอื่น อันชวนให้ระลึกถึงและจดจำได้ง่าย ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงผู้คนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองนั้นๆ โดยองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองที่ผู้คนมักใช้ในการสร้างจินตภาพขึ้นในใจระหว่างตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมือง ให้แนวคิดองค์ประกอบในการรับรู้ของเมือง ทำให้ได้ภาพของเมืองในการค้นหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองจากผู้พบเห็นที่ช่วยให้ผู้คนใช้ในการสร้างมโนภาพของตัวเองเกี่ยวกับเมือง ตามองค์ประกอบพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) เส้นทาง 2) เส้นขอบ 3) ย่าน 4) ชุมทาง และ 5) ภูมิสัญลักษณ์ ดังนี้

1. เส้นทาง หรือ path ทางสัญจร เป็นช่องทางการเคลื่อนที่ใช้สัญจรไปมา เช่น ถนนทางรถไฟ ทางด่วน ทางเท้า เป็นต้น เส้นทางเหล่านี้เป็นส่วนที่มีความสำคัญมากต่อการเดินทางของผู้คนในเมือง ในขณะที่ผู้คนเคลื่อนไหวก้าวผ่านเส้นทาง ผู้คนมีโอกาสเห็นส่วนต่างๆ ของเมืองตามเส้นทาง และเกิดความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ของเมือง

2. เส้นขอบ หรือ edge เส้นขอบ ขอบเขต เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะกำหนดขอบเขตของบริเวณที่ไม่ได้ใช้เป็นเส้นทางตามทัศนะของผู้สังเกต อาจปรากฏเป็นเส้นกั้นจากส่วนหนึ่งไปอีกส่วนหนึ่ง ที่เป็นแนวกันตามธรรมชาติ เช่น ชายฝั่งทะเล หรือ ริมฝั่งแม่น้ำ และแนวกัน ที่แสดงขอบเขตที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เช่น กำแพงเมือง คูเมือง

3. ย่าน หรือ districts เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีขนาดของพื้นที่ตามลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มีเอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณที่ผู้สังเกตเข้าสู่ภายในเมืองได้ โดยแต่ละพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามโครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชุมชนจะแสดงลักษณะกิจกรรมของผู้คนที่ปรากฏเป็นย่านที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในเมือง

4. ชุมทาง หรือ node จุดศูนย์รวม หรือ ชุมทาง มักเป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทาง เช่น บริเวณสี่แยก หรือ ชุมทางสถานีขนส่งต่างๆ ชุมทางสถานีรถไฟใต้ดิน อาจเป็นสถานที่ซึ่งมีกิจกรรม

หนาแน่นบริเวณจัตุรัสใจกลางเมือง จุดศูนย์กลางจึงเป็นจุดเด่นเฉพาะตัวของย่านในเมือง เกิดความสัมพันธ์กับเส้นทางต่างๆที่รวมกันเป็นชุมทางเมื่อมาถึงและเดินทางเชื่อมต่อไปยังที่อื่นๆ

5. ภูมิสัญลักษณ์ หรือ landmark จุดสังเกต หรือ จุดหมายตา เป็นจุดอ้างอิง หรือ ภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นจุดหมายตา แตกต่างจากชุมทาง ที่บุคคลไม่สามารถเข้าสู่ภายในจุดหมายตาได้ โดยทำหน้าที่เป็นสัญญาณชี้แนะสำหรับสภาพแวดล้อม เช่น ป้าย อาคารสำคัญ อนุสาวรีย์

ทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง

ทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง หรือ a theory of good city form เกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในปี 1981 โดยเควิน ลินซ์ได้ทำการขยายแนวคิดจากทฤษฎีจินตภาพของเมือง หรือ the image of the city แล้วถ่ายทอดเป็นทฤษฎีรูปทรงที่ดีของเมือง หรือ a theory of good city form เหตุผลในการพัฒนา คือ สุนทรียภาพเป็นเรื่องของศิลปะและความพึงพอใจและการพัฒนาเมืองมีผลกระทบต่อมหาชนในวงกว้าง ดังนั้นเขาจึงเสนอทฤษฎีที่จะใช้เป็นหลักในการออกแบบเมืองด้วยคำสั้นๆ เพียง 5 คำ ประกอบด้วย 1) vitality 2) sense 3) fit 4) access และ 5) control ดังนี้

1. Vitality หมายถึง ปัจจัยในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยและสุขสบายดีซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่ร่างกายมนุษย์ต้องการ 3 ประการ คือ 1) sustenance 2) safety 3) consonance

2. Sense หมายถึง สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาเรื่องจินตภาพของเมืองที่เกี่ยวกับระบบมโนทัศน์ การรับรู้ และกระบวนการทางปัญญาซึ่งก่อให้เกิด 1) sense of place 2) sense of orientation และ 3) sense of occasion

3. Fit หมายถึง การสร้างความกลมกลืนในความสัมพันธ์ระหว่างอาคารสถานที่กับรูปแบบพฤติกรรมของชุมชน

4. Access หมายถึง การติดต่อสื่อสารของสังคมมนุษย์ในชุมชนเมืองปราศจากการปิดกั้น

5. Control หมายถึง การครอบครองพื้นที่ของมนุษย์โดยมีกฎควบคุมเพื่อให้เกิดความคล่องจองระหว่างพฤติกรรมกับอาคารสถานที่

ทฤษฎีภูมิทัศน์เมือง

ทฤษฎีภูมิทัศน์เมือง หรือ townscape เกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในปี 1971 โดยกอร์ดอน คัลเลนกล่าวถึงทฤษฎีภูมิทัศน์เมืองว่า ข้อเขียนของกอร์ดอน คัลเลน ได้สร้างความประทับใจแก่ผู้อ่านจนมีผู้เห็นคล้อยตามและนำความคิดของเขาไปปฏิบัติในยุโรปหลายประเทศ อาทิ การปิดถนนสำหรับรถยนต์เพื่อให้ประชาชนใช้เดินเท้า พบปะสังสรรค์ และสร้างกิจกรรมร่วมกัน การปูทางเท้าด้วยหินกาบและปูไหล่ทางด้วยหินปุมเพื่อสร้างผิวสัมผัสให้แตกต่างกัน รวมทั้งการติดตั้งท่อนถนน เพื่อแยกทางเดินเท้าออกจากถนนที่รถแล่น การใช้ป้ายที่เป็นสัญลักษณ์แทนตัวหนังสือ การเพิ่มแสงสีที่มีชีวิตชีวาให้กับย่านธุรกิจใจกลางเมือง การนำสายไฟฟ้าที่พาดรุงรังลงฝังในท่อใต้ดินเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เขาได้รวบรวมไว้ในหนังสือ townscape ซึ่งเขาให้ความหมายว่า ศิลปะการสร้างเมืองที่เกี่ยวกับสายสัมพันธ์ทางสายตาระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในเมือง

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในทฤษฎีการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นผลจากการพัฒนาทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทฤษฎีดังกล่าวเติบโตมีแนวคิดหนึ่งที่ชัดเจน ครอบคลุมและสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ เดซา บุญคำ และคณะ (2531) กล่าวถึงนโยบายในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวว่า การพัฒนาใดๆ ก็ตามจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาและแนวความคิดอย่างมีเหตุผลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน จะต้องคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรของเมือง ผู้รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งสามต่างก็มีมุมมองหรือคาดหวังผลที่จะได้รับแตกต่างกันไป แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบไปด้วย 1) สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวัง เป็นการคาดหวังในความแตกต่างในลักษณะที่แปลกจากที่เคยเห็น เอกลักษณ์พื้นถิ่น ภูมิทัศน์ และบรรยากาศเมืองร้อน การได้มีส่วนร่วมได้สัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของประชากรเจ้าของเมือง ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความร่มรื่นของสิ่งแวดล้อมตลอดจนบรรยากาศที่ผ่อนคลายแบบตะวันออก การสัญจรทางเท้าที่เป็นระบบ มีความสะดวก ปลอดภัยง่ายในการเทียบเคียงกับแผนที่และระบบป้ายข้อมูลที่มีภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลที่ช่วยให้การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นไปได้โดยสะดวก 2) สิ่งที่ประชากรของเมืองคาดหวัง การคาดหวังของประชากรที่อยู่ในเมืองนั้นอาจมีความคาดหวังที่แตกต่างไปจากนักท่องเที่ยว อาจมีแนวโน้มที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยแบบชาวตะวันตก แต่ทั้งนี้ก็

มิใช่ปัญหาใหญ่เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่สามารถอธิบาย และชี้แจงให้เข้าใจได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ประชากรของเมืองก็ยังคงคาดหวังให้ มีสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น ได้อยู่อาศัย และ ดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความรื่นรมย์ ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อเมืองของตนยิ่งขึ้น และได้ประโยชน์อื่นร่วมกับนักท่องเที่ยว เช่น ความสะดวกในการเดินทาง และระบบป้ายข้อมูล และ 3) สิ่งที่ได้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาคาดหวัง ผู้พัฒนาคือผู้ที่ต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ที่จะ เกิดขึ้นในช่วงพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นสิ่งที่คาดหวังคือ ใช้งบประมาณน้อยหรือสามารถ แบ่งโครงการพัฒนาเป็นขั้นตอนได้โดยง่าย เป็นโครงการพัฒนาที่ได้รับความเห็นชอบ ได้รับความ ร่วมมือจากประชาชนส่วนใหญ่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับผลตอบแทนหรือมีผลกระทบต่อ สังคมในทางบวกช่วยส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วย

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว เดชา บุญค้ำ และคณะ (2531) กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองดังนี้

1. ย่านและที่รวมกิจกรรม

1.1 ย่าน หรือ district หมายถึง บริเวณที่มีความคล้ายคลึงในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชน ความคล้ายคลึงของสถาปัตยกรรม หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น หรืออาจเป็นย่านที่เคยมี ความสำคัญในอดีต เคยมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น โดยที่จะมีอาณาบริเวณขนาด พื้นที่เล็กหรือใหญ่ก็ได้ไม่จำกัด เมืองบางเมืองอาจจะมีเพียงย่านเดียวในขณะที่บางเมืองมีขนาดใหญ่ อาจจะมีถึงสิบย่าน โดยที่แต่ละย่านจะมีอาณาเขตที่แสดงขอบเขตได้ชัดเจน อาจเป็นอาณาเขตทาง กายภาพที่เป็นธรรมชาติ เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา หรือเป็นอาณาเขตที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ เช่น กำแพง แนวหรือกลุ่มต้นไม้ แนวสถาปัตยกรรม เป็นต้น

1.2 ที่รวมกิจกรรม หรือ node หมายถึง บริเวณที่มีผู้คนมารวมตัวกันเป็นจำนวนมาก เพื่อ ประกอบ กิจกรรมที่คล้ายคลึงกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเฉพาะช่วงเช้าของทุกวัน อาทิ เช่น บริเวณจัดงานแสดงสินค้าที่สวนอัมพร เป็นต้น ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้ว ที่รวมกิจกรรมก็คือ ย่านชนิดหนึ่งที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูงและเกิดจากการรวมตัวกันเพื่อกิจกรรม มากกว่า ลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ตามปกติบริเวณที่รวมกิจกรรมจะมีพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัด และลักษณะ ทางกายภาพของบริเวณก็จะถูกสร้างขึ้นเป็นแบบถาวรหรือแบบที่รื้อถอนได้สะดวกตามแต่ความถี่ ของการมีกิจกรรม และจะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นด้วย

1.2.1 ย่านประวัติศาสตร์ ส่วนมากจะเป็นย่านที่มีโบราณสถาน พระราชวัง วัดที่สำคัญ ในอดีต เป็นย่านที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และเป็นย่านที่มีคณะกรรมการควบคุมและอนุรักษ์รูปแบบของอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่ เช่น ย่านเมืองเก่าภูเก็ต ย่านเกาะกรุงรัตนโกสินทร์และย่านเมืองอยุธยา เป็นต้น

1.2.2 ย่านพาณิชย์ เป็นย่านที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมืองเป็นย่านค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า เช่น ย่านบางลำพู ย่านเวียงนาครเกษม ย่านสยามสแควร์ ย่านตลาดน้ำ ย่านคนจีน เขาวราช ย่านไนท์บาร์ซาร์ เป็นต้น

1.2.3 ย่านเรีงรมย์ เป็นย่านที่มีสถานบริการให้ความบันเทิงเรีงรมย์อยู่ร่วมกัน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของเมืองไป เช่น ย่านพญาไท ย่านพัฒนาพงศ์ ย่านสีลม เป็นต้น

1.2.4 ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่มีการประกอบอุตสาหกรรม ซึ่งโดยมากจะเป็นอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน และที่สำคัญจนกลายเป็นย่านอุตสาหกรรมที่รองรับการท่องเที่ยวได้ ก็จะเป็นพวกอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เช่น ย่านสันกำแพง บ่อสร้าง เป็นต้น

1.2.5 ย่านที่พักอาศัย ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะเป็นย่านที่พักอาศัยของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีศิลปวัฒนธรรม และความเป็นอยู่เป็นพิเศษที่แตกต่างออกไป รวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ด้วย ได้แก่ ย่านพระประแดง ย่านตลาดน้ำดำเนินสะดวก ย่านหมู่บ้านชาวเล จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

1.2.6 ย่านสถานที่ราชการ เป็นย่านที่มีอาคารสถานที่ราชการต่าง ๆ อาทิเช่น ศาลากลางจังหวัด ศาล สถานีตำรวจ สำนักงานการเกษตรต่างๆ เหล่านี้มาอยู่ในบริเวณเดียวกัน เช่น ย่านราชดำเนินนอก ย่านศาลากลางจังหวัด เป็นต้น

ในเมืองแต่ละเมือง ไม่จำเป็นจะต้องมีย่านต่าง ๆ เหล่านี้ทุกย่านเสมอไป หรือแม้แต่อย่านชนิดเดียวกันในเมืองเดียวกัน อาจจะมีลักษณะและสาารูป หรือ image ที่แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับรายละเอียดปลีกย่อยอีกหลายประการ อย่างไรก็ตามการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวนี้ ย่านต่างๆ ภายในเมืองควรจะได้รับการจัดแบ่งประเภท เพื่อที่ว่าในการพัฒนาจะได้สามารถเอาลักษณะเด่น เหล่านี้มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยวได้

2. ที่ว่างโล่ง ที่ว่างโล่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อหลัก คือ 1) สวนหย่อม 2) ลานกิจกรรม ลานอเนกประสงค์ และ 3) บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำลำคลอง ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ดังนี้

2.1 สวนหย่อม หมายถึง สวนขนาดเล็ก ซึ่งไม่มีการเข้าไปใช้งานมากนักหรือมีแต่เพียงเล็กน้อยแต่จะมีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่ง เพื่อความร่มรื่นสวยงามของเมืองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากขนาดของพื้นที่ที่มีความกว้างขวางไม่มากพอ ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าถึงลำบาก หรือสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสำหรับการเข้าไปพักผ่อนนั่งเล่น เช่น หัวมุมถนน วงเวียน เกาะกลางถนน ลีแยก เป็นต้น เกณฑ์ประการสำคัญของการออกแบบปรับปรุงสวนหย่อม คือ การดูแลรักษาจะต้องง่าย สะดวก ประหยัด ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะสวนหย่อมในพื้นที่ที่เป็นสาธารณะ และอยู่ในการดูแลของเทศบาลเมืองเท่านั้น สวนหย่อม จัดว่าเป็นพื้นที่ว่างโล่ง หรือ open space และเป็นส่วนที่ตกแต่งเมืองให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นส่วนที่เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพิ่มความร่มรื่นให้กับถนนและทางเท้า สวนหย่อมแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1.1 สวนหย่อมตกแต่งเพื่อความสวยงาม ได้แก่ บริเวณที่มีขนาดเล็ก หรือการเข้าถึงลำบาก ทำให้พื้นที่ไม่เหมาะแก่การเข้าไปใช้สอย เช่น เกาะกลางถนน วงเวียน อนุสาวรีย์ หัวมุมลีแยก บริเวณหน้าอาคารที่สิ่งปลูกสร้างลึกเข้าไปจากแนวถนน หรือบริเวณพื้นที่กันไว้เพื่อการขยายตัวเพื่อความปลอดภัย เช่น ระยะเวลาขั้วทางของถนนและทางรถไฟบริเวณได้สายไฟแรงสูง พื้นที่เหล่านี้มักไม่เหมาะให้คนเข้าไปใช้พื้นที่ การออกแบบจึงเน้นในเรื่องของการใช้การมองเห็นเป็นส่วนประกอบสีเขียวของภูมิทัศน์เมืองบริเวณนั้น

2.1.2 สวนหย่อมที่สามารถใช้งานได้ ในบางกรณีพื้นที่เล็กๆ เหล่านี้มีสภาพอำนวยให้ใช้งานได้บ้าง เช่น เกาะกลางถนนที่มีขนาดกว้างใหญ่และถนนโดยรอบมีการสัญจรเบาบาง พื้นที่ระหว่างอาคาร ซึ่งอาจเป็นที่นั่งพักผ่อน หรือใช้เป็นสนามเด็กเล่นขนาดเล็กได้

2.2 ลานกิจกรรม ลานอเนกประสงค์ หรือ plaza หมายถึง บริเวณเปิดโล่งกลางแจ้ง ซึ่งเป็นพื้นลาดแข็ง หรือ paved area ถูกล้อมรอบหรือล้อมอยู่เพียงบางส่วนด้วยอาคาร ลานนี้อาจคาดผิวด้วยวัสดุที่ต่างกัน เช่น พื้นคอนกรีต พื้นปูอิฐ พื้นปูหิน พื้นปูกระเบื้องหรือวัสดุหลาย ๆ อย่างผสมกัน และอาจมีพื้นที่บางส่วนแบ่งเป็นแปลงปลูกต้นไม้ แปลงปลูกหญ้าปนอยู่ด้วยก็ได้ ลานนี้เป็นบริเวณซึ่งแยกขาดจากการสัญจรด้วยรถยนต์ จากการจอดรถ จะเป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นที่รวมของผู้คน นักท่องเที่ยว หรือเป็นบริเวณที่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในเมืองหรือ

ชุมชนที่มีความหนาแน่นมาก “ลาน” จะเป็นส่วนเปิดโล่งของเมือง เพื่อรับแสงสว่าง เพื่อการพักผ่อนของลม และเพื่อช่วยผ่อนคลายความแออัดของเมือง แบ่งลานเป็น 4 ประเภท ดังนี้

2.2.1 ใช้เพื่อการสัญจรหรือเป็นทางเข้า ได้แก่ลานด้านหน้าของอาคารหรือกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ ที่มีความสำคัญ ใช้เป็นที่รวมกลุ่มผู้คนก่อนและหลังการเข้าไปในอาคาร ซึ่งลานประเภทนี้ควรคำนึงถึงทิศทางของคนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะทิศทางของคนเดินเท้าเข้าสู่ตัวอาคาร เช่น ลานหน้าอาคารพิพิธภัณฑ์ ลานหน้าวัด ลานหน้าศูนย์ บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ลานด้านหน้าทางเข้าอาคารนี้ ยังจะช่วยให้ตัวอาคารหรือกลุ่มอาคารมีความเด่นชัดขึ้น เน้นให้เห็นความสำคัญ และนักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้จากระยะไกลด้วย ลานที่มีอาคารโอบล้อมรอบอยู่ทั้งหมดทุกด้าน บางครั้งจะเรียกว่าคอร์ต ซึ่งจะมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น และทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ของอาคารแต่ละหลังเข้าด้วยกัน

2.2.2 ใช้เพื่อการพบปะสังสรรค์ เพื่อการรวมกลุ่มกันทางสังคม ส่วนใหญ่ตำแหน่งของลานประเภทนี้จะอยู่ในจุดที่มีผู้คนผ่านเป็นจำนวนมาก หรือเป็นจุดรวมของทางเท้าสายสำคัญ เช่น ลานในบริเวณร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ลานบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นต้น ลานประเภทนี้อาจจะมีการจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นด้วย เช่น ลานตลาดขายของในวันหยุด ลานตลาดขายสินค้าพื้นเมือง ลานสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา ลานสำหรับขบวนแห่ต่าง เวทีการแสดงกลางแจ้ง ซึ่งเป็นที่แสดงดนตรี การแสดงการละเล่น

2.2.3 ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งในรูปแบบของการพักผ่อนแบบสงบ หรือ passive recreation ได้แก่ การนั่งเล่น เดินเล่น นั่งคุยกันหรือในรูปแบบของการพักผ่อนแบบออกกำลังกาย หรือ active recreation ซึ่งได้แก่ การเล่นกีฬาบางประเภท การออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น เช่น ลานในบริเวณย่านการค้า อาจจัดให้มีเก้าอี้ม้านั่งสำหรับพักผ่อน จัดชั่งสำหรับขายเครื่องดื่ม อาหารว่าง จัดอุปกรณ์เด็กเล่นไว้ เป็นต้น

2.2.4 ใช้เพื่อประโยชน์ด้านการมองเห็น ลานประเภทนี้ไม่ได้มีจุดประสงค์หลักเพื่อการใช้งานทางกายภาพ แต่จัดทำเพื่อการมองเห็นช่วยเสริมหรือเน้นอาคาร ทิวทัศน์หรือเน้นที่หมายตาให้เด่นชัดขึ้นและน่าสนใจขึ้น ลานประเภทนี้จึงอาจมีส่วนที่เป็นพื้นสนามหญ้าหรือสระน้ำ หรือทั้งสองอย่างประกอบกันกับพื้นลาดแข็ง เช่น ลานด้านหน้าโบราณสถาน ลานโดยรอบอนุสาวรีย์ เป็นต้น ใช้เพื่อประโยชน์หลาย ๆ อย่าง ส่วนมากแล้ว “ลาน” มักจะมีการใช้งาน หลายประเภทมากกว่าที่จะมีการใช้สอยอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เช่น ลานในกลุ่มอาคารศูนย์แสดง

วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทั้งจุดนัดพบและเป็นจุดที่จะกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ตัวอาคารแล้วยังมีกิจกรรมเกิดขึ้นอีกอย่าง คือ การแสดงศิลปะกลางแจ้ง เป็นต้น

2.3 บ่อน้ำ สระน้ำ แม่น้ำลำคลอง ที่มีอยู่ตามธรรมชาติจัดเป็นพื้นที่ว่างโล่ง หรือ open space ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีประโยชน์ใช้สอยในการใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ในท้องถิ่นนั้น และกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง นอกจากการใช้สอยเพื่อการเล่นกีฬาทางน้ำการเป็นที่พักผ่อนที่สวยงาม เป็นความน่าสนใจของบริเวณแล้ว ยังอาจมีประโยชน์ใช้สอยอื่นแฝงอยู่ด้วย เช่นเป็นบริเวณบ่อรับน้ำเพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วม หรือเป็นแหล่งเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง เพื่อการบริโภค การรดน้ำต้นไม้ หรือเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์บางชนิด รวมทั้งเป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ในเมืองที่มีความหนาแน่นมาก บ่อน้ำ สระน้ำนี้จัดเป็นที่เปิดโล่งที่ช่วยลดความแออัดหนาแน่นของเมืองเป็นบริเวณที่ลมพัดผ่าน และเพิ่มแสงสว่างให้แก่เมือง ดังนั้นการปรับปรุงบ่อน้ำ สระน้ำเดิมที่มีอยู่ให้เพิ่มความน่าสนใจขึ้น เพิ่มกิจกรรมการใช้สอยให้มากขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเช่นกัน บ่อน้ำหรือสระน้ำบางแห่งที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ เช่น สระแก้วและสระขวัญในเมืองนครราชสีมา สมควรมีการปรับปรุงขึ้นมาให้มีการใช้งานเป็นที่พักผ่อนได้ด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงระบบการวางผังเมือง บริเวณที่เปิดโล่งของเมือง และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการบริโภคด้วย

3. เส้นทางการสัญจร สามารถแบ่งออกเป็น 8 หัวข้อหลัก คือ 1) การเข้าถึง 2) เส้นทางนักท่องเที่ยว 3) ถนน 4) ทางเดินเท้า 5) ทางจักรยานและที่จอดจักรยาน 6) ที่จอดรถ 7) ทางเรือ และ 8) อื่น ๆ เช่น สามล้อ รถมอเตอร์ไซด์ รถราง กระเช้าลอยฟ้า โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การเข้าถึง ได้แก่ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ได้เดินทางเข้าสู่บริเวณที่เป็นจุดหมายปลายทาง บริเวณดังกล่าวนี้ควรมีลักษณะ เชื้อเชิญมีความประทับใจ และให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามสมควร การเข้าถึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้ การเข้าถึง ตัวเมืองในกรณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองโดยรถโดยสาร รถไฟ เรือหรือ เครื่องบิน สถานีจะเป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวจะได้พบเห็น จึงเป็นจุดที่มีความสำคัญทั้งในแง่ของการบริการ และให้ความประทับใจแรกเริ่มต่อนักท่องเที่ยว และการเข้าถึงจุดสนใจ บริเวณที่ถือว่าเป็นบริเวณเข้าถึงจุดสนใจ ได้แก่ ประตูทางเข้า ลาน ใกล้เคียงที่จอดรถลานหน้าทางเดินเข้าสู่สถานที่ บริเวณบริการข้อมูล ข่าวสารเป็นจุดเริ่มแรกที่นักท่องเที่ยวเตรียมตัวก่อนเข้าชมสถานที่ต่อไป

3.2 เส้นทางนักท่องเที่ยว หรือ tourist route ได้แก่ แนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถพบเห็น หรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น สำหรับนักท่องเที่ยวนี้ ในหลายกรณีเส้นทางนักทัศนอาจรเกิดขึ้นมาก โดยอัตโนมัติ จากการที่นักท่องเที่ยวหลายๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ เส้นทางนี้อาจจะเป็นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรืออื่น ๆ เส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยว อาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับพาหนะที่รับนักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากพอควร มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจได้ในระดับสูง เส้นทางนักทัศนอาจรสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

3.2.1 ทางเท้า ซึ่งเป็นวิธีท่องเที่ยวที่จะใช้ได้สำหรับเกือบจะทุกเมือง เป็นวิธีค่อนข้างอิสระสะดวกดี สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เพราะการเดินทางนี้ไม่ต้องมีตารางหรือกำหนดเวลาที่แน่นอน นักท่องเที่ยวสามารถหยุดแวะ ตามจุดที่สนใจได้ตามใจชอบ และจะหยุดพักนานเท่าใดก็ได้ นอกจากนั้นการเดินทางยังทำให้สามารถเห็นรายละเอียด ได้ใกล้ชิดกับสภาพบ้านเมืองอย่างเต็มที่เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนได้ดี เป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะใด ๆ แก่เมือง อีกทั้งเป็นการออกกำลังกายไปด้วยในขณะเดียวกัน การจัดทำทางเดินเท้าในเมืองทำได้ง่าย สะดวกไม่ใช้พื้นที่มากนัก การลงทุนมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สูง และประชากรของเมืองได้รับประโยชน์จากการที่ทางเดินเท้าที่ต่อเนื่องกัน โดยตลอด

3.2.2 ทางรถยนต์หรือรถโดยสาร เส้นทางรถยนต์นี้อาจจัดขึ้น โดยเป็นเส้นทางชมวิวหรือ scenic drive หรือเป็นเส้นทางที่มีจุดหยุดแวะพักตามทางไปเป็นระยะๆ ก็ได้ โดยจัดให้มีที่จอดรถ จัดศาลาที่พักและอื่นๆ ตามจุดหยุดพักเหล่านั้น

3.2.3 ทางจักรยานและจักรยานยนต์ หรือ bike lane เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติ ผจญภัยเป็นเสมือนการออกกำลังกายไปด้วย ในตัว แต่จะมีข้อจำกัดสำหรับเด็กเล็ก และผู้สูงอายุทางจักรยานนี้ จะต้องให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ขับขี่โดยแยกออกจากการสัญจรทางรถยนต์ หรือทางเท้าด้วยวิธีการตีเส้นแบ่งช่อง เป็นทางจักรยานโดยเฉพาะ อาจใช้ร่วมไปกับทางรถยนต์ได้

3.2.4 ทางเรือหรือแพ เหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีแม่น้ำลำคลองอยู่ สามารถใช้เป็นทางสัญจรได้ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่ตามริมน้ำ ริมหาดด้วย ตัวอย่าง เช่น

จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีจุดที่น่าสนใจคือสะพานข้ามแม่น้ำแคว อนุสาวรีย์สุสานทหารอาสาและตัวเมืองจังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ยังได้สัมผัสบรรยากาศของน้ำอีกด้วย การท่องเที่ยวทางเรือนี้อาจจัดได้ในบางฤดูกาลเท่านั้น ในฤดูกาลที่มีสภาพแม่น้ำลำคลองที่น้ำไม่ไหลเชี่ยวจนเกินไปและปลอดภัยแก่การสัญจร การสัญจรทางเรือนี้อาจเป็นเรือพายโดยมีผู้บริการให้ เช่น เรือกอนโคล่าในเมืองเวนิส หรือเป็นเรือโดยสารขนาดต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มก็ได้ โดยในเรือโดยสารเอง อาจจัดให้มีบริการแก่นักท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ด้วย ในเวลาว่างกิน อาจมีการส่องไฟไปตามอาคารสำคัญที่เรียงรายอยู่สองข้างทาง และยังสามารถเป็นแพซึ่งใช้เรือลากก็ได้

3.2.5 รถไฟหรือรถราง เช่น รถรางสำหรับขึ้นยอดเขาเพื่อชมวิวทิวทัศน์ ทำให้นักท่องเที่ยวตื่นตื่นกับบรรยากาศแปลกใหม่ หรือรถราง รถไฟที่จัดขึ้นเฉพาะย่าน

3.2.6 พาหนะอื่น ๆ เช่น รถม้า เป็นพาหนะที่ได้บรรยากาศที่พิเศษแปลกไปกว่าการสัญจรปกติ แต่จะต้องระมัดระวังการขัดแย้งกับระบบสัญจรอื่น ๆ ของเมืองด้วย เช่น การใช้รถม้าที่จังหวัดลำปางเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ดี จนกลายเป็นเอกลักษณ์พิเศษของเมืองไปแล้ว รถสามล้อ เป็นพาหนะที่ยังคงใช้กันอยู่ทั่วไปในต่างจังหวัด เป็นเอกลักษณ์พิเศษของประเทศไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งสมควรอนุรักษ์ไว้เป็นพาหนะที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่เมืองไม่ว่าจะเป็นควันพิษ หรือเสียงรบกวนตามเส้นทางสามล้อนี้ ควรมีความร่วมมือเพราะเป็นการสัญจรไปอย่างช้า ๆ ได้เห็นบรรยากาศของเมืองคล้ายกันกับการสัญจรทางเท้า รถลาก ถึงแม้ปัจจุบันเมืองไทยเลิกใช้พาหนะชนิดนี้ไปแล้ว แต่การจัดรถลากในเพียงบางส่วนก็ยังเป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวอยู่ โดยเฉพาะชาวต่างประเทศ กระเช้าลอยฟ้าใช้ในสำหรับการขึ้นจุดที่สูงที่สุด หรือ ข้ามแม่น้ำ ลำคลอง ข้ามทะเลสาบ เช่น รถกระเช้าลอยฟ้าขึ้นภูเขารัง จังหวัดภูเก็ต

3.3 ถนน เป็นองค์ประกอบสำคัญของเมือง ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนเชื่อมโยงเมืองเข้ากับระบบสัญจรไปยังที่อื่น ของประเทศอีกด้วย ถนนแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

3.3.1 ถนนสายประธาน หรือ highway ได้แก่ ถนนเชื่อมระหว่างเมือง เป็นถนนสายใหญ่รถสามารถแล่นได้ด้วยความเร็วสูง มีความกว้างมากกว่าถนนประเภทอื่น

3.3.2 ถนนสายหลัก หรือ primary distributor ตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตัวเมือง มีรถสัญจรไปมามากกว่าสายอื่น มักเป็นถนนที่มีสถานที่สำคัญของจังหวัดตั้งอยู่

3.3.3 ถนนสายรอง หรือ district distributor ได้แก่ ถนนที่แยกย่อยออกจากถนนสายหลักของเมือง มีการสัญจรหนาแน่นรองลงมาจากถนนสายหลัก

3.3.4 ถนนสายย่อย หรือ local distributor ได้แก่ ถนนที่แยกออกจากถนนสายรอง มีการสัญจรหนาแน่นปานกลางถึงเบาบาง

3.3.5 ถนนทางเข้า หรือ access road ได้แก่ ถนนที่แยกเข้าสู่สถานที่ต่าง ๆ มีการสัญจรเบาบางกว่าถนนประเภทอื่น ถนนในระดับสายหลัก สายรอง สายย่อยและทางเข้าเป็นส่วนหนึ่งของถนนที่อยู่ในเมือง ถนนที่มีความสำคัญมากกับทัศนียภาพของเมืองในส่วนรวม ถือเป็นถนนสายหลักและถนนสายรอง เนื่องจากถนนสองระดับนี้ เป็นส่วนเชื่อมโยงจุดสำคัญ ของเมืองทั้งที่หมายตา ย่านที่สำคัญในระดับเมือง ซึ่งคนส่วนใหญ่จะต้องใช้และผ่านไปมาเป็นประจำ จึงเป็นถนนที่สื่อความหมายของตัวเมืองได้ดี ที่ผู้มาเยี่ยมชมควรประทับใจในทัศนียภาพในถนน

3.4 ทางเดินเท้า หรือ pedestrian way มีหน้าที่หลักเช่นเดียวกับถนน คือ รองรับ การสัญจร และมีความสำคัญมากทัดเทียมกับถนน ทางเท้าอาจเป็นทางเดินที่ขนานไปกับแนวถนนก็ได้ หรืออาจแยกต่างหากจากแนวถนนก็ได้ ประเภทต่างๆ ของทางเดินเท้า

3.4.1 ทางเท้าขนานไปกับแนวถนน ได้แก่ ทางเท้าที่อยู่ขนานสองข้างของแนว ถนนของเมืองเป็นทางเท้าที่มักมีการสัญจรหนาแน่นในถนนสายหลักและถนนสายรอง

3.4.2 ทางเท้าชนิดที่เป็นทางลัด ได้แก่ทางเท้าที่มักเป็นที่รู้จักกันเฉพาะกลุ่ม ลัดไปตามชอยหรือด้านหลังอาคารหรือริมแม่น้ำ อันที่จริงแล้วทางลัดเหล่านี้อาจได้รับการส่งเสริมให้อยู่ในระบบทางเท้าของเมือง และปรับปรุงสภาพแวดล้อมสองข้างทางก็อาจเพิ่มความคล่องตัวให้กับระบบการสัญจรของเมืองได้

3.4.3 ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์หรือย่านทางเดินเท้า หรือ pedestrian mall คือ บริเวณที่คนสามารถเดินติดต่อกันได้ทั้งบริเวณ โดยไม่มีการสัญจรทางรถเข้าไปยุ่งเกี่ยวเป็นสิ่งที่มี ในเกือบทุกเมืองของยุโรปและบางเมืองของสหรัฐอเมริกา รวมถึงญี่ปุ่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย เป็นต้น บริเวณดังกล่าวมักเป็นบริเวณพาณิชย์ และมีบรรยากาศในเชิงนันทนาการด้วย และยังสามารถใช้ เป็นทางลัดจากการเดินตามแนวถนนในเมืองได้ด้วย

3.4.4 ทางเท้าชั่วคราว ได้แก่การปิดถนนบางสายในวันพิเศษเพื่อใช้เป็นทางเท้าหรือเพื่อกิจกรรมนันทนาการ เช่น ถนนกินซ่าในโตเกียว เป็นต้น

3.5 ทางจักรยานและที่จอดจักรยาน ที่จักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว มีข้อดี คือการจัดบริการทำได้ง่าย ลงทุนไม่มากนัก ใช้พื้นที่สัญจรไม่มาก เป็นการเดินทางที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะใด ทั้งในเรื่องของเสียง ฝุ่น ควันและอากาศเป็นพิษ รวมทั้งเป็นการประหยัดพลังงาน ได้ออกกำลังกาย เป็นผลดีต่อสุขภาพ ส่วนข้อจำกัดการใช้สำหรับเด็กและผู้สูงอายุ อีกทั้งยังอาจเกิดขัดแย้งกับพาหนะอื่นๆ ในเมืองจนทำให้การจราจรติดขัดหรือเกิดอันตรายได้ โดยเฉพาะสำหรับเมืองขนาดใหญ่ ทางจักรยานสำหรับเส้นทางนักท่องเที่ยว เหมาะสำหรับเมืองที่มีจุดสนใจเป็นธรรมชาติที่สวยงาม และเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงพักผ่อน นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในเมืองนั้นนานอย่างไรก็ตามจะพบว่าหลาย เมืองในประเทศไทยยังนิยมใช้การสัญจรทางจักรยานอยู่อย่างกว้างขวาง แต่ขาดการส่งเสริมหรือจัดบริการให้ ชนิดของทางจักรยาน โดยทั่วไปแล้วจะมีอยู่ 3 ชนิดด้วยกัน ดังนี้

3.5.1 ทางจักรยานที่แยกออกจากทางเท้าโดยสมบูรณ์ใช้กับบริเวณที่มีการสัญจรด้วยจักรยานค่อนข้างถี่ และเป็นจำนวนมากและควรพยายามหลีกเลี่ยงการมีจุดตัดและข้ามกันของทางเดินกับถนนด้วย

3.5.2 ทางจักรยานที่แยกออกจากทางคนเดินหรือทางรถยนต์ในระดับปานกลางการใช้งานจะน้อยกว่าชนิดแรกและมีการจุดตัดหรือจุดข้ามกับทางสัญจรอื่นๆ สามารถมีได้

3.5.3 ทางจักรยานยนต์ที่ใช้เส้นทางร่วมกับทางเดินรถหรือทางเดินเท้า โดยอาจจะใช้สีหรือเครื่องหมายบอกให้ทราบถึงบริเวณที่จัดเป็นทางจักรยาน

3.6 ที่จอดรถ การจัดที่จอดรถให้มีความสะดวกไม่สับสนวุ่นวายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการจัดภูมิทัศน์เมือง เพราะการจอดรถไม่มีระเบียบ ความไม่สะดวกในการจอดรถความสับสนวุ่นวายของรถยนต์ที่จอดที่และที่จะผ่านไปถือเป็นสิ่งที่ทำให้เมืองหมดความน่าประทับใจอย่างหนึ่ง ที่จอดรถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

3.6.1 ที่จอดรถชั่วคราว ได้แก่ ที่จอดรถส่งคน ส่งของ ที่จอดรถประจำทาง

รถรับจ้าง ในแนวนอนที่มีความกว้างมากพอที่จะมีช่องทางได้ สามารถจัดบริเวณที่แน่นอนให้รถเหล่านี้จอดบริเวณข้างทาง ในช่องจอดได้ โดยติดป้ายบอกไว้และห้ามรถอื่น ๆ จอด

3.6.2 ที่จอดรถริมถนน คือ การจอดรถในช่องจอดที่อยู่ในแนวนอนส่วนใหญ่มักเป็นการจอดแบบจอดขนานไปกับแนวนอน เนื่องจากสามารถเข้าและออกได้สะดวกรวดเร็วกว่าวิธีจอดแบบอื่น ๆ การจอดรถวิธีนี้ควรใช้สำหรับถนนที่มีการจราจรไม่มากนัก ส่วนถนนสายหลักที่มีขบวนรถสัญจรไปมาตลอดเวลาในความถี่ค่อนข้างสูง ไม่ควรอนุญาตให้จอดรถในแนวนอน ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าและออกจากช่องจอดและการรอเพื่อจะจอดเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรของรถคันอื่นๆ อีกทั้งยังเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายอีกด้วย

3.6.3 ที่จอดรถนอกแนวนอน คือ ที่จอดรถที่เตรียมบริเวณไว้เพื่อการจอดรถ โดยเฉพาะ โดยมีทางเข้าออกเชื่อมต่อกับแนวนอน

3.6.4 อาคารจอดรถ ได้แก่ การจัดสร้างอาคารมีชั้นสำหรับจอดรถซ้อนกันได้เป็นชั้นๆ มักใช้กับเมืองที่มีพื้นที่น้อย ต้องการใช้พื้นที่ที่มีอยู่เพื่อการใช้สอยอื่นๆ

3.7 ทางเรือในเมืองที่มีแม่น้ำลำคลองขนาดใหญ่ การสัญจรทางน้ำอาจเป็นสิ่งสำคัญในระดับเมือง การสัญจรนี้อาจใช้ได้เป็น 2 กรณีคือ การใช้ทางน้ำในการสัญจรไปมาของชาวเมือง และการใช้เส้นทางทางน้ำในการทัศนอาชรม เช่น การชมเมือง การเดินทางเพื่อไปชมสถานที่ที่อยู่ริมน้ำ การชมเมืองจากเส้นแม่น้ำ ลำคลอง มักเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว เนื่องจากมีอากาศเย็นสบาย มีความโล่งอากาศบริสุทธิ์ และสำหรับประเทศไทยการชมเมืองทางน้ำจะให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนด้วย เช่น การนั่งดูแพคนตามท่าน้ำ การชกผ้า การลงเล่นน้ำของเด็กๆ การเร่ขายของตามลำน้ำ ซึ่งเป็นชีวิตที่แตกต่างไปจากหลายๆ ประเทศ นอกจากนี้เนื่องจากในสมัยก่อนการสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางสำคัญ สถานที่สำคัญจึงมักเรียงรายอยู่ตามเส้นทางน้ำ

3.8 อื่นๆ เช่น สามล้อ รถราง กระเช้าลอยฟ้า ในจังหวัดต่าง ๆ มักมีพาหนะรับจ้าง ในลักษณะเฉพาะถิ่น เช่น รถสามล้อ รถม้า รถจักรยานยนต์รับจ้าง พาหนะเหล่านี้ บางประเภทเป็นลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวสนใจและเป็นลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวสนใจและเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่ดี เช่น รถสามล้อ และรถม้า

4. ทิวทัศน์ หรือ view หมายถึง บริเวณที่มีความสวยงามเป็นพิเศษอันอาจเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม มีความแปลกแตกต่างไปจากสภาพโดยทั่วไปหรือเกิดจากความพิเศษของสภาพทางธรณีวิทยา เช่น บริเวณชายทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ เกาะ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พืชพันธุ์ เมื่อกล่าวถึงทิวทัศน์จึงมักจะหมายความถึงการมองเห็นบริเวณพิเศษซึ่งเกิดจากธรรมชาติมากกว่าที่จะเป็นบริเวณที่มนุษย์สร้างขึ้นสำหรับตัวอย่างทิวทัศน์ในเมืองนั้น ได้แก่ ทิวทัศน์ของภูเขา วัด โบสถ์ เจดีย์ อาคารสูง สะพาน หอนาฬิกา อนุสาวรีย์ เสาธง รูปปั้นหรืองานประติมากรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและเป็นที่ช่วยในการกำหนดทิศทางของตนเองสำหรับคนในเมือง หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองเพียงช่วงระยะสั้นๆ ตัวอย่างของที่หมายตาในเมือง ได้แก่ ภูเขาทอง อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พระที่นั่งอนันตสมาคม สะพานพระราม 9 ในกรุงเทพมหานคร อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในจังหวัดนครราชสีมา พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม ที่หมายตานี้มิได้จำกัดอยู่เฉพาะอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เด่นในเรื่องความสูงเพียงอย่างเดียว แต่บริเวณเปิดโล่งของเมือง สวนสาธารณะสวนหย่อมหรือลานเอนกประสงค์ต่างๆ ก็จัดเป็นที่หมายตาได้เช่นกัน เช่น บริเวณสวนหลวง สวนลุมพินีในกรุงเทพมหานคร ลานหน้าศาลากลางจังหวัดต่างๆ เป็นต้น คำว่าที่หมายตานี้ แท้จริงแล้วมิได้จำกัดอยู่เฉพาะสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเท่านั้น แต่ทิวทัศน์ธรรมชาติก็เป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดทิศทางและกำหนดตำแหน่งที่อยู่ของคนด้วย เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นภูเขา ชายทะเลหรือแม่น้ำ ทิวทัศน์และที่หมายตามีความสำคัญในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของเมืองเพื่อการท่องเที่ยว

4.1 เป็นตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนจากการที่คนไปเที่ยวเมืองชายทะเล สาเหตุเพราะมีทิวทัศน์ที่สวยงามเป็นพิเศษหรือเมืองริมฝั่งแม่น้ำ ทะเลสาบ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้คนไปพักผ่อนหย่อนใจเช่นเดียวกันหรือเมืองที่ตั้งของโบราณสถานเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเที่ยวชม ศึกษาหาความรู้ เป็นต้น

4.2 เป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดทิศทาง ทั้งของชาวเมืองเองและของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างถิ่น ที่ไม่คุ้นเคยกับสภาพของเมืองนั้น จะยากแก่การจดจำตำแหน่งหรือกำหนดทิศทาง ยิ่งเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือย่านที่มีบริเวณกว้างก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดทำที่หมายตาขึ้นเป็นจุดๆ หรือเป็นระยะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวคุ้นกับเมืองหรือย่านนั้นได้ง่ายขึ้นเกิดความรู้สึกสะดวกปลอดภัย ไม่สับสนและเป็นสิ่งซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของเมืองแต่ละเมือง หรือย่านแต่ละย่านได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการจัดทำหรือปรับปรุงที่หมายตานี้ ก็เป็นการตกแต่งประดับประดาเมืองให้มีความสวยงามน่าอยู่ด้วย อีกประการหนึ่ง มิใช่จัดขึ้นเพื่อจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

5. ภูมิทัศน์เมืองอื่นๆ แบ่งออกเป็น 8 หัวข้อหลัก ประกอบด้วย 1) อาคารสาธารณะ 2) สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ 3) ป้ายโฆษณา 4) สาธารณูปโภค และ 5) วัสดุพืชพรรณ ดังนี้

5.1 อาคารสาธารณะ การจัดทำสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง มีข้อที่ต้องคำนึงถึงอยู่ 2 ประการคือ รูปแบบและการกำหนดตำแหน่งที่ตั้ง ในเรื่องของรูปแบบนั้นควรคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ส่วนความสวยงามนั้นเป็นสิ่งที่พิจารณาเป็นลำดับต่อไป สถาปัตยกรรมเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวในเมืองนั้น ได้แก่ อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศาลาพัก ห้องน้ำ ห้องส้วม ร้านหรือซุ้มขายของ เป็นต้น รูปแบบของอาคารนี้ควรสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของพื้นที่แต่ละแห่ง ดังนั้น จึงไม่สามารถออกแบบอาคารเป็นมาตรฐานไว้ เพียงแต่จะมีเกณฑ์ของการใช้งานซึ่งคล้ายคลึงกันและจะต้องนำไปดัดแปลงให้เหมาะสมกับแต่ละท้องที่ต่อไป สิ่งอำนวยความสะดวกที่กล่าวมาแล้วนี้ไม่จำเป็นว่าในทุกแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีทุกอย่างครบถ้วน

5.1.1 สิ่งบริการของเมือง หรือของชุมชน ที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตั้งอยู่ในย่านกลางเมืองชุมชนเมือง มีร้านอาหาร ร้านขายของอยู่โดยรอบมากมายอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องจัดบริการขึ้นซ้ำกันอีก แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลออกไป อาจจำเป็นต้องมีทั้งร้านอาหาร ร้านขายของ ห้องน้ำ ศาลาที่พัก เป็นต้น

5.1.2 ระยะทางและระยะเวลาของเส้นทางนักท่องเที่ยว หรือ tourist route ทั้งเส้นทางประกอบกัน เช่น เส้นทางสำหรับการเดินเท้าเป็นระยะทางรวม 1 ชั่วโมง อาจมีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่เพียง 1-2 แห่ง ก็เพียงพอแล้วโดยไม่จำเป็นต้องจัดขึ้นในทุกแหล่งท่องเที่ยว

5.1.3 จำนวนนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นกลุ่มและนักท่องเที่ยวเดี่ยวซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยตัดสินจำนวนของร้านขายอาหาร ห้องน้ำ

5.1.4 เรื่องตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวก ก็มีความสำคัญด้วยเช่นกัน โดยต้องระมัดระวังไม่ให้โดดเด่นขึ้นมามากเกินไป จนทำให้ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ด้อยลงไป เช่น เมืองชายทะเลซึ่งมีเส้นทางเดินเท้าของนักท่องเที่ยวขนานไปตามริมชายทะเล ตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่จำเป็นต้องอยู่ฝั่งริมชายทะเล ซึ่งจะไปปิดบังทิวทัศน์อันสวยงามได้ แต่อาจหลบโดยอยู่ลึกเข้ามาด้านในแผ่นดิน แต่ให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น หรือในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด หรือ โบราณสถาน ควรมีระยะถอยร่นจากตัววัดหรือโบราณสถานพอสมควร ที่ไม่ทำให้สิ่งก่อสร้างใหม่เข้าไปบดบังหรือข่มตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง

5.2 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ การจัดทำสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณนั้น ข้อควรคำนึงถึงอยู่ในลักษณะเดียวกับสถาปัตยกรรม นั่นคือ การคำนึงถึงรูปแบบและการกำหนดตำแหน่ง ถึงแม้ว่าสิ่งประกอบบริเวณนี้จะดูเหมือนเป็นการตกแต่งประดับประดาในขั้นสุดท้าย ใน การเสริมความงดงามให้กับเมือง แต่ก็มีมีความสำคัญมากในการสร้างให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และสร้างให้เกิดบรรยากาศที่ดีกับย่านหรือเมืองนั้น รูปแบบของสิ่งก่อสร้างนี้ไม่สามารถออกแบบให้เป็นต้นแบบหรือต้นฉบับได้

5.3 ป้ายโฆษณา ระบบเศรษฐกิจเสรีท่ามกลางกฎและระเบียบปัจจุบันในประเทศไทย มีผลให้เกิดการแข่งขัน โฆษณาสินค้าและภาพยนตร์รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากการแข่งขันโฆษณาในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ แล้ว การแข่งขันยังเกิดขึ้นตามจุดเด่นต่าง ๆ ของเมืองด้วย จะเห็นได้ว่า จุดเด่นที่สุดไปจนถึงเด่นน้อยลง จะถูกใช้เป็นที่ติดตั้งป้ายโฆษณาของบริษัทเพื่อโฆษณาชวนเชื่อสินค้าของคนทั้งสิ้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจุดเด่นนั้นจะเป็นวัด วัง โบราณสถาน หรือวิวทิวทัศน์ที่จัดให้เป็นสวนหรืออนุสาวรีย์ที่สวยงาม ดังที่เป็นอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ป้ายโฆษณาเหล่านี้จะแข่งขันชิงเด่นกันทั้งด้านขนาดสีสรร ถ้อยคำและรูปภาพ สร้างปัญหาสุนทรียภาพเสื่อมทรามของเมืองเป็นอย่างมาก จำแนกได้ดังนี้

5.3.1 ป้ายโฆษณาผลิตภัณฑ์ สินค้าโครงการใหญ่ ชนิดถาวร ส่วนใหญ่เป็นสินค้าของบริษัทโฆษณาขนาดใหญ่ มีการจัดทำโครงสร้างป้ายที่แข็งแรงถาวรและตั้งอยู่ในจุดเด่นพิเศษของเมือง มีการดูแลรักษาสภาพของป้ายโฆษณาพอควรภาพและถ้อยคำอยู่ในเกณฑ์ดี

5.3.2 ป้ายโฆษณาภาพยนตร์ ส่วนใหญ่มีตำแหน่งที่ตั้งถาวร แต่มีการเปลี่ยนแปลงป้ายตามระยะเวลาของภาพยนตร์ที่เข้าฉาย ตัวป้ายส่วนใหญ่เป็นโครงไม้และผ้ารูปภาพและถ้อยคำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นด้านการชักจูงโน้มน้าวเข้าชวนหรือกระตุ้นให้ผู้มองรู้สึกสนใจ

5.3.3 ป้ายโฆษณาชั่วคราว ได้แก่ ป้ายโฆษณาการจัดการเทศกาลหรือเชิญชวนให้ไปชมงานต่าง ๆ มักเป็นป้ายประเภทชั่วคราว ส่วนใหญ่จึงทำด้วยวัสดุค่อนข้างบอบบางไม่ถาวร และไม่คำนึงถึงสุนทรียภาพเท่าที่ควร

5.3.4 ป้ายประกาศหรือป้ายเชิญชวนของทางราชการ ได้แก่ ป้ายที่เป็นของทางราชการที่ประกาศเชิญชวน หรือ รมณรงค์ให้ประชาชนได้ทราบ หรือปฏิบัติในบางสิ่งบางอย่าง ส่วนใหญ่เป็นป้ายเรียบ ๆ และมีจำนวนน้อย

5.3.5 ป้ายชั่วคราวอื่นๆ ได้แก่ ป้ายที่จัดทำขึ้นเพื่อโฆษณาเชิญชวนในระยะสั้นๆ เช่น การแสดงการกุศล การจัดรายการพิเศษของนิสิต นักศึกษา สมาคม เป็นต้น

5.4 สาธารณูปโภค ส่วนประกอบของสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ รถประจำทาง เป็นต้น มีผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของเมืองค่อนข้างมาก โดยเฉพาะระบบไฟฟ้า ดังนี้

5.4.1 ระบบไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าในเมืองประกอบด้วยเสาไฟและตู้ไฟฟ้า ระบบแปลงไฟฟ้า ลานไกไฟฟ้า และตู้ไฟฟ้าอันเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน ระบบไฟฟ้าในเมืองจะมีสองระบบ คือระบบไฟแรงสูงและระบบไฟแรงต่ำ สายส่งแรงดันสูงมากจะมาจากแหล่งผลิต เมื่อถึงชานเมืองหรือส่วนของเมืองจะเข้าสู่ลานไกไฟฟ้า ซึ่งประกอบด้วยสวิทช์ต่าง ๆ และหม้อแปลงทำหน้าที่แปลงความดันให้ต่ำลง แล้วส่งตามสายไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของเมือง แต่เนื่องจากระยะทางที่ไกล การส่งไฟไปยังส่วนของเมือง จึงยังจำเป็นต้องให้ไฟฟ้ามีแรงดันสูงอยู่ ดังนั้นก่อนเข้าบ้านหรือหมู่บ้าน จึงต้องมีหม้อแปลงไฟอีกครั้งหนึ่งให้ไฟฟ้ามีแรงดัน 220 โวลต์ สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าทั่วไป

5.4.2 สายไฟ เป็นสิ่งที่รบกวนสิ่งแวดล้อมทางทัศนียภาพที่มากที่สุดของระบบ แปลงไฟ สายส่งในเมืองแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สายแรงสูงและสายแรงต่ำ สายแรงสูง ส่วนใหญ่จะเป็น 3 หรือ 4 สาย แขนบนเสาไฟสูงมาก ซึ่งมี 2 ชนิด คือ สายเปลือยและสายหุ้มฉนวน สายไฟแรงสูงส่วนใหญ่จะมีความร้อนในตัวสาย ถ้าเป็นสายหุ้มฉนวนก็ยังมีราคาแพงและหนัก สายไฟแรงสูงที่เป็นสายเปลือย เช่น สายอลูมิเนียม ซึ่งนอกจากจะมีความเบาทำให้จึงสายได้ตรงแล้ว ก็ยังกระจายความร้อนได้เร็วกว่า ดังนั้นการใช้สายแรงสูงเปลือย จึงปรากฏทั่วไปในเมืองต่าง ๆ การแขวนสายไฟแรงสูงให้สูงนอกจากเพื่อความปลอดภัยแล้ว ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องมีการตัดต้นไม้ให้พ้นจากสายแรงสูงเวลามีพายุอีกด้วย เป็นเหตุให้ภูมิทัศน์ของเมืองในด้านของบริเวณที่มีการปลูกต้นไม้ด้วยลงไปมาก สายแรงต่ำที่หุ้มฉนวน ส่วนใหญ่จะแทรกไปตามต้นไม้

5.4.3 หม้อแปลงไฟฟ้า หม้อแปลงไฟฟ้ามีตั้งแต่หม้อขนาดเล็กชนิดแขวนติดกับเสาไฟ ไปจนถึงหม้อแปลงไฟฟ้าขนาดใหญ่ ที่ติดตั้งบนคานคอนกรีตซึ่งยึดติดกับเสาไฟ การติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้าชนิดลอยติดอยู่กับเสาไฟฟ้าเป็นวิธีที่ถูกที่สุด เพราะสะดวกและปลอดภัยกว่า จึงเป็นวิธีที่ใช้กันทั่วไป และก่อให้เกิดปัญหาทางทัศนียภาพ ทำลายวิวัฒนาการของอาคาร โบราณสถานและวัดต่าง ๆ และทำให้ภูมิทัศน์ถนนเสียไป หม้อแปลงไฟฟ้าชนิดตั้งบนพื้นดิน หรือจัดวางไว้ในอาคารจะแพงกว่า เนื่องจากต้องใช้ชนิดแห้ง

5.5 วัสดุพืชพรรณ หรือ plant material จัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเมือง โดยจะเกี่ยวข้องกับการนำเอาความสวยงาม ของธรรมชาติเข้ามาปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั่วไปของเมือง นอกจากนี้แล้ว พืชพันธุ์ยังมีส่วนสำคัญต่อการควบคุมสภาพอากาศ การควบคุมทัศนียภาพ การมองเห็น การควบคุมการสัญจร การนำมาใช้แบ่งพื้นที่ตามประเภทของกิจกรรม ควบคุมการกัดเซาะพังทลายของดินต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น วัสดุพืชพันธุ์ โดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ โครงสร้าง รูปทรง ลักษณะ รวมทั้งการเจริญเติบโตออกได้อย่างสังเขปเป็น 4 ประเภท ประกอบไปด้วย 1) ไม้ยืนต้น 2) ไม้พุ่ม 3) ไม้คลุมดิน และ 4) ไม้เลื้อย (สมจิต วิสมหมาย, 2544) การเลือกใช้วัสดุพืชพรรณในการออกแบบตกแต่งพื้นที่ริมทะเลว่า ต้นไม้ที่ปลูกอยู่ริมทะเลและสามารถเจริญเติบโตได้ดีในบริเวณนั้น เพราะมีแนวโน้มในการทนไอเค็มจากทะเลที่พัดเข้าหาฝั่งได้ไกลระยะ 150-200 เมตร ต้นไม้ที่สามารถทนไอเค็มได้จะมีการป้องกันตนเองโดยการมีผิวเคลือบใบที่หนาหรือมีขี้ผึ้ง หรือ wax เคลือบที่ผิวใบ บางชนิดจะมีขนปกคลุมที่ใบ เพื่อให้เกลือที่ติดอยู่ที่ขนไม่สามารถเข้าไปทำอันตรายต่อต้นไม้ต้นนี้ได้

จากทฤษฎีข้างต้นพบว่า ภูมิทัศน์เมือง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเมือง ซึ่งสอดคล้องกับนิยามคำว่าเมืองในแง่กว้างแผนกายภาพและนักภูมิศาสตร์ว่า ลักษณะภูมิทัศน์เมือง หรือ urban landscape คือ ตัวการกำหนดความเป็นเมือง ซึ่งพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นของอาคาร และความหนาแน่นของการจราจร ลัดส่วนของพื้นที่ก่อสร้างและทางเท้ากับพื้นดินในเมือง ปัญหาระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ขนบธรรมเนียม ประเพณี เจื้อนใจทางธรรมชาติ ทิศทางการพัฒนา และการเจริญเติบโตของเมือง มาตรการทางกฎหมาย ฯลฯ ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาเกี่ยวกับเมืองทั้งสิ้น (ดวงจันทร์ อภา วัชรุตม์ เจริญเมือง, 2541) ดังนั้นในการตรวจเอกสารหัวข้อต่อไปจึงมุ่งหาทฤษฎีที่ตอบโจทย์การพัฒนาเมืองที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว นั่นคือการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว ทฤษฎีที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการพัฒนาองค์ประกอบของเมือง เพื่อให้เมืองเกิดรูปทรงที่ดีและตรงกับจินตภาพของผู้อยู่อาศัยและผู้ไปเยือน ดังเช่น การศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล: กรณีศึกษาถนนเชิงมนต์ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ถนนเชิงมนต์มีศักยภาพที่ทำให้เป็นเมืองท่องเที่ยวอดนนิยมในระดับโลก นอกเหนือจากชายหาดที่สวยงามแล้ว ยังมีความหลากหลายของสินค้า บริการทั้งในรูปแบบและราคา วิถีชีวิตยามค่ำคืนที่มีสีสันสนุกสนาน ความหนาแน่นของร้านค้าและผู้คน ความเป็นมิตรของชาวเกาะสมุย ส่วนปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข แบ่งเป็น 5 หัวข้อหลักได้แก่ 1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง 3) ด้านการสัญจร 4) ด้านความสะดวกสบายการให้บริการ และ 5) ด้านการดูแลรักษาความสะอาด (อรอภา โลวีระ, 2549)

แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา

การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาว่า การประเมินดังกล่าวใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 2 หลักเกณฑ์ คือ หลักการประเมินตามลำดับความสำคัญและหลักการประเมินตามลำดับความเสื่อมโทรม โดยให้นำน้ำหนักคะแนนทั้ง 2 หลักเกณฑ์เท่ากัน จากนั้นนำคะแนนของทั้ง 2 มารวมกันก็จะได้หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญ

การประเมินตามลำดับความสำคัญ มีหลักเกณฑ์ในการประเมิน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว โดยความสำคัญและดัชนีชี้วัดความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสำคัญและดัชนีชี้วัดความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
1. ด้านกายภาพของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	1.1 ที่ตั้งของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● อยู่ห่างจากพื้นที่ที่มีคุณค่าเชิงอนุรักษ์ ● อยู่ห่างจากตัวเมือง ● เป็นที่ยอมรับของประชาชน
	1.2 การเข้าถึงของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● ความใกล้/ไกลจากถนนสายหลัก/รอง ● ความปลอดภัยในการเดินทาง ● คุณภาพของเส้นทางที่เข้าถึง ● ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง
2. ด้านคุณค่า ทรัพยากรท่องเที่ยว	2.1 คุณค่าทาง เอกลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> ● มีเอกลักษณ์เฉพาะทางธรรมชาติ ● มีเอกลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
		<ul style="list-style-type: none"> • มีเอกลักษณ์เฉพาะศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และ กิจกรรม
	2.2 คุณค่าทางความ สมบูรณ์	<ul style="list-style-type: none"> • ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติและความเป็นสภาพดั้งเดิมของธรรมชาติ • ความสมบูรณ์ของโครงสร้างผังรวมกลุ่ม สิ่งก่อสร้างทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี • ความสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมที่สืบทอดกันมา
	2.3 คุณค่าทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> • ความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์ • ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น • การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
	2.4 คุณค่าทาง วิชาการและ การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> • การเปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงลักษณะเด่นทางวิชาการการศึกษา • กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง • วิธีการเผยแพร่ความรู้
	2.5 คุณค่าทาง สุนทรียศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> • ความกลมกลืนและความงดงามของธรรมชาติ • ความกลมกลืนและความงดงามสถาปัตยกรรม • ความกลมกลืนและความงดงามศิลปวัฒนธรรม
3. ด้านความนิยม ของทรัพยากร	3.1 ความมีชื่อเสียง	<ul style="list-style-type: none"> • ระดับความมีชื่อเสียง • การเผยแพร่ชื่อเสียง
	3.2 ความหนาแน่น ของนักท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • จำนวนนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมในฤดูกาล • จำนวนนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมนอกฤดูกาล
	3.3 ภาพลักษณ์ของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • ภาพลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวในความนึกคิดและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว • การสร้างเสริมภาพลักษณ์ของทรัพยากร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
4. ด้านความปลอดภัยของ ทรัพยากร	4.1 การให้ข้อมูลด้าน ความปลอดภัยของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● การให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของทรัพยากร ● วิธีการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยของ ทรัพยากรท่องเที่ยว
	4.2 การป้องกัน อุบัติเหตุในขณะเยี่ยมชม ทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการติดตั้งป้ายและสัญญาณเตือนภัย ● มีอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย/มี แผนป้องกันภัย
	4.3 การป้องกันการ ขึ้นราคาค่าบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการกำหนดมาตรฐานและราคาค่าบริการอย่าง เหมาะสม ● มีการควบคุมตรวจสอบการขึ้นค่าบริการ ● มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน
	4.4 การดูแลด้าน ความปลอดภัยจาก เจ้าหน้าที่	<ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ● ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย
5. ด้านความ เปราะบางของ สิ่งแวดล้อมใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	5.1 การป้องกันพื้นที่ เปราะบางของ ทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● การแบ่งเขตพื้นที่ ● การกำหนดมาตรการป้องกันพื้นที่เปราะบาง ของทรัพยากร
	5.2 การควบคุมเข้า ไปใช้พื้นที่เปราะบาง	<ul style="list-style-type: none"> ● การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่จะเข้า ไปใช้พื้นที่เปราะบาง ● การกำหนดช่วงระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวไปใช้ พื้นที่เปราะบาง
	5.3 มาตรการทาง กฎหมายในพื้นที่ เปราะบาง	<ul style="list-style-type: none"> ● การออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เปราะบาง ของทรัพยากร ● การจัดทำป้ายประกาศเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ บังคับพื้นที่เปราะบาง

ที่มา: บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) การคิดคะแนนการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวตามลำดับความสำคัญว่า เมื่อได้เกณฑ์การตัดสินการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญทั้ง 5 ด้านแล้ว ก็ให้นำน้ำหนักของดัชนี (A) ทั้ง 5 ด้านเท่ากัน โดยด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวมของความสำคัญคือ $10 \times 5 = 50$ คะแนน ซึ่งการประเมินให้ค่าระดับความสำคัญ (B) แต่ละด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยให้ค่า 1-5 อันมีความหมาย ดังนี้ 1 หมายถึง ความสำคัญมีน้อยมาก 2 หมายถึง ความสำคัญมีน้อย 3 หมายถึง ความสำคัญมีปานกลาง 4 หมายถึง ความสำคัญมีมาก และ 5 หมายถึง ความสำคัญมีมากที่สุด จากนั้นนำคะแนนดิบ (B) คูณด้วยน้ำหนักค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด (A) จะได้คะแนนความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม $50 \times 5 = 250$ คะแนน เมื่อได้คะแนนรวมตามความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวนี้ก็นำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์มาตรฐานความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยว

คะแนนรวม	ความหมาย
211-250	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี
171-210	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี
131-170	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี
91-130	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี
50-90	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความสำคัญน้อยที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 5 ปี

ที่มา: บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

การประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสื่อมโทรม

การประเมินตามลำดับความเสื่อมโทรม มีหลักเกณฑ์ในการประเมิน 5 ด้าน คือ 1) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 5) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความเสื่อมโทรมและดัชนีชี้วัดความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
1. ด้านขีด ความสามารถรองรับ ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	1.1 พื้นที่รองรับ นักท่องเที่ยวของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • ขนาดของพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว • ความสามารถในการขยายพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว
	1.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • มีการวางแผนการใช้ของแหล่งท่องเที่ยว • มีการใช้พื้นที่แบบกระจายตัวไม่ให้รวมกับอยู่บางตำแหน่งมากเกินไป
	1.3 ความเปราะบาง ของพื้นที่ใน ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • มีการแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว • ความระมัดระวังในการใช้พื้นที่เปราะบาง
	1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก ของพื้นที่ใน แหล่งท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการมากพอ • สามารถขยายสิ่งอำนวยความสะดวกได้
2. ด้านการรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	2.1 การจัดการ คุณภาพอากาศของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • อากาศปราศจากฝุ่นและควัน • ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจาย และ อากาศสามารถถ่ายเทได้
	2.2 การจัดการ คุณภาพเสียงของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> • ปราศจากเสียงดังรบกวน • ห่างจากย่านอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมอื่นที่มีเสียงรบกวน • มีระบบป้องกันเสียง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
	2.3 การจัดการ คุณภาพขยะมูลฝอย ของทรัพยากร ท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● มีอุปกรณ์รองรับขยะมูลฝอยเพียงพอและเหมาะสม ● มีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกวิธี ● มีป้ายเตือนทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูกวิธี
	2.4 การจัดการ คุณภาพน้ำของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● ความสะอาดของน้ำดื่มและน้ำใช้ ● มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ● มีระบบตรวจสอบคุณภาพน้ำ
3. ด้านผลประโยชน์ ที่ชุมชนได้รับจาก ทรัพยากรท่องเที่ยว	3.1 การมีส่วนร่วม ด้านรายได้และ ผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ชุมชน ได้รับ	<ul style="list-style-type: none"> ● โอกาสทำงานในทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน ● โอกาสหารายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ● การได้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้น
	3.2 การมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาและ บริหารจัดการของ ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อม ● การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ● การเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้าไปมีบทบาทสนับสนุน
	3.3 การช่วยอนุรักษ์ ทรัพยากรท่องเที่ยว ของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ● มีการประสานเครือข่ายร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ● มีการถ่ายทอดการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับเยาวชน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
4. ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว	4.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● ความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ● ความพึงพอใจในบริการที่เสนอให้ ● ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ ● ความพึงพอใจในความสะอาดและปลอดภัย ● ความพึงพอใจในมิตรไมตรีของชุมชน
	4.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมอย่างเหมาะสม ● มีการจัดเก็บค่าเช่าร้านค้าอย่างเหมาะสม ● มีการจัดเก็บค่าบริการอื่นๆอย่างเหมาะสม
	4.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ● มีความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ ● มีความคล่องตัวในการเบิกจ่ายและจัดหางบประมาณ
5. ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว	5.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าแบบประหยัด ● มีการใช้พลังงานจากธรรมชาติ ● มีมาตรการให้พนักงานประหยัดการใช้ทรัพยากร ● มีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ
	5.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดทรัพยากร	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดสร้างป้ายสื่อความหมายในทรัพยากรท่องเที่ยว ● มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพียงพอ
	5.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของทรัพยากรท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการติดตั้งป้าย/สัญญาณเตือนภัยที่เหมาะสม ● มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ● มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความสำคัญด้าน	คุณลักษณะที่สำคัญ	ดัชนีชี้วัดความสำคัญ
	5.4 การบริหารจัดการ ด้านบุคลากรและ งบประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเหมาะสม เพียงพอของบุคลากร ● มีมาตรการการสนับสนุนและขวัญกำลังใจ การปฏิบัติงาน ● มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และ บริหารงบประมาณ
	5.5 การบริหารจัดการ ด้านการให้ความรู้และ สร้างจิตสำนึก	<ul style="list-style-type: none"> ● มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ● มีการจัดเตรียมเอกสารเผยแพร่ ● มีกิจกรรมให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

ที่มา: บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามลำดับความเสื่อมโทรม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) กล่าวถึง การคิดคะแนนการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวการประเมินตามลำดับความเสื่อมโทรมว่า เมื่อได้เกณฑ์การตัดสินการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความเสื่อมโทรม ทั้ง 5 ด้านแล้ว ก็ให้นำน้ำหนักของดัชนี (A) ทั้ง 5 ด้านเท่ากัน โดยด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวมของความเสื่อมโทรม คือ $10 \times 5 = 50$ คะแนน ซึ่งการประเมินให้ค่าระดับความเสื่อมโทรม (C) แต่ละด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยให้ค่า 1-5 อันมีความหมายดังนี้ 1 หมายถึง ความเสื่อมโทรมมีน้อยมาก 2 หมายถึง ความเสื่อมโทรมมีน้อย 3 หมายถึง ความเสื่อมโทรมมีปานกลาง 4 หมายถึง ความเสื่อมโทรมมีมาก และ 5 หมายถึง ความเสื่อมโทรมมีมากที่สุด จากนั้นนำคะแนนดิบ (C) คูณด้วยน้ำหนักค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด (A) จะได้คะแนนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 5 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม $50 \times 5 = 250$ คะแนน เมื่อได้คะแนนรวมตามความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท่องเที่ยวนี้ไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เกณฑ์มาตรฐานความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว

คะแนนรวม	ความหมาย
211-250	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมมากที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุกปี
171-210	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมมากและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 2 ปี
131-170	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมปานกลางและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 3 ปี
91-130	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมน้อยและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 4 ปี
50-90	จัดเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านความเสื่อมโทรมน้อยที่สุดและควรมีการติดตามประเมินศักยภาพใหม่ทุก 5 ปี

ที่มา: บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาประยุกต์ใช้ในส่วนของผู้จัดในการประเมินและการเกณฑ์การให้คะแนน กล่าวคือ รวมตัวชี้วัดในการประเมินทั้งหมดเข้าด้วยกัน ให้นำหนักของดัชนี ทั้ง 10 ด้านเท่ากัน โดยด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวมของความเสื่อมโทรม คือ $10 \times 10 = 100$ คะแนน โดยให้ค่า 1-5 อันมีความหมายดังนี้ 1 หมายถึง ศักยภาพมีน้อยมาก 2 หมายถึง ศักยภาพมีน้อย 3 หมายถึง ศักยภาพมีปานกลาง 4 หมายถึง ศักยภาพมีมาก และ 5 หมายถึง ศักยภาพมีมากที่สุด จากนั้นนำคะแนนดิบ คูณด้วยน้ำหนักค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด จะได้คะแนนศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 10 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม $100 \times 10 = 1000$ คะแนน การนำเสนอข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ตารางแสดงข้อมูลอย่างละเอียดทั้ง 3 พื้นที่ศึกษาย่อย ดังนี้ หาดมัตโปน หาดภราดรภาพ และหาดทรายรี และผลการประเมินที่ได้ทั้ง 10 ตัวชี้วัด รวมไปถึงถึงตัวชี้วัดย่อย และ 2) แผนภูมิเรดาร์ หรือ radar chart ที่จะนำเสนอข้อมูลทั้ง 10 ตัวชี้วัดหลักในรูปแบบของเรดาร์ สามารถอ่านค่าโดยพิจารณาจากการกระจายตัวของข้อมูล ยิ่งขาใดของเรดาร์มีการกระจายในระยะทางที่ไกลจากจุดศูนย์กลางมากเท่าไร แสดงว่ามีศักยภาพมากเท่านั้น

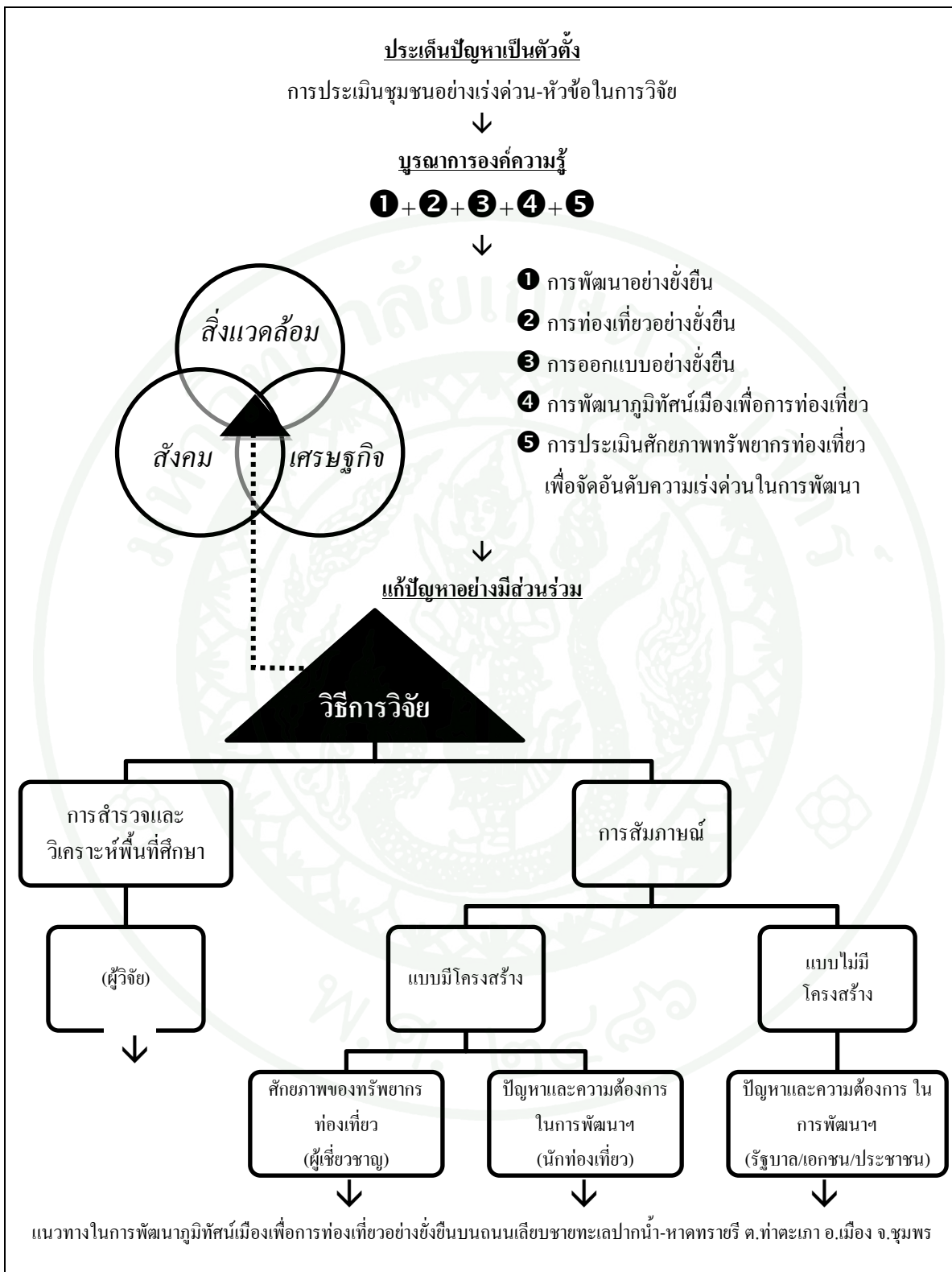
กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ภาพรวมของกระบวนการทำงานดัดแปลงมาจากวิธีการวางแผนพัฒนาโครงการวิจัยและพัฒนาโครงการอย่างมีเหตุผล หรือ logical framework approach (ปิยะ ดวงพัตรา, 2546) โดยสามารถสรุปได้เป็น 3 กระบวนการใหญ่ ดังนี้ 1) การใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง 2) การบูรณาการองค์ความรู้ และ 3) การแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม ดังภาพที่ 2

การใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง ในกระบวนการนี้เริ่มมาจากการลงพื้นที่ประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วนเพื่อรับทราบถึงประเด็นปัญหาที่มีในพื้นที่ เมื่อได้ประเด็นปัญหาก็นำมาวิเคราะห์ด้วยต้นไม้ปัญหาเพื่อหาประเด็นปัญหาหลัก และ ประเด็นปัญหาที่สามารถจัดการได้ พัฒนามาเป็นหัวข้อในการวิจัย แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ตอบโจทย์การวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา และ 3) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

การบูรณาการองค์ความรู้ จากโจทย์การวิจัยและวัตถุประสงค์การศึกษาข้างต้น เพื่อให้องค์ความรู้ที่จะไปตอบโจทย์จะต้องอาศัยกระบวนการตรวจสอบเอกสารที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ในหลากหลายศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การออกแบบอย่างยั่งยืน การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว และการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

การแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม เมื่อได้องค์ความรู้ข้างต้นแล้วก็นำมาประยุกต์ใช้ผ่านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ 1) การสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ศึกษาโดยผู้วิจัย 2) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญถึงศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ศึกษา 3) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากนักท่องเที่ยวถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา และ 4) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชนถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

เนื่องมาจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยแบบบูรณาการ หรือ Integrated research ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยให้มีความหลากหลายและครอบคลุม ภายใต้การนำเสนอข้อมูลใน 2 ส่วน ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ หรือ primary data ในการศึกษารั้งนี้ เน้นย้ำในเรื่องของการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนอันประกอบไปด้วย ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ นักท่องเที่ยว ตัวแทนจากภาครัฐบาล ภาคเอกชนและภาคประชาชนผ่าน 5 กระบวนการ ดังนี้

1. การประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน หรือ rapid rural appraisal เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดี ก่อนการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อทำการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วนนั้นผู้วิจัยจะต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ ก่อนแล้วจึงลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ โดยสรุป ดังนี้

1.1 คน ในการศึกษารั้งนี้ หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือ stakeholder อันประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐบาลที่มีในพื้นที่ หน่วยงานภาคเอกชนที่ประกอบการในพื้นที่ ประชาชนประจำถิ่น นักท่องเที่ยว โดยในกลุ่มคนดังกล่าวบางส่วนสามารถเป็นผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย (key informant) ผลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นนี้ คือ นอกจากจะมีข้อมูลที่เป็นเอกสารบันทึก ภาพถ่ายแล้ว ยังทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงกลุ่ม ผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก

1.1.1 การอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก หรือ snowball sampling technique เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน ในกระบวนการดำเนินการก็ไม่ยุ่งยากซับซ้อน กล่าวคือเมื่อผู้วิจัยได้พบเจอและพูดคุยผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย คนหนึ่ง ท่านก็จะแนะนำผู้วิจัยไปพบกับผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย อีกท่านหนึ่ง แบบปากต่อปาก ผลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นนี้ คือ ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และเข้าถึงชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.2 พื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง แผนที่ สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ลักษณะของชายหาด การใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรท่องเที่ยว และ ส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา ผลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นนี้ คือ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงบริบทของพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้จะมีข้อมูลที่เป็นเอกสาร บันทึก ภาพถ่ายแล้ว ยังมีการทำแผนที่ของพื้นที่ศึกษาอย่างคร่าว และ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา

1.2.1 แผนที่ของพื้นที่ศึกษาอย่างคร่าว หรือ sketching mapping ในการศึกษาครั้งนี้ทำโดย สํารวจและสอบถามจาก ผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย ถึงความถูกต้องและรายละเอียดที่แผนที่เดิมยัง ไม่มี มาลงรายละเอียดในแผนที่ฉบับร่าง

1.2.2 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ศึกษา หรือ time line ในการศึกษาครั้งนี้ทำโดย สํารวจและสอบถามจาก ผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย ถึงประวัติและพัฒนาการของพื้นที่ศึกษาจากอดีต ในเหตุการณ์สำคัญ การพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานและผังเมือง จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวและธุรกิจทางการท่องเที่ยว

1.3 กิจกรรม ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ศึกษาทั้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอและที่เกิดขึ้นในกรณีพิเศษ อาจเป็นเหตุการณ์ที่กระทำโดย หน่วยงานภาครัฐบาลที่มีในพื้นที่ หน่วยงานภาคเอกชนที่ประกอบการในพื้นที่ ประชาชนประจำถิ่น รวมไปถึงนักท่องเที่ยว ผลที่ได้จากการดำเนินการในขั้นนี้ คือ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา บันทึก ภาพถ่ายแล้ว ยังมีการทำปฏิทินกิจกรรม

1.3.1 ปฏิทินกิจกรรม หรือ seasonal calendar ในการศึกษาครั้งนี้ทำโดย สํารวจและสอบถามผู้ที่รู้เรื่องหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังศึกษาวิจัย ถึงวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญที่มี

ท้ายที่สุดยังทำให้ผู้วิจัยได้ทราบจากการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน คือ ประเด็นปัญหาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา มาวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหา หรือ problem tree เพื่อหาประเด็นปัญหาหลัก และประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยพอมองเห็นความรู้เข้าจัดการกับปัญหานั้นๆ ได้พัฒนามาเป็นหัวข้อในการวิจัย

2. การสำรวจพื้นที่ศึกษา หรือ site survey เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพได้ดี เป็นกระบวนการที่ทำหลังจากทราบประเด็นปัญหาที่จะนำมาพัฒนาเป็นหัวข้อวิจัย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ คือ การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ดังนั้นผู้วิจัยจะต้องลงสำรวจพื้นที่ศึกษาด้วยตนเอง สังเกตบันทึกภาพ การบันทึกข้อมูลลงในแผนที่ บันทึกขอบเขตและที่ตั้งรวมทั้งการเข้าถึงพื้นที่ ดังนี้

2.1 การสำรวจข้อมูลภายนอกสถานที่ หรือ inventory of off-site factors ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านสุนทรียภาพ

2.2 การสำรวจข้อมูลจากภายในสถานที่ หรือ inventory of on-site factors ได้แก่ องค์ประกอบทางธรรมชาติ องค์ประกอบที่มนุษย์สร้างขึ้น และ องค์ประกอบทางสุนทรียภาพ อีกทั้งยังจะต้องลงรายละเอียดในส่วนของข้อมูลทรัพยากรท่องเที่ยวและส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาด้วยเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล

3. การประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงปริมาณได้ดี ในการศึกษาคั้งนี้ แบ่งให้มีการประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ ดังนี้ หาดมัต โพน หาดกรภาพ และ หาดทรายรี โดยใช้เกณฑ์การประเมินจาก 10 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากร

โดยตัวชี้วัดข้างต้นนำมาจากแนวคิดการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) แต่ดัดแปลงใน 2 ส่วน ดังนี้ 1) การรวมตัวชี้วัด

ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ไม่แบ่งเป็นการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญและการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความเสื่อมโทรม การให้น้ำหนักของตัวชี้วัดทั้ง 10 เท่ากัน โดยด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวม คือ $10 \times 10 = 100$ คะแนน โดยให้ค่า 1-5 อันมีความหมายดังนี้ 1 หมายถึง ศักยภาพมีน้อยมาก 2 หมายถึง ศักยภาพมีน้อย 3 หมายถึง ศักยภาพมีปานกลาง 4 หมายถึง ศักยภาพมีมาก และ 5 หมายถึง ศักยภาพมีมากที่สุด จากนั้นนำคะแนนดิบ คูณด้วยน้ำหนักค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด จะได้คะแนนศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 10 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม $100 \times 10 = 1000$ คะแนน และ 2) ไม่มีการจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาแต่มีการจัดอันดับศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาแทน

ในส่วนของการนำเสนอข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ตารางแสดงข้อมูลอย่างละเอียด ทั้ง 3 พื้นที่ศึกษาย่อย ดังนี้ หาดมัตโปน หาดภราดรภาพ และหาดทรายรี และผลการประเมินที่ได้ทั้ง 10 ตัวชี้วัด รวมไปถึงตัวชี้วัดย่อย และ 2) แผนภูมิเรดาร์ หรือ radar chart ที่จะนำเสนอข้อมูลทั้ง 10 ตัวชี้วัดหลักในรูปแบบของเรดาร์ สามารถอ่านค่าโดยพิจารณาจากการกระจายตัวข้อมูล หนึ่งขาของเรดาร์แทนหนึ่งตัวชี้วัด ยิ่งขาใดของเรดาร์มีการกระจายในระยะทางที่ไกลจากจุดศูนย์กลางมากเท่าไร แสดงว่าตัวชี้วัดด้านนั้นมีศักยภาพมากเท่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ มีประชากร วิธีการสุ่มและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร ในวิธีการนี้ คือ ผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์วิชาที่เกี่ยวข้องและเข้าใจสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา หรือ ถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบไม่มีความน่าจะเป็น กล่าวคือ การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง หรือ purposive sampling (สิน พันธุ์พิณี, 2551)

กลุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ของจังหวัด 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) ด้านภูมิทัศน์ และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง รายชื่อกลุ่มตัวอย่างและแบบประเมินดังภาคผนวก ก

4. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือ structured interviews เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลได้ทั้งเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดีตามการออกแบบแบบสอบถามในการศึกษาในส่วนนี้เน้นการตอบโจทย ปัญหาในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมืองทั้ง 5 ด้าน ตามแนวคิดการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว (เดชา บุญค้ำ และคณะ, 2531) ดังนี้ 1) ด้าน

การใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

โครงสร้างของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว 2) สถิติการไปเยือนในสามพื้นที่ศึกษาย่อย 3) ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณหาดมัดโพน 4) ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณหาดทรายรี และ 5) ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบริเวณหาดทรายรี โดยสองส่วนแรกแบบสอบถามแบบปลายปิด หรือ close ended questionnaire แสดงข้อมูลเชิงปริมาณ และ สามส่วนหลังเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด หรือ open ended questionnaires แสดงข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการศึกษาคั้งนี้ มีประชากร วิธีการสุ่มและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร ในวิธีการนี้ คือ นักท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา แต่เนื่องมาจากบริเวณดังกล่าวมิได้มีการบันทึกข้อมูลทางสถิตินักท่องเที่ยว เมื่อไม่ทราบประชากรที่แน่ชัด จึงต้องใช้สูตรกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าสัดส่วนประชากร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{Z^2}{4E^2}$$

$$\text{แทนสูตร} \quad n = \frac{(1.96)^2}{4(0.1)^2}$$

$$n = 96$$

โดยที่ Z คือ ค่าปกติมาตรฐานกำหนดให้มีระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

E คือ ค่าคลาดเคลื่อนกำหนดให้ไม่เกินร้อยละ 10

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น กล่าวคือคือวิธีการสุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นภูมิ หรือ stratified sampling (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) โดยจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติมาจากข้อมูลนักท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพรเฉลี่ยระหว่างปี 2548-2550 (สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร, 2551)

สูตร
$$n_i = \frac{Ni}{N} \cdot n ; i = 1 \text{ และ } 2$$

กำหนดให้ n_1 แทน นักท่องเที่ยวชาวไทย

แทนสูตร
$$n_1 = \frac{420,883}{478,237} (96)$$

$$n_1 = 84$$

กำหนดให้ n_2 แทน นักท่องเที่ยวต่างชาติ

แทนสูตร
$$n_2 = \frac{57,335}{478,237} (96)$$

$$n_2 = 12$$

กลุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 84 คนและนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 12 คน ที่เข้ามาเที่ยวในบริเวณถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

5. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือ unstructured interview เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพได้เป็นอย่างดี ในการศึกษาในส่วนนี้เน้นการตอบ โจทย์ ปัญหาในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการทั้ง 6 ด้าน ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2) แนวทางในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว 4) แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว 5) แนวทางในการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) แนวทางในการพัฒนาด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว ในการศึกษาครั้งนี้ มีประชากร วิธีการสุ่มและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร ในวิธีการนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ทั้งในส่วน of ตัวแทนจากภาครัฐบาล ตัวแทนจากภาคเอกชน และ ตัวแทนจากภาคประชาชน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบไม่มีความน่าจะเป็น กล่าวคือ การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง หรือ purposive sampling (สิน พันธุ์พินิจ, 2551)

กลุ่มตัวอย่าง ในวิธีการนี้ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐบาล จำนวน 6 ท่าน ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 3 ท่าน และ ตัวแทนจากภาคประชาชนจำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ หรือ secondary data ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลภายในพื้นที่ศึกษาและภายนอกพื้นที่ศึกษาที่ได้รับการรวบรวมโดยหน่วยงานราชการ องค์กร ตลอดจนงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชุมพร ข้อมูลลุ่มน้ำสาขาคลองท่าตะเภา ข้อมูลพื้นฐานตำบลปากน้ำ ข้อมูลพื้นฐานตำบลหาดทรายรี ข้อมูลที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ข้อมูลสถิติในด้านต่างๆ ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน และ แผนที่ 1:50,000 กรมแผนที่ทหาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน วิเคราะห์โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ที่เรียกว่า ต้นไม้ปัญหา (problem tree) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากปัญหาในแต่ละระดับ เริ่มจากการเขียนประเด็นปัญหาใส่แผ่นกระดาษ จัดแบ่งหมวดหมู่ตาม สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม จัดลำดับของปัญหาตามความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผล ในรูปแบบของต้นไม้ และท้ายที่สุดต้องไม่ลืมที่จะทบทวนว่าประเด็นปัญหาที่จัดเรียงมีเหตุผลและมีความสมบูรณ์หรือไม่

2. การสำรวจพื้นที่ศึกษา (site survey)

2.1 การวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา (site analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ถึงข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ศึกษา โดยกลั่นกรองมาจากการลงสำรวจพื้นที่ศึกษา ร่วมกับ การวิเคราะห์ส่วนประกอบภูมิทัศน์เมือง เป็นกระบวนการวิเคราะห์ถึงภูมิทัศน์เมืองที่ปรากฏในบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยกลั่นกรองมาจากการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาวิเคราะห์เทียบเคียงกับแนวคิดการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

2.2 การวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ (user analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ถึงข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยกลั่นกรองมาจากการลงสำรวจพื้นที่ศึกษาร่วมกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากนักท่องเที่ยว

2.3 การสังเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษา (site potential) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ถึงข้อมูลศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ศึกษาที่มาจากการวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา และการวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์

2.4 การวิเคราะห์และแจกแจงทรัพยากรท่องเที่ยว โดยแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) ธรรมชาติ 2) ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ และ 3) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

2.5 การวิเคราะห์และแจกแจงส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว โดยเทียบเคียงกับแนวคิดการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว (เดชา บุญค้ำ และคณะ, 2531)

3. การประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นวิธีการศึกษาวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เก็บข้อมูลในเชิงปริมาณได้ดี ในการศึกษาคั้งนี้แบ่งให้มีการประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวใน 3 พื้นที่ศึกษาย่อย ดังนี้ หาดมัตโพน หาดทรายภาพ และ หาดทรายรี โดยใช้เกณฑ์การประเมินจาก 10 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว

โดยตัวชี้วัดข้างต้นนำมาจากแนวคิดการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) แต่ดัดแปลงใน 2 ส่วน ดังนี้ 1) การรวมตัวชี้วัดทั้งหมดเข้าด้วยกัน ไม่แบ่งเป็นการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความสำคัญและการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวตามความเชื่อมโยงโทรม การให้น้ำหนักของตัวชี้วัดทั้ง 10 เท่ากัน โดยด้านละ 10 คะแนน ฉะนั้นค่าน้ำหนักรวม คือ $10 \times 10 = 100$ คะแนน โดยให้ค่า 1-5 อันมีความหมาย ดังนี้ 1 หมายถึง ศักยภาพมีน้อยมาก 2 หมายถึง ศักยภาพมีน้อย 3 หมายถึง ศักยภาพมีปานกลาง 4 หมายถึง ศักยภาพมีมาก และ 5 หมายถึง ศักยภาพมีมากที่สุด จากนั้นนำคะแนนดิบ คูณด้วยน้ำหนักค่าน้ำหนักของดัชนีชี้วัด จะได้คะแนนศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละดัชนีทั้ง 10 ด้าน ซึ่งมีคะแนนเต็ม $100 \times 10 = 1000$ คะแนน และ 2) ไม่มีการจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาแต่มีการจัดอันดับศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาแทน

ในส่วนของการนำเสนอข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ตารางแสดงข้อมูลอย่างละเอียด ทั้ง 3 พื้นที่ศึกษาย่อย ดังนี้ หาดมัตโปน หาดภราดรภาพ และหาดทรายรี และผลการประเมินที่ได้ทั้ง 10 ตัวชี้วัด รวมไปถึงตัวชี้วัดย่อย และ 2) แผนภูมิเรดาร์ ที่จะนำเสนอข้อมูลทั้ง 10 ตัวชี้วัดหลักในรูปแบบของเรดาร์ สามารถอ่านค่าโดยพิจารณาจากการกระจายตัวข้อมูล หนึ่งขาของเรดาร์แทนหนึ่งตัวชี้วัด ยิ่งขาใดของเรดาร์มีการกระจายในระยะทางที่ไกลจากจุดศูนย์กลางมากเท่าไร แสดงว่าตัวชี้วัดด้านนั้นมีศักยภาพมากเท่านั้น

หลังจากการประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว จะเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการประเมินศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยว 3 พื้นที่ศึกษาย่อยสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานเป็นแบบ F – test โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป spss ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานหลัก - H_0 $H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$

สมมติฐานรอง - H_1 $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$

กำหนดให้ μ_1 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวหาดมัตโปน

μ_2 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวหาดภราดรภาพ

μ_3 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวหาดทรายรี

4. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ สถิติพรรณนา หรือ สถิติบรรยาย (descriptive statistics)

5. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในวิธีการนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้นในกระบวนการ วิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากการรวบรวมประเด็นปัญหาที่พบ มาคัดกรองออกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

5.1 ปัญหาในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง โดยแบ่งปัญหาและความ ต้องการที่ได้ออกเป็น 5 ด้าน ตามแนวคิดการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) ด้านการใช้ ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความ สะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

5.2 ปัญหาในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ โดยแบ่งปัญหาและความต้องการที่ได้ ออกเป็น 6 ด้าน ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนา ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2) แนวทางในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางใน การพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว 4) แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว 5) แนวทางในการ พัฒนาด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) แนวทางในการพัฒนา ด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลและการวิจารณ์ผล

ในการศึกษาครั้งนี้ การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนถนนเลียบชายทะเล ปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) บริบทของพื้นที่ศึกษา 2) ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว 3) ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว และ 4) แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บริบทของพื้นที่ศึกษา

บริบทของพื้นที่ศึกษา แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ 2) สภาพปัจจุบัน 3) ทรัพยากรท่องเที่ยว และ 4) ส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองบริเวณพื้นที่ศึกษา

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพื้นที่ศึกษา จังหวัดชุมพรเคยมีผู้อาศัยมาเป็นเวลายาวนาน อันจะสังเกตได้จากการขุดค้นพบเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะขวานหินขัดสมัยใหม่ที่คลองตะเคียนใกล้ทะเลหน้าทับและที่สถานีรถไฟเขาไชยราช อำเภอปะทิว ต่อมาในยุคหินใหม่เชื่อกันว่ามีมนุษย์เผ่าอิน โคนีเซียหรือออสโตรเนเซียนได้เคลื่อนย้ายจากตอนใต้ของประเทศจีนเข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มนุษย์ที่อพยพเข้ามามี 2 กลุ่ม คือ มาเลย์เก่าและมาเลย์ใหม่ รูปแบบสังคมเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม มนุษย์พวกนี้รู้จักการทำเครื่องปั้นดินเผาเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การตั้งถิ่นฐานที่แน่นอน คือ บริเวณชายฝั่งทะเลหรือใกล้แหล่งน้ำ แล้วจึงเริ่มสร้างสังคมพื้นฐานขึ้นมา เช่น ชุมชนโบราณเขาสามแก้ว เป็นต้น หลังจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้ไม่นาน เริ่มมีชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและอินเดียเดินทางผ่านคาบสมุทร ในระยะนี้เองชุมชนต่างๆ ของชุมพรเริ่มกลายเป็นชุมชนเมืองท่าเรือขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทร ชื่อของเมืองชุมพรปรากฏขึ้นครั้งแรกในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชในฐานะเมืองบริวาร กลุ่มเมือง 12 นักษัตร คือ มะแม คือ ตราแพะ เมืองชุมพรจึงกลายเป็นเมืองเกษตรและท่าเรือข้ามคาบสมุทรอย่างถาวรไปจนถึงสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ในปีพ.ศ. 1991-2031 จึงกำหนดให้เมืองชุมพรเป็นเมืองตรี เมืองต้องใกล้น้ำ ใกล้ท่า เมือง

ใหญ่ น้ำใหญ่ เมืองเล็ก น้ำเล็ก ส่วนหนึ่งของแนวคิดในการตั้งเมืองที่มีมาตั้งแต่อดีต แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งของเมืองที่ดีต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม เมื่อประชากรของเมืองมีมากขึ้น ความต้องการพื้นฐานย่อมต้องมีมากด้วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งเมืองของจังหวัดชุมพร ประกอบกับตำแหน่งที่ตั้งเดิมมักจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ดังนั้นจากในสมัยกรุงธนบุรีเมืองชุมพรตั้งอยู่ริมชายของแม่น้ำชุมพร เมื่อเวลาผ่านไปพร้อมกับการเติบโตของเมือง เมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นตัวเมืองจึงย้ายมาตั้งที่บ้านท่ายาง ตอนกลางของแม่น้ำท่าตะเภาใน ผลจากการย้ายเมืองครั้งนั้นทำให้ปากน้ำชุมพรจากเป็นเมืองท่าธรรมดา ก็กลายมาเป็นประตูการค้าที่มีความสำคัญ จากการเป็นประตูการค้าส่งผลให้ชุมชนในบริเวณดังกล่าวกลายเป็นชุมชนเมืองท่าที่มีการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรมจากนานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีน จากการเดินเรือเข้ามาค้าขายชั่วคราวกลายเป็นการตั้งรกรากอย่างถาวร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำพาวัฒนธรรมพาณิชย์กรรม ภาษา โภชนาการ เครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย ประเพณีความเชื่อ และรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเข้ามาผสมผสานรูปแบบสังคมดั้งเดิม กล่าวคือ สังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมที่ประชาชนมีความผูกพันและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ดำรงชีวิตด้วยการทำเกษตรกรรมและการทำประมง จากการผสมผสานดังกล่าว ส่งผลให้รูปแบบของย่านบริเวณปากน้ำกลายเป็นย่านการค้าและอุตสาหกรรมทางการประมงขนาดใหญ่ และด้วยการเปลี่ยนแปลงของวันเวลา ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้รูปแบบของสังคมได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการทำประมงควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยว

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว ณ พื้นที่ศึกษาเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2466 พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์กราบบังคมทูลลาออกจากราชการเนื่องจากทรงประชวร แล้วเสด็จประทับและทรงสิ้นพระชนม์ ณ ชายทะเลหาดทรายรี สถานที่ดังกล่าวจึงกลายเป็นอนุสรณ์สถานเพื่อแสดงความเคารพและรำลึกถึงพระองค์ท่าน ประชาชนทั้งจากในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่างเข้ามาสักการะบูชา ประกอบกับความสวยงามของพื้นที่ดังกล่าวทำให้หาดทรายรีกลายเป็นที่รู้จัก ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 กองทัพเรือร่วมกับจังหวัดชุมพรได้นำเรือรบกรมหลวงชุมพรซึ่งปลดระวาง มาจัดแสดงกลางแจ้งใกล้กับอนุสรณ์สถานพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาก็เกิดการพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าของไฟฟ้าเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2523 ร้านอาหารแห่งแรก คือ ร้านอาหารรภาพเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2528 ระบบการประปาเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2532 ธุรกิจที่พักแห่งแรก คือ บ้านพักสวีต เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2535 และธุรกิจสินค้าพื้นเมืองชนิดแรก คือ ผลิตภัณฑ์จากการสานกระจูด และ ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2549

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา ผังเมืองที่ประกาศบังคับใช้ตามกฎหมายกระทรวงในจังหวัดชุมพรว่ามี 3 ฉบับ คือ ผังเมืองรวมเมืองชุมพร พ.ศ. 2541 ผังเมืองรวมเมืองหลังสวน พ.ศ. 2540 และ ผังเมืองรวมชุมชนปากน้ำหลังสวน พ.ศ. 2541 โดยพื้นที่ศึกษาอยู่ในผังเมืองรวมเมืองชุมพร พ.ศ. 2541 ซึ่งมีการพัฒนามาแล้วสองฉบับ คือ ฉบับแรกตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 73 พ.ศ. 2532 ประกาศเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2532 หมุดอายุบังคับใช้ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2537 และฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ 393 พ.ศ. 2541 ประกาศเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2541 หมุดอายุเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ขยายอายุ 2 ครั้ง ตามกฎหมายให้ใช้บังคับผังเมืองรวม ได้จำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไว้จำนวน 8 ประเภท ดังนี้

ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ที่ดินประเภท ย.1 – ย.4 สีเหลือง กำหนดให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย 2) ที่ดินประเภท ย.5 – ย.7 สีส้ม กำหนดให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง และ 3) ที่ดินประเภท ย.8 – ย.10 สีน้ำตาล กำหนดให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบ ของที่ดินประเภทนี้ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม สีแดง แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ ที่ดินประเภท พ.1 – พ.5 ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกิน ร้อยละสิบ ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม สีแดง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ที่ดินประเภท อ.1 กำหนดเป็นเขตอุตสาหกรรม เพื่อการบริหารและจัดการ สิ่งแวดล้อม สำหรับการประกอบกิจการประเภทอุตสาหกรรมการผลิตที่มีมลพิษน้อย และ 2) ที่ดินประเภท อ.2 กำหนดเป็นนิคมอุตสาหกรรม ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์เพื่ออุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบของที่ดิน และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทคลังสินค้า สีเม็ดมะปราง กำหนดเป็นที่ประเภท อ.3 ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อคลังสินค้า อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการบรรจุสินค้า อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการ

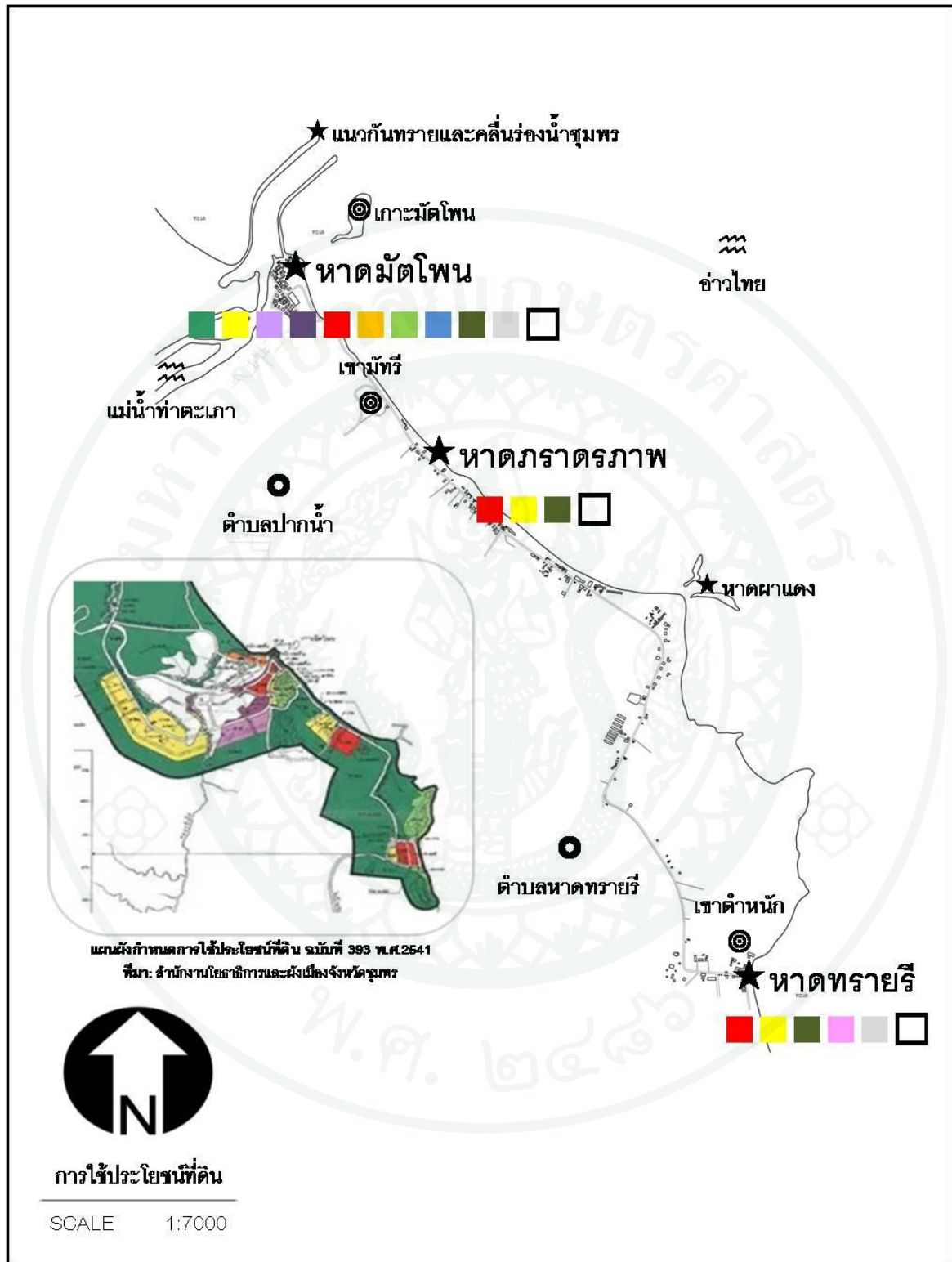
ประกอบขึ้นส่วน โดยไม่มีการผลิตและอุตสาหกรรมบริการชุมชนที่ไม่ก่อเหตุรำคาญ การสาธารณสุขโรค และสาธารณสุขการ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ อื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบของที่ดิน ประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม สีขาวมีกรอบและเส้นทแยงสีเขียว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินประเภท ก.1 และ ที่ดินประเภท ก.2 ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรค และสาธารณสุขการ และการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ ไม่เกินร้อยละห้า และร้อยละสิบของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม สีเขียว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินประเภท ก.3 และ ที่ดินประเภท ก.4 ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละห้า และร้อยละสิบของที่ดินประเภทนี้ ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย สีน้ำตาลอ่อน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ที่ดินประเภท ส.1 และ ที่ดินประเภท ส.2 ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละห้า ของที่ดินประเภทนี้ ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ สีน้ำเงิน กำหนดให้เป็นที่ดินประเภท ส. ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ การศึกษา การสาธารณสุขโรค และสาธารณสุขการ หรือสาธารณสุขประโยชน์ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ให้ใช้ได้เฉพาะที่จำเป็น หรือเกี่ยวเนื่องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินหลัก

ภาพที่ 3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ณ พื้นที่ศึกษา
 ที่มา: ดัดแปลงมาจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดชุมพร

สภาพปัจจุบัน

พื้นที่ศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ คือ ถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ตั้งคาบเกี่ยวระหว่างตำบลปากน้ำและตำบลหาดทรายรี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2 บ้านปากน้ำ ตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 4 บ้านคอกหมู ตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 1 บ้านฝั่งแดง ตำบลหาดทรายรี หมู่ที่ 6 บ้านหาดทรายรี ตำบลหาดทรายรี และหมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายทอง ตำบลหาดทรายรี รวมระยะทางตลอดเส้นศึกษา 9.4 กิโลเมตร ตอนต้นของพื้นที่ศึกษา หรือ บริเวณปากน้ำชุมพร เป็นส่วนท้ายน้ำของกลุ่มน้ำสาขาคลองท่าตะเภา แม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงชาวชุมพร ที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาภูเก็ต ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไหลผ่านอำเภอท่าแซะ อำเภอเมืองชุมพร มีลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งแบบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (delta) กล่าวคือ ส่วนของชายฝั่งทะเลที่ถูกทับถมด้วยตะกอนน้ำจืดและน้ำทะเล เป็นส่วนหนึ่งของชะวากทะเล ส่วนใหญ่ไหลผ่านน้ำแล้ว โดยมากพื้นที่ลักษณะดังกล่าวมักจะพบปัญหาการตื้นเขินของลำคลอง ในพื้นที่ศึกษาก็เป็นเช่นเดียวกัน กรมเจ้าท่ากระทรวงคมนาคมจึงมีการจัดสร้างแนวกันทรายและคลื่นร่องน้ำชุมพรเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2545 ใกล้เคียงบริเวณดังกล่าวจะเป็นที่ตั้งของท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 พื้นที่ท้ายน้ำของกลุ่มน้ำสาขาคลองท่าตะเภา หรือ ปากน้ำชุมพร
ที่มา: จากการศึกษา

จากท่าเรือท่องเที่ยวและแนวกันทรายและคลื่นร่องน้ำชุมพรลงมาทางตอนใต้ก็จะพบกับอาคารบ้านเรือน สวนสาธารณะหาดมัดโปน โรงเรียนบ้านปากน้ำ ตั้งคู่ขนานกับชายหาดมัดโปน ชายหาดซึ่งมีลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งเป็นแบบ marine terrace กล่าวคือ ส่วนของชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบหรือเกือบราบ เกิดจากการลดระดับของน้ำทะเลหรือการยกตัวของแผ่นดิน ขนานไปกับแนวภูเขาสำคัญ คือ เขามัทรี ห่างจากชายหาดระยะทางกว่า 500 เมตร เป็นที่ตั้งของเกาะมัดโปน ซึ่งเป็นเขตประกาศของกองทัพเรืออีกทั้งยังเป็นจุดตรวจคุณภาพน้ำทะเลและเป็นที่ตั้งของมาลิคเจดีย์ เมื่อน้ำลงจะปรากฏแนวสันทราย นักท่องเที่ยวสามารถเดินเท้าจากชายหาดสู่เกาะมัดโปนได้ ซึ่งน้ำขึ้นน้ำลง หรือ tides ของอ่าวไทย โดยมากจะมีการขึ้นลงของน้ำทะเลในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน เฉพาะในเขตอ่าวไทยตอนกลางและตอนล่าง พบลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลทั้ง 2 แบบ ได้แก่ น้ำเตี้ย หรือ diurnal กล่าวคือ น้ำขึ้น 1 ครั้งและน้ำลง 1 ครั้งต่อวัน และ น้ำผสม หรือ mixed กล่าวคือ มีลักษณะการขึ้นลงของน้ำไม่เป็นระบบแน่นอน มีทั้งน้ำขึ้น 2 ครั้ง และน้ำลง 2 ครั้งต่อวัน และน้ำขึ้น 1 ครั้ง และน้ำลง 1 ครั้งต่อวัน ซึ่งทั้งสองแบบจะมีความสูงและเวลาน้ำขึ้นที่แตกต่างกันมาก ดังภาพที่ 5 และ 6

ภาพที่ 5 บริเวณหาดมัดโปน
ที่มา: จากการศึกษา

ภาพที่ 6 เกาะมัดโพนและแนวสันทราย

ที่มา: จากการศึกษา

จากหาดมัดโพนเรือยตามถนนคอนกรีตเลียบชายทะเลผ่านถนนรอบเขามัทรีที่เต็มไปด้วยแนวสนทะเลสองข้างทาง ศาลาริมทางและศาลเจ้าเงิน ก็จะพบกับหาดทรายดำ มีลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งเป็นแบบ marine terrace เช่นเดียวกับหาดมัดโพน แต่ส่วนตอนกลางของพื้นที่ลึกลงไปทางฝั่งซ้ายจากถนน หรือบริเวณที่เรียกว่า หาดผาแดง พบธรณีสัณฐานชายฝั่งแบบ head land กล่าวคือ ส่วนของแผ่นดินที่ติดทะเลหรือยื่นลงไปในทะเล ซึ่งเป็นส่วนเหลือค้างจากการกัดกร่อนของอิทธิพลของทะเล ลักษณะเป็นหน้าผาชันหรือแหลมยื่น และในส่วนของพื้นที่ลึกลงไปทางฝั่งขวาจากถนน หรือบริเวณโรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยาคมจะเป็นหนองพรุกระจุดขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นป่าที่ขึ้นบริเวณที่ลุ่ม มีน้ำขัง มีสภาพป่าโปร่ง มีไม้เสม็ดขาวขึ้นทั่วไป ไม้พื้นล่างเป็นหญ้ากระจุด ดินมีคุณสมบัติเป็นกรด จึงทำให้มีชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นในสภาพป่านี้น้อย ซึ่งเป็นสภาพป่าพรุที่พบในหลายพื้นที่ของจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของผลิตภัณฑ์ของใช้พื้นบ้านสานกระจุดที่อัดแน่นไปด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยในภาพรวมทั้งหมดของหาดทรายดำก็จะเป็นที่ตั้งของธุรกิจทางการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) ธุรกิจที่พัก ได้แก่ โนวาเทล ชุมพร บีชรีสอร์ท แอนด์ กอล์ฟ บ้านพักน้องนิว บ้านพักปาริชาติ บ้านพักสิริธิบ บ้านพักอิงทะเล 2) ธุรกิจร้านอาหารและบันเทิง ได้แก่ ร้านอาหารทรายดำ ร้านแม่ไม้ ร้านลุย ร้านเจ๊อ่าง และ 3) ธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มบาติกหาดทรายดำ กลุ่มแม่บ้านบาติกผาแดง ชูย์บาติก ผาแดงบาติกมินิมาร์ท และกลุ่มแปรรูปกระจุด ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 หาดทรายขาวและแนวแผ่นดินที่ยื่นลงไปในทะเลบริเวณหาดผาแดง

จากหาดทรายขาวเรือตามทางหลวงหมายเลข 4098 เมื่อเจอทางสามแยกให้เลี้ยวซ้ายผ่านวัดหาดทรายรี โรงเรียนบ้านหาดทรายรี ก็จะพบกับศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีลักษณะริมเนินเขาคันทรง ตั้งคู่ขนานกับหาดทรายรีซึ่งมีลักษณะธรณีสัณฐานชายฝั่งเป็นแบบ marine terrace เช่นเดียวกับหาดทรายขาว แต่หากเลี้ยวขวาตามเส้นทางเดิมก็จะพบธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจที่พักแรม ตั้งเรียงรายตลอดแนวชายหาด ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 บริเวณหาดทรายรี

ที่มา: จากการศึกษา

ทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา

ทรัพยากรท่องเที่ยวที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) ธรรมชาติ 2) ประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ และ 3) ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

1. ประเภทธรรมชาติ

1.1 ชายหาดมัดโปน ปากน้ำชุมพร เป็นท่าเทียบเรือประมงและแหล่งเศรษฐกิจสำคัญของ จ. ชุมพร บริเวณฝั่งขวาของปากน้ำชุมพรที่ไหลออกสู่ทะเลเป็นแนวชายหาดทรายยาว และมองเห็นเกาะมัดโปนอยู่ไม่ไกล บนเกาะเป็นที่ตั้งกระโจมไฟของกองทัพเรือ ช่วงน้ำทะเลลดสามารถเดินข้ามจากปากแม่น้ำชุมพรไปยังเกาะมัดโปนได้ ปากน้ำชุมพร อยู่ห่างจากตัวเมืองตามถนนหมายเลข 4119 และ 4098 ประมาณ 13 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายของปากแม่น้ำชุมพรเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านเรียกว่า ปากน้ำเก่า ที่นี่เป็นแหล่งค้าขายอาหารทะเลแปรรูปที่ชาวบ้านผลิตเอง โดยเฉพาะปลาหมึกแห้ง เหมาะแก่การซื้อเป็นของฝาก ทางฝั่งขวาของปากน้ำชุมพรมีหาดทรายสวยงามเหมาะแก่การเที่ยวชมและพักผ่อน หาดทรายบางแห่งเป็นแหล่งรวมร้านอาหารทะเลสดอร่อย เป็นที่ชื่นชอบของบรรดานักชิม ตามชายหาดและท่าเรือยังมีเรือบริการนำออกไปเที่ยวชมหมู่เกาะและท้องทะเลชุมพร

1.2 หาดทรายดำ มีลักษณะหาดเป็นแนวชายหาดที่ทอดยาวจากปากน้ำชุมพรไปต่อเนื่องกับหาดทรายรีที่นี่เป็นศูนย์รวมของร้านอาหารทะเลสดเยี่ยม หาดทรายดำตั้งอยู่ ตำบลปากน้ำ ห่างจากตัวเมืองชุมพรประมาณ 12 กิโลเมตร ตัวหาดเหมาะแก่การพักผ่อนและเล่นน้ำทะเล เบื้องหน้าหาดมองเห็นเกาะเสม็ด ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ที่สุดของทะเลชุมพร มีถนนเลียบริมชายหาด ร่มรื่นไปด้วยทิวมะพร้าวตลอดทางและเรียงรายไปด้วยร้านอาหารทะเล ร้านขายของฝาก ที่พัก และร้านอาหาร

1.3 หาดผาแดง หน้าผาหินแดงสูงประมาณ 10 เมตร สามารถนั่งชมทะเลเกาะแก่ง และหาดทรายได้ห่างจากหาดทรายดำไปประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่แปลกตาแห่งหนึ่ง คือเป็นหน้าผาหินแดงสูงประมาณ 10 เมตร สามารถนั่งชมทะเลเกาะแก่ง และหาดทรายได้ หาดทรายด้านล่างประกอบด้วยหินชนิดต่าง ๆ ที่สวยงาม และมีสถานที่พักผ่อนไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

1.4 หาดทรายรี หาดทรายรีเป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในจังหวัดชุมพร นอกจากนี้มีแนวชายหาดทอดตัวยาวไปตามโค้งอ่าวอย่างสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อน พร้อมทั้งร้านและที่พัก

บริการอย่างสะดวกแล้ว หาดทรายรียังเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองชุมพรและประเทศไทย เพราะเป็นสถานที่ลื่นพระชนม์ของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ บิดาแห่งกองทัพเรือไทย โดยมีการสร้างอนุสรณ์สถานของกรมหลวงชุมพร ขึ้นบริเวณเชิงเขาวิมาดาหาด ทรายรี บรรดาทหารเรือ ผู้ที่นับถือศรัทธา และนักท่องเที่ยวทั่วไปจึงต้องเดินทางไปสักการะเพื่อเป็นสิริมงคลทุกครั้งที่มาเยือนชุมพร

2. ประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ

2.1 มาลิกเจดีย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพรจัดให้เป็นแหล่งโบราณสถานของจังหวัด เป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมขนาด 3.7 x 3.85 เมตร ฐานชั้นล่างเป็นฐานบัวท้องไม้สูงเจาะเป็นช่องสี่เหลี่ยม ด้านละ 2 ช่อง คงใช้เป็นที่บรรจุอัฐิ ฐานชั้นบนเป็นฐานสิงห์กลางท้องไม้คาดด้วยลูกแก้วอกไก่ตกแต่งลายปูนปั้นที่แข็งแรงเป็นรูปลายกนก แข็งสิงห์บางอันทำเป็นรูปหน้ากาพ ฐานสิงห์นี้ย่อมุมไม้สิบสอง รับกับองค์ระฆังสี่เหลี่ยม ย่อมุมไม้สิบสองเช่นกัน ที่ท้องไม้ของฐานสิงห์ตกแต่งด้วยลายปูนปั้นรูป ดอกไม้และใบไม้ บัวหงายปูนปั้นเป็นรูปลายกระจัง เส้นลวดเหนือบัวหงายเป็นรูปดอกไม้และใบไม้ ที่ท้องสิงห์ทำเป็นลายกนกรูปใบเทศ องค์ระฆังย่อมุมไม้สิบสอง ประดับลวดลายปูนปั้น เป็นรูปลายกระจังที่บัวคอเสื่อเหนือขึ้นไปเป็นบัวลารูปแปดเหลี่ยม และบัวหงายแปดเหลี่ยมรองรับบัวกลุ่มเถา 3 ชั้นกับปลียอด กิ่งกลางปลียอดคาดด้วยลูกแก้ว 2 ชั้น บนสุดทำเป็นเม็ดน้ำค้าง ความสูงของเจดีย์ราว 9.6 เมตร มาลิกเจดีย์ เกาะมัดโพน ซึ่งเป็นโบราณสถาน เดิมน่าจะสร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิ อยู่ในเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ ของกองทัพเรือ บนยอดเขามีประภาคาร รูปแบบสถาปัตยกรรม น่าจะมีอายุอยู่ในราว รัชกาลที่ 3-4 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียน ในประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอน 83 ง .วันที่ 21 กันยายน 2541 สภาพปัจจุบันของมาลิกเจดีย์ เกาะมัดโพน ประชาชนที่จะขึ้นไปยังเกาะมัดโพน ต้องเดินทางโดยทางเรือ หรือต้องคุ้ระดับน้ำ หากระดับน้ำลดลงสามารถเดินเท้า ไปยังเกาะได้ แต่ถ้าหากระดับน้ำขึ้นสูงไปแล้วอาจจะติดเกาะได้ ซึ่งระยะทางที่จะไปยังมาลิกเจดีย์ เกาะมัดโพน ต้องเดินลงไปจากถนนประมาณ 1 กิโลเมตร จึงจะถึงชั้นบันไดซึ่งมีความสูงนับได้ 94 ชั้น ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ของกองทัพเรือเฝ้าอยู่ในบริเวณที่พักข้างล่าง ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 มอญิกเจดีย์ เกษะมัตโปน

2.2 พลับพลารัชกาลที่ 5 และจุดชมวิวหินลาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลปากน้ำ ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2535 จากบันทึกเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2433 ตรงกับวันเสาร์ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะเส็ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสต้นภาคใต้ โดยทางเรือพระที่นั่งผ่านชุมพร เจ้าเมืองสมัยนั้นได้สร้างพลับพลารับเสด็จ และพระองค์ได้เสด็จประทับพลับปลาแห่งนั้น ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 พลับพลารัชกาลที่ 5
ที่มา: จากการศึกษา

2.3 ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นที่ตั้งอนุสรณ์สถานของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งหาดทรายรีเป็นสถานที่สิ้นพระชนม์ของพระองค์ ศาลเสด็จในกรมฯตั้งเด่นอยู่บนเนินเขาทางทิศเหนือของหาดทรายรี ตัวศาลอยู่บนเรือรบหลวงพระร่วงจำลองที่หันหน้าออกสู่ทะเล เป็นจุดที่มองเห็นทิวทัศน์ของหาดทรายรีได้ชัดเจนตลอดเวียงอ่าว นักท่องเที่ยวนิยมมาจุดประทัดถวายแด่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ตามประเพณี ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
ที่มา: จากการศึกษา

2.4 เรือรบหลวงชุมพร เรือรบหลวงชุมพร ตั้งอยู่เชิงเขาก่อนถึงทางขึ้นศาลฯเรือรบหลวงชุมพรเป็นเรือตอร์ปิโดขนาดใหญ่ ยาว 68 เมตร กว้าง 6.55 เมตร ต่อในประเทศอิตาลี ขึ้นระวางประจำการเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2481 ในอดีตเรือรบได้ทำหน้าที่คุ้มกันเรือลำเลียงทหารนาวิกโยธินขึ้นบก ลาดตระเวนตรวจชายฝั่ง กวาดทุ่นระเบิดและป้องกัน การโจมตีและยกพลขึ้นบกของฝ่ายข้าศึก ภายหลังปลดประจำการเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 กองทัพเรือจึงได้นำมาจอดที่หาดทรายรีในปี พ.ศ. 2522 เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่บิดาแห่งทหารเรือไทย บริเวณสถานที่จัดแสดงเรือรบหลวงชุมพร นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชมได้สะดวกและถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 เรือรบหลวง

ที่มา: จากการศึกษา

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

3.1 งานเทิดพระเกียรติเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์และงานกาชาด กำหนดจัดในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี วัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนชาวจังหวัดชุมพร และประชาชนทั่วไป

3.2 งานโลกทะเลชุมพร กำหนดจัดงานระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ของทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร เพื่อกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น กิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การแข่งขันตกปลา การประกวดภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยว การจัดนิทรรศการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3 งานเกาะแก้วมัดโพน กำหนดจัดงานเมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 จะมีการจัดงานประเพณี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทำบุญสักการะมาลิกเจดีย์เป็นประจำทุกปี

ส่วนประกอบภูมิทัศน์เมืองที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา

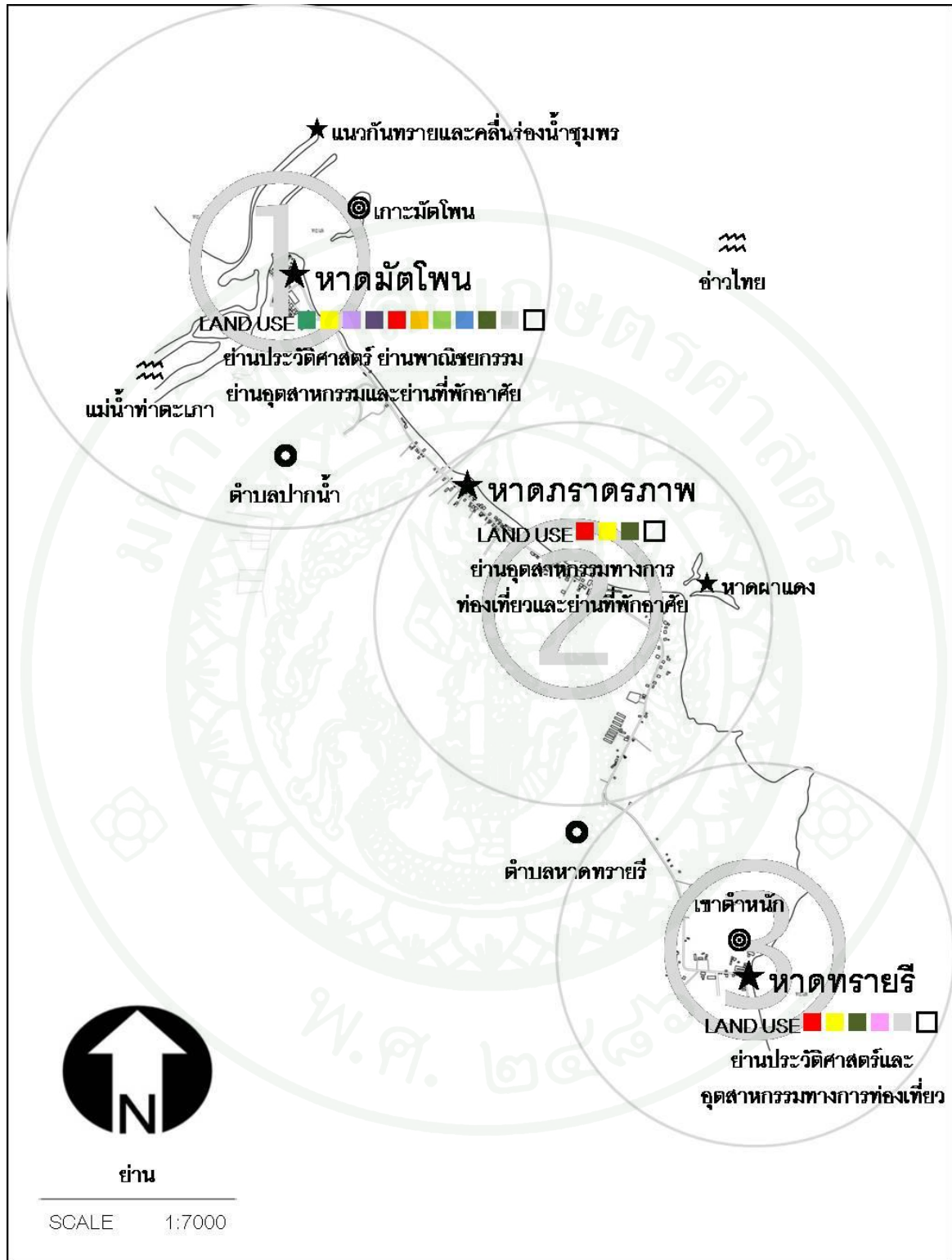
ในการศึกษาครั้งนี้ การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถนนเลียบชายทะเล ปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร มีองค์ประกอบภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 8 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 1) ย่านและที่รวมกิจกรรม 2) ที่ว่างโล่ง 3) เส้นทางการสัญจร 4) ทิวทัศน์และที่หมายตา 5) สิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรม 6) วัสดุพืชพรรณ 7) ป้ายโฆษณาและ street furniture และ 8) สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ ดังนี้

1. ย่านและที่รวมกิจกรรม

1.1 ย่านหาดมัดโปง ย่านขนาดใหญ่ที่มีการผสมผสานระหว่างความเป็นย่านประวัติศาสตร์ ย่านพาณิชย์กรรม ย่านอุตสาหกรรมและย่านที่พักอาศัย ตั้งอยู่ตอนต้นของพื้นที่ศึกษา เป็นย่านที่สะท้อนถึงอดีตของการเป็นชุมชนเมืองท่าที่ยาวนานสอดคล้องกับวัฒนธรรมจากต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนที่เข้ามาตั้งรกรากพร้อมสืบสานวัฒนธรรม ความเชื่อสถาปัตยกรรม และพาณิชย์กรรม ส่งผลให้ย่านดังกล่าวกลายเป็นย่านการค้าและอุตสาหกรรมทางการประมงอย่างครบวงจร

1.2 ย่านหาดกราดภาพ ย่านอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวและที่พักอาศัย ตั้งตอนกลางของพื้นที่ศึกษา เป็นย่านที่รวมรวมแหล่งที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และกลุ่มบริการนำเที่ยวทั้งจากคนในพื้นที่และจากคนนอกพื้นที่ซึ่งอยู่ติดกับชายทะเลสามารถชม วิถีทัศน์ที่สวยงาม โดยมีต้นมะพร้าวเป็นภูมิสัญลักษณ์ของพื้นที่ของเขตของย่าน

1.3 ย่านหาดทรายรี ย่านประวัติศาสตร์ที่เป็นที่ตั้งอนุสรณ์สถานเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เรือรบหลวง อาคารพระประวัติ สวนสมุนไพร อาคารจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาคารศูนย์การเรียนรู้ และเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ง่ายต่อการเข้าถึงชายทะเล ทำให้ผู้ไปเยือนสามารถรับชมวิถีทัศน์ตลอดจนสามารถลงเล่นน้ำทะเลได้ ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 ย่านที่พบในบริเวณพื้นที่ศึกษา
ที่มา: จากการศึกษ

1.4 ที่รวมกิจกรรม ได้แก่ บริเวณตลาดสดเทศบาลตำบลปากน้ำ บริเวณท่าเรือท่องเที่ยวหาดมัตโปน บริเวณสวนสาธารณะหาดมัตโปน ศาลาประชาคมหมู่บ้าน บริเวณศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ดังภาพที่ 14

ตลาดสดปากน้ำ

ท่าเรือท่องเที่ยว

สวนสาธารณะหาดมัตโปน

หาดมัตโปน

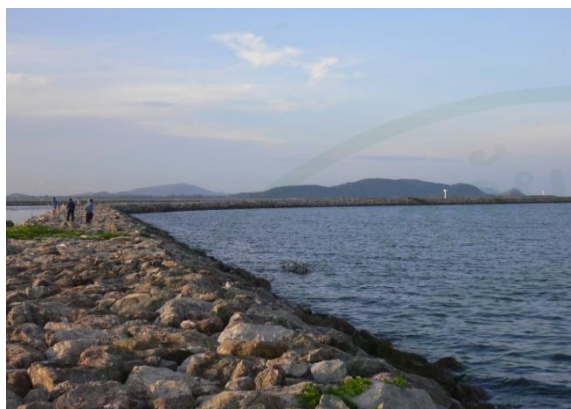
ศาลาประชาคม

ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพร (บน-ล่าง)

ภาพที่ 14 ที่รวมกิจกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษา

2. ที่ว่างโล่ง ได้แก่ แนวกันทรายและคลื่นร่องน้ำชุมพร หาดมัตโปน หาดภราดรภาพ และหาดทรายรี ดังภาพที่ 15

แนวกันทรายและคลื่นร่องน้ำชุมพร

หาดมัตโปน

หาดภราดรภาพ

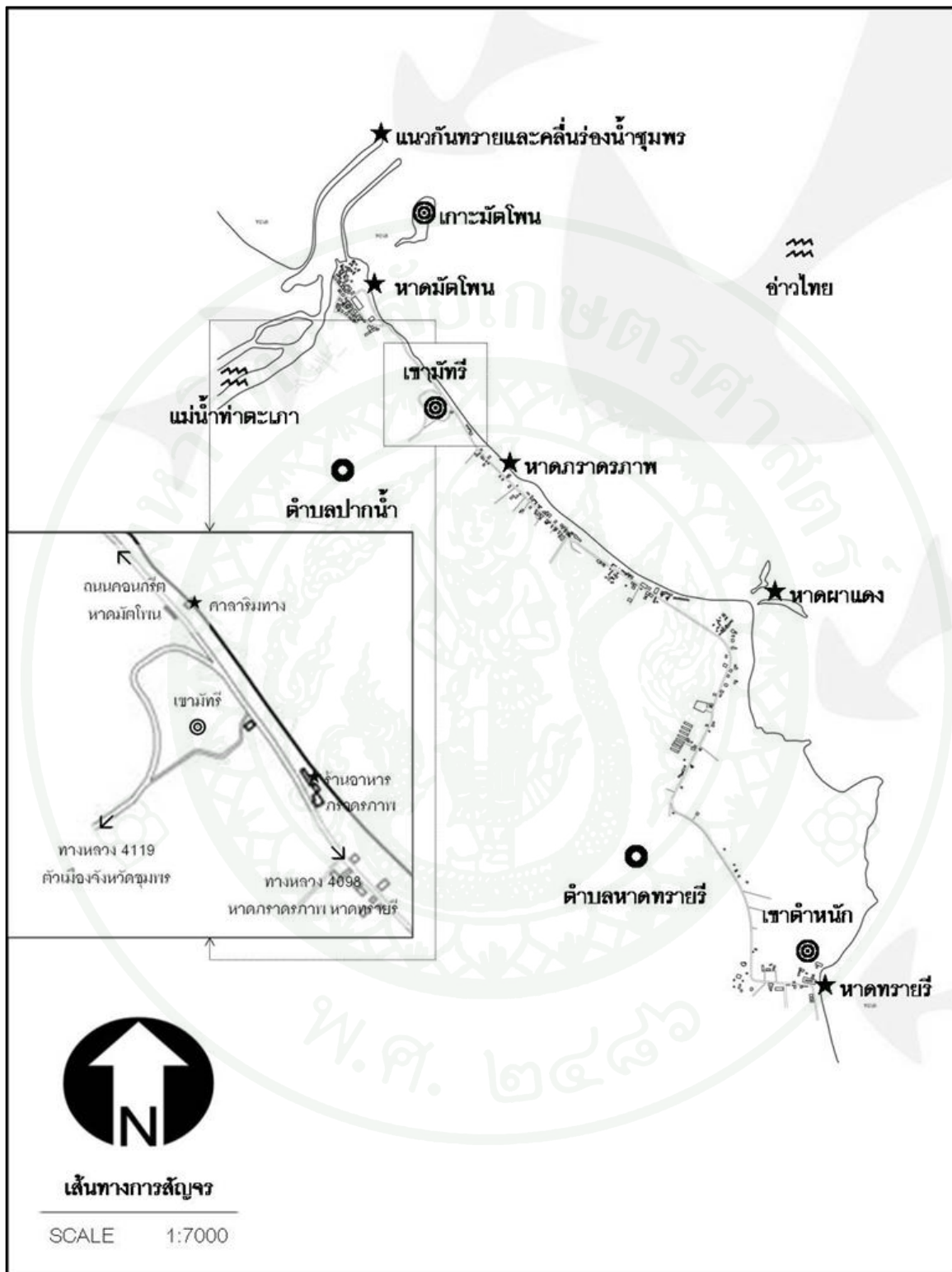
หาดทรายรี

ภาพที่ 15 ที่ว่างโล่งบริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา: จากการศึกษา

3. การสัญจร เส้นการสัญจรหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข 4119 จากตำบลท่าตะเภา เมื่อเข้าเขตตำบลปากน้ำ จากนั้นเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 4098 ก็จะพบหาดภราดรภาพ หากเลี้ยวซ้ายเข้าสู่ถนนทางรองพื้นผิวคอนกรีต ก็จะพบกับหาดมัตโปนที่มีการเชื่อมต่อการสัญจรทางบกสู่การสัญจรทางน้ำ กล่าวคือ มีท่าเรือทั้งเพื่อการประมงและการท่องเที่ยวของบริษัทส่งเสริมให้บริการรับส่งผู้โดยสารทั้งเที่ยวไปและกลับจากชุมพรไปยังเกาะเต่า เกาะพะงัน เกาะสมุย หัวหินและกรุงเทพฯ แต่หากเลี้ยวขวาไปตามถนนเดิม ผ่านย่านหาดภราดรภาพจะพบกับย่านหาดทรายรี ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 เส้นทางการสัญจร
ที่มา: จากการศึกษา

4. จุดหมายตา ที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) จุดหมายตาระยะไกล ได้แก่ เกาะมัดโปน เกาะเสม็ด เกาะรังกาจิ๋ว แนวกันทรายและคลื่นฯ 2) ที่หมายตาระยะใกล้ ได้แก่ ป้ายท่าเรือมัดโปน พลับพลารัชกาลที่ 5 มาลิกเจดีย์ ศาลเจ้าเงิน เรือรบหลวง ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ดังภาพที่ 17

เกาะมัดโปน

เกาะรังกาจิ๋ว

แนวกันทรายและคลื่นร่อนน้ำชุมพร

ป้ายหาดมัดโปน

พลับพลารัชกาลที่ 5

มาลิกเจดีย์ เกาะมัดโปน

ภาพที่ 17 ตัวอย่างจุดหมายตาระยะไกล
ที่มา: จากการศึกษาค้นคว้า

5. วัสดุพืชพรรณ ที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาโดยมากมักจะเป็นพันธุ์ไม้ประจำถิ่น เช่น มะพร้าว สนทะเล หูกวาง ปาล์มน้ำมัน ซึ่งพืชดังกล่าวมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทนทานต่อไอเค็มจากทะเลได้เป็นอย่างดี แต่ในบริเวณหาดมัตโพน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดแข็ง ขาดต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา กันลมและกรองไอเค็มจากทะเล ดังภาพที่ 18

สนทะเล

มะพร้าว

ปาล์มน้ำมัน

ไม้อื่นๆ

ภาพที่ 18 ตัวอย่างวัสดุพืชพรรณที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษา
ที่มา: จากการศึกษา

6. สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ ที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้
1) สถาปัตยกรรมแบบโบราณและแบบพื้นเมือง 2) สถาปัตยกรรมแบบกลางเก่ากลางใหม่ และ
3) สถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่

6.1 สถาปัตยกรรมแบบโบราณและแบบพื้นเมือง ดังภาพที่ 19

บ้านเรือน

มาลิกเจดีย์ เกาะมัดโปน

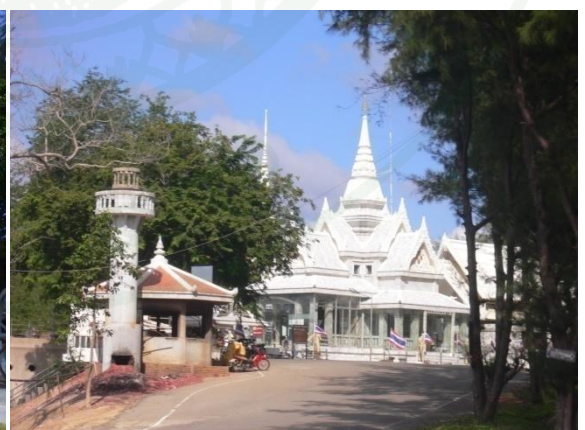
พลับพลารัชกาลที่ 5

วัดหาดทรายรี

อาคารศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพร (ล่าง)

อาคารศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ (บน)

ภาพที่ 19 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบโบราณและแบบพื้นเมือง
ที่มา: จากการศึกษา

6.2 สถาปัตยกรรมแบบกลางเก่ากลางใหม่ ดังภาพที่ 20

บ้านเรือน

อาคารที่พักผู้โดยสารท่าเรือท่องเที่ยว

ท่าเรือท่องเที่ยว

ศาลาบริเวณสวนสาธารณะหาดมัดโปน

โรงแรมโนโวเทล

ที่จุดประต็ด (หาดทรายรี)

ภาพที่ 20 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบกลางเก่ากลางใหม่
ที่มา: จากการศึกษา

6.3 สถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ ดังภาพ 21

อาคารบ้านเรือน

ร้านจำหน่ายอาหารริมทางมัดตโปน

อาคารที่พักแรม

ร้านอาหาร

อาคารพระประวัติ

ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง

ภาพที่ 21 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่
ที่มา: จากการศึกษา

7. ป้ายและstreet furniture

7.1 ป้าย พบว่า มีความหลากหลายของป้ายโฆษณาทั้งในเรื่องของรูปแบบและตำแหน่งโดยส่วนใหญ่จะเน้นที่รูปแบบทันสมัยสะดุดตา เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่ให้ผลตรงกันข้าม กล่าวคือ ความแตกต่างจากการแข่งขันทำให้พื้นที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยขาดความเป็นเอกภาพและความมีเอกลักษณ์ในความเป็นไทยอย่างเห็นได้ชัด และอีกปัญหาที่สำคัญ คือ การติดป้ายต่างๆ บนต้นไม้ สื่อซึ่งขาดระเบียบและทำลายธรรมชาติ ดังภาพที่ 22

ภาพที่ 22 ตัวอย่างป้ายในบริเวณพื้นที่ศึกษา
ที่มา: จากการศึกษ

7.2 street furniture ได้แก่ ม้านั่ง ตู้โทรศัพท์ ถังขยะ ดวงโคมส่องสว่าง กระถางต้นไม้ มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของวัสดุ รูปแบบรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับดูแลรักษา ผลที่ได้รับ คือ ขาด

ความเป็นระเบียบและมีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ที่สื่อถึงความเป็นไทย อีกทั้งยังไม่มีจุดให้ข้อมูลแผนที่สถานที่ท่องเที่ยว จึงไม่เกิดการเชื่อมต่อของการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ตัวอย่าง street furniture
ที่มา: จากการศึกษา

8. สาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ ที่พบบริเวณพื้นที่ศึกษามีระบบไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์เข้าถึงอย่างทั่วถึง ยกเว้นแนวถนนรอบเขามัทรีไม่มีไฟฟ้าส่องสว่าง ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายในชีวิตและทรัพย์สินได้ ส่วนการบริการข้อมูลท่องเที่ยวยังไม่มียระบบที่ชัดเจน ณ พื้นที่ศึกษา ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ทราบถึงรายละเอียดของสถานที่สำคัญว่าอยู่ตำแหน่งใด และรถโดยสารประจำทาง มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รถสองแถวไม้ จากศาลหลักเมืองจังหวัดมายังหาดทรายรี 2) รถแท็กซี่จากประปาจังหวัดมายังตลาดสดปากน้ำ

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาเชิงปริมาณ และ 2) ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาเชิงคุณภาพ

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาเชิงปริมาณ

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดัดแปลงมาจากการประเมิน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) โดยใช้ตัวชี้วัดในการประเมินแบบเดียวกัน ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว ผลการประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ

ตัวชี้วัดในการประเมิน	น้ำหนัก ดัชนี	หาดมัตโปน		หาดราตรภาพ		หาดทรายรี		F-statistic
		คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว								
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5.00	4.65	23.25	4.65	23.25	4.65	23.25	
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากร	5.00	4.65	23.25	4.65	23.25	4.65	23.25	
รวม	10	9.3	46.5	9.3	46.5	9.3	46.5	0.000 ^{ns}
2. ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว								
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์	2.00	1.33	2.66	1.20	2.40	1.46	2.92	
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์	2.00	1.33	2.66	1.06	2.12	1.06	2.12	
2.3 คุณค่าทางสังคม	2.00	1.20	2.40	1.06	2.12	1.20	2.40	
2.4 คุณค่าทางวิชาการและ	2.00	1.46	2.92	1.06	2.12	1.26	2.52	
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์	2.00	1.33	2.66	1.20	2.40	1.33	2.66	
รวม	10	6.65	13.3	5.58	11.16	6.31	12.62	0.022 ^{ns}
3. ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว								
3.1 ความมีชื่อเสียง	4.00	1.86	7.44	2.93	11.72	3.73	14.92	
3.2 ความหนาแน่นของ	3.00	1.20	3.60	1.60	4.80	2.20	6.60	
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากร	3.00	1.80	5.40	2.20	6.60	2.80	8.40	
รวม	10	4.86	16.44	6.73	23.12	8.73	29.92	1.963 ^{ns}

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	น้ำหนัก ดัชนี	หาดมัตโปน		หาดภราดรภาพ		หาดทรายรี		F-statistic
		คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
4. ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร								
4.1 การให้ข้อมูลด้านความ	4.00	1.86	7.44	2.93	11.72	3.20	12.80	
4.2 การป้องกันการขึ้นราคา	3.00	1.80	5.40	2.20	6.60	2.40	7.20	
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัย	3.00	1.46	4.38	2.20	6.60	2.40	7.20	
รวม	10	5.12	17.22	7.33	24.92	8	27.2	0.920^{ns}
5. ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมใน								
ทรัพยากรท่องเที่ยว								
5.1 การป้องกันพื้นที่เปราะบาง	4.00	1.86	7.44	1.86	7.44	1.60	6.40	
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่	3.00	1.40	4.20	1.60	4.80	1.20	3.60	
5.3 มาตรการทางกฎหมายใน	3.00	1.60	4.80	1.86	5.58	1.40	4.20	
รวม	10	4.86	16.44	5.32	17.82	4.2	14.2	0.067^{ns}
6. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากร								
6.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากร	3.00	2.00	6.00	1.60	4.80	2.40	7.20	
6.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากร	3.00	1.80	5.40	1.40	4.20	1.80	5.40	
6.3 ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากร	2.00	1.33	2.66	1.20	2.40	1.33	2.66	
6.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่ง	2.00	1.20	2.40	1.20	2.40	0.93	1.86	0.061 ^{ns}

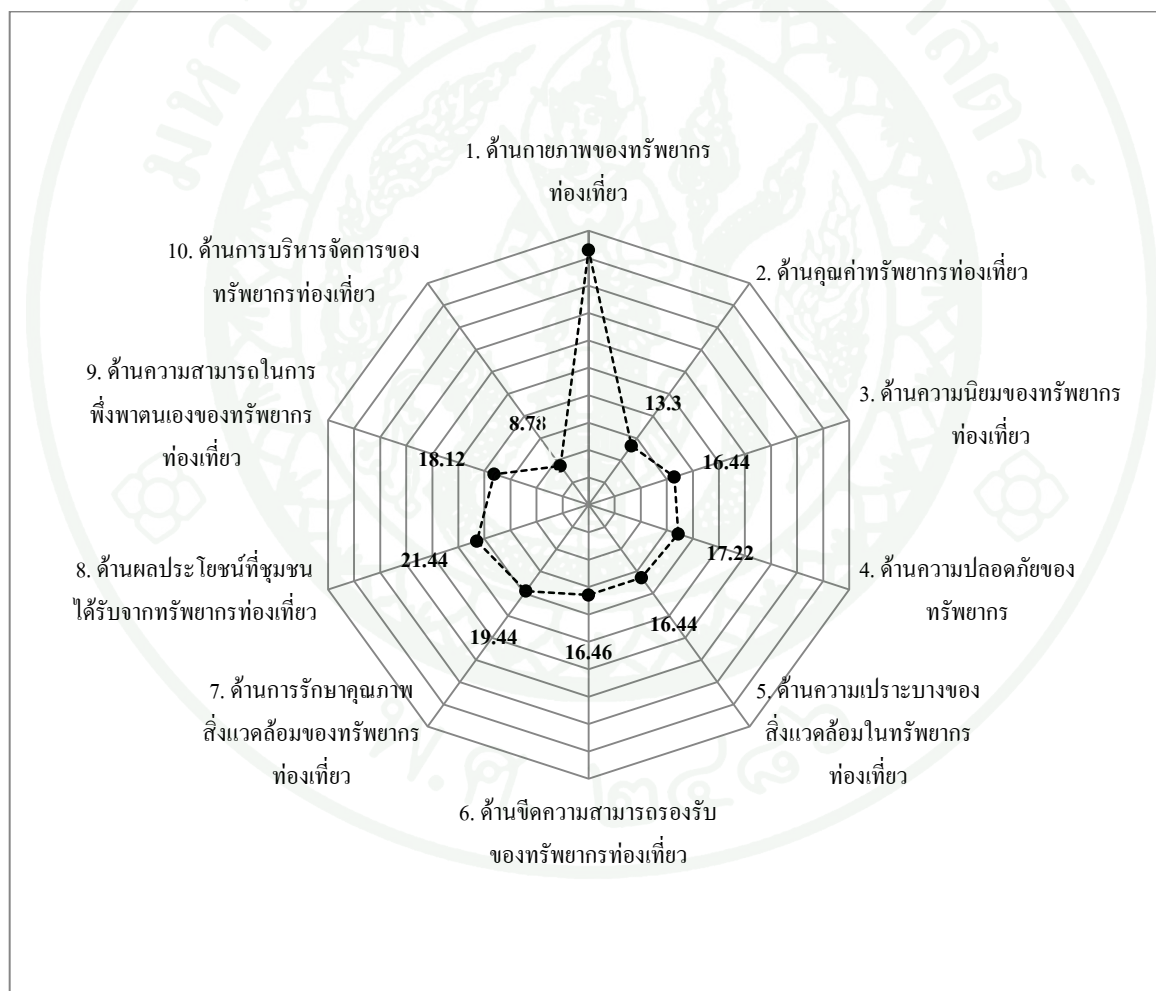
ตารางที่ 5 (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	น้ำหนัก ดัชนี	หาดมัตโปน		หาดภราดรภาพ		หาดทรายรี		F-statistic
		คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
รวม	10	6.33	16.46	5.4	13.8	6.46	17.12	
7. ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากร								
7.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากร	2.00	1.86	3.72	1.60	3.20	1.86	3.72	
7.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากร	2.00	1.86	3.72	1.60	3.20	1.33	2.66	
7.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของ ทรัพยากรท่องเที่ยว	3.00	2.00	6.00	2.40	7.20	2.80	8.40	
7.4 การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากร	3.00	2.00	6.00	2.00	6.00	2.00	6.00	
รวม	10	7.72	19.44	7.6	19.6	7.99	20.78	0.020^{ns}
8. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากร								
8.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับ	4.00	2.66	10.64	2.40	9.60	2.40	9.60	
8.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและบริหาร จัดการชุมชน	3.00	1.60	4.80	1.60	4.80	1.80	5.40	
8.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของ ชุมชน	3.00	2.00	6.00	2.00	6.00	2.40	7.20	
รวม	10	6.26	21.44	6	20.4	6.6	22.2	0.465^{ns}

ตารางที่ 5 (ต่อ)

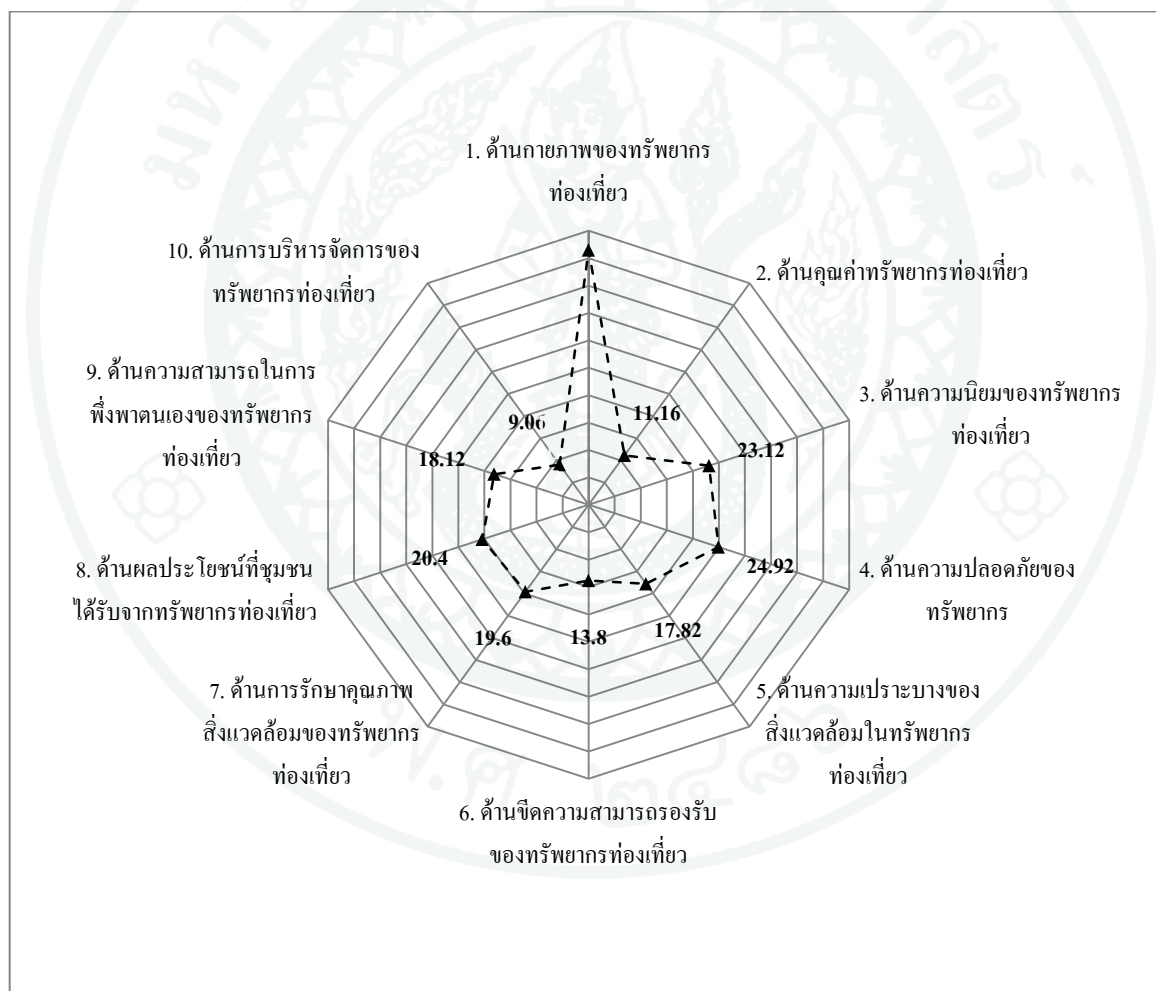
ตัวชี้วัดในการประเมิน	น้ำหนัก ดัชนี	หาดมัตโปน		หาดภราดรภาพ		หาดทรายรี		F-statistic
		คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	คะแนนดิบ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	
9. ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเอง								
9.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากร	4.00	2.13	8.52	2.13	8.52	2.66	10.64	
9.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากร	3.00	1.60	4.80	1.60	4.80	2.00	6.00	
9.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากร	3.00	1.60	4.80	1.60	4.80	2.00	6.00	
รวม	10	5.33	18.12	5.33	18.12	6.66	22.64	0.843^{ns}
10. ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากร								
10.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากร	2.00	0.80	1.60	0.80	1.60	0.80	1.60	
10.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	2.00	1.33	2.66	1.33	2.66	1.33	2.66	
10.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัย	2.00	0.80	1.60	0.80	1.60	0.80	1.60	
10.4 การบริหารจัดการบุคลากร/งบประมาณ	2.00	0.80	1.60	0.80	1.60	0.80	1.60	
10.5 บริหารจัดการให้ความรู้/สร้างจิตสำนึก	2.00	0.66	1.32	0.80	1.60	2.40	4.80	
รวม	10	4.39	8.78	4.53	9.06	6.13	12.26	0.000^{ns}
รวมคะแนนทั้งหมด	100	60.82	194.14	63.12	204.5	70.38	225.44	

หาดทรายรีมีคะแนนศักยภาพรวม 255.44 คะแนน ซึ่งมาจากผลรวมของคะแนนประเมินทั้ง 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.5 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 12.64 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 29.92 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 27.2 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 14.2 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 17.12 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 20.73 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 22.2 คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 22.64 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 12.26 คะแนน ดังภาพที่ 24

ภาพที่ 24 ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาดทรายรี
ที่มา: จากการศึกษา

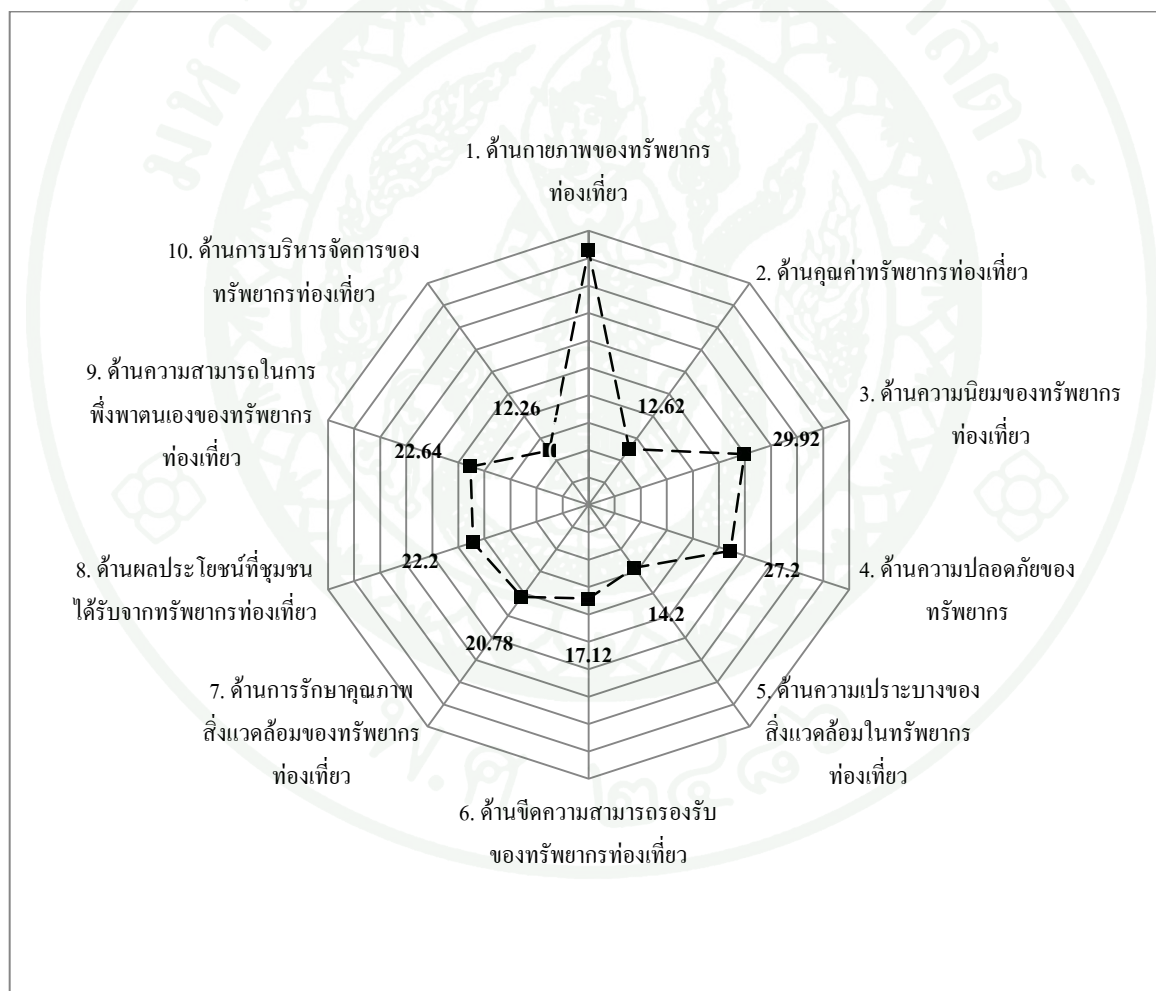
หาคกราดรภาพมีคะแนนศักยภาพรวม 204.50 คะแนน ซึ่งมาจากผลรวมของคะแนนประเมิน ทั้ง 10 ด้าน ดังนี้) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.50 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 11.16 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 23.12 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 24.92 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 17.82 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 13.80 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 19.60 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 20.40 คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 18.12 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 9.06 คะแนน ดังภาพที่ 25

ภาพที่ 25 ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาคกราดรภาพ
ที่มา: จากการศึกษา

หาคมัต โพนมีคะแนนศักยภาพรวม 194.14 คะแนน ซึ่งมาจากผลรวมของคะแนนประเมินทั้ง 10 ด้านดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.50 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 13.30 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 16.44 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 17.22 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 16.44 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 16.46 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 19.44 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 21.44 คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 18.12 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 8.78 คะแนน ดังภาพที่ 26

ภาพที่ 26 ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงปริมาณบริเวณหาคมัต โพน
ที่มา: จากการศึกษา

จากผลการศึกษาข้างต้น เมื่อนำคะแนนศักยภาพที่ผ่านการถ่วงน้ำหนักมาทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติแบบ F-test ผลการทดสอบพบว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก $H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$ ปฏิเสธสมมติฐานรอง $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$ โดยกำหนดให้ μ_1 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดมัตโปน μ_2 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดภราดรภาพ และ μ_3 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายรี กล่าวคือ คะแนนศักยภาพของแต่ละหาดที่เห็นว่าแตกต่างกัน แต่เมื่อนำมาทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 พบว่า คะแนนศักยภาพไม่ได้แตกต่างกัน ผลการทดสอบสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 6 และมีรายละเอียดตารางการทดสอบดังภาคผนวก ก

ตารางที่ 6 สรุปผลทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติแบบ F-test

	ตัวแปร	F-statistic
Index 1	ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว	0.000 ^{ns}
Index 2	ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว	0.022 ^{ns}
Index 3	ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว	1.963 ^{ns}
Index 4	ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร	0.920 ^{ns}
Index 5	ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว	0.067 ^{ns}
Index 6	ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว	0.061 ^{ns}
Index 7	ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว	0.020 ^{ns}
Index 8	ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว	0.465 ^{ns}
Index 9	ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว	0.843 ^{ns}
Index 10	ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว	0.000 ^{ns}
หมายเหตุ:	Ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	
	* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90	
	** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95	
	*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99	

ที่มา: จากการศึกษา

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์พื้นที่ศึกษา หรือ site analysis พบว่า พื้นที่ศึกษามีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือเป็นปากแม่น้ำท่าตะเภาเช่นเดียวกับทิศตะวันออกที่เป็นพื้นที่ชายฝั่งติดต่อกับอ่าวไทย ประกอบกับ ส่วนทิศตะวันตกและทิศใต้ มีภูเขาที่สำคัญตอนต้น คือ เขามัทรี และตอนปลาย คือ เขาตำหนัก ใน ทิศทางตรงกันข้าม ชั้นกลางด้วยที่ราบ กล่าวคือ ช่วงหาดทรายและหาดทราย โดยพื้นที่ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจาก ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่มีทิศทางการเคลื่อนที่ของลมตรงข้าม กันอย่างสิ้นเชิง ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะเกิดขึ้นระหว่างกลางเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ มีผล ให้ลมในฤดูนี้เคลื่อนที่จากตะวันออกเฉียงเหนือมาสู่ตะวันตกเฉียงใต้ มีอิทธิพลต่อการกำเนิดคลื่นใน บริเวณอ่าวไทยด้านตะวันตก จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณภาคใต้เป็นหลัก ส่วน ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะเกิดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน มีอิทธิพลต่อการกำเนิดคลื่น ในบริเวณอ่าวไทย และส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ หรือ user analysis จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวจำนวน 96 คน พบว่า หาดทรายรีเป็นพื้นที่ที่มีสถิติการไปเยือนมากที่สุด กว่าร้อยละ 38 หาดทรายรีเป็นพื้นที่ ที่มีสถิติการไปเยือนอันดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 35 และ หาดมัดโพนเป็นพื้นที่ที่มีสถิติการไปเยือนอันดับ ที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 27 โดยนักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงกว่าร้อยละ 52 มีภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว กว่าร้อยละ 53 เป็นนักท่องเที่ยวจากต่างพื้นที่ อาชีพของนักท่องเที่ยว กว่าร้อยละ 38 ประกอบอาชีพธุรกิจ ส่วนตัว การศึกษาของนักท่องเที่ยว กว่าร้อยละ 43 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ของ นักท่องเที่ยว กว่าร้อยละ 36 นักท่องเที่ยวมีรายได้มากกว่า 50,000 บาท วัตถุประสงค์การเดินทางของ นักท่องเที่ยว กว่าร้อยละ 38.4 มีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อการพักผ่อน

หาดมัดโพน ตั้งอยู่ตอนต้นของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย ชุมชนเมืองท่าขนาดใหญ่ ทำเรือประมง ทำเรือท่องเที่ยว แนวกันทรายและคลื่นร่อนน้ำชุมพร เกาะมัดโพน ชายหาดมัดโพน สวน สุขภาพริมหาด เขามัทรี ด้วยองค์ประกอบข้างต้นส่งผลให้เกิดกิจกรรมดังปรากฏในตารางที่ 7

หาดทรายรี ตั้งอยู่ตอนกลางของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย หาดทรายรี ธุรกิจ ร้านอาหาร ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจสินค้าพื้นเมือง คลังน้ำมัน อาคารบ้านเรือน ศาลาประชาคม โรงเรียน ปากน้ำชุมพรวิทยา หาดผาแดง และหนองพุดระจูด ด้วยองค์ประกอบข้างต้นส่งผลให้เกิดกิจกรรม ดังปรากฏในตารางที่ 8

หาดทรายรี ตั้งอยู่ตอนปลายของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย หาดทรายรี วัดหาดทรายรี โรงเรียนบ้านหาดทรายรี ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจที่พักแรม ด้วยองค์ประกอบข้างต้นส่งผลให้เกิดกิจกรรมดังปรากฏในตารางที่ 9

ตารางที่ 7 พื้นที่ คนหรือกลุ่มคน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหาดมัตโปน

พื้นที่	คน/กลุ่มคน	กิจกรรม
ชุมชนเมืองท่า	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● แรงงานต่างถิ่น/ต่างด้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ● อยู่อาศัย
ท่าเรือประมง	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● แรงงานต่างถิ่น/ต่างด้าว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ขนถ่ายผลิตผลจากท้องทะเล ● จุดศูนย์กลางในการซื้อขายคัดแยกผลิตผลจากท้องทะเล
ท่าเรือท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ควบคุมดูแลกิจการท่าเรือ ● ใช้บริการโดยสารเรือ
แนวกันทรายและคลื่นร่อนน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ตกปลา/พักผ่อนหย่อนใจ
เกาะมัตโปน	<ul style="list-style-type: none"> ● นักท่องเที่ยว ● เจ้าหน้าที่กองทัพเรือ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ท่องเที่ยว/ถ่ายรูป ● ควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยของน่านน้ำ
ชายหาดมัตโปนและสวนสุขภาพพริมหาด	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● พักผ่อนหย่อนใจ ● ชื่นชมวิวทิวทัศน์
เขามัทรี	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว (น้อย) 	<ul style="list-style-type: none"> ● สักการบูชาเจ้าแม่กวนอิม ● ชมวิวทิวทัศน์และเคารพสักการบูชาเจ้าแม่กวนอิม
ถนนรอบเขามัทรี	<ul style="list-style-type: none"> ● นักท่องเที่ยว ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● สัจจรจากหาดสู่หาด ● วิ่งออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็น

ที่มา: จากการศึกษา

ตารางที่ 8 พื้นที่ คนหรือกลุ่มคน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหาดทรายครภาพ

พื้นที่	คน/กลุ่มคน	กิจกรรม
หาดทรายครภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● จอดเรือประมงพื้นบ้าน ● พักผ่อนหย่อนใจ/เล่นน้ำ ● รับชมวิวทิวทัศน์
ธุรกิจร้านอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลิตและจำหน่ายอาหาร ● เยี่ยมชมและบริโภคอาหาร
ธุรกิจที่พักแรม	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลิตและจำหน่าย ● เยี่ยมชมและเข้าพักแรม
ธุรกิจสินค้าพื้นเมือง	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลิตและจำหน่ายสินค้า ● เยี่ยมชมและเลือกซื้อ
คลังน้ำมัน	<ul style="list-style-type: none"> ● เจ้าหน้าที่ประจำและเจ้าหน้าที่ขนถ่ายน้ำมัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● เป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมและขนถ่ายคลังน้ำมัน
อาคารบ้านเรือน	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● อยู่อาศัย
ศาลาประชาคม	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● เป็นศูนย์กลางของชุมชนใช้เพื่อการประชุมหมู่บ้าน
โรงเรียนปากน้ำชุมพร	<ul style="list-style-type: none"> ● ครูและเจ้าหน้าที่ ● นักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ความศึกษา ● เข้ารับการศึกษา
หาดผาแดง	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● จอดเรือประมงพื้นบ้าน
หนองพรุกระจุด	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● โรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เข้าใช้ประโยชน์เก็บเกี่ยวผลผลิตจากกระจุดและไม้ ● ศึกษา/เรียนรู้ธรรมชาติ

ที่มา: จากการศึกษา

ตารางที่ 9 พื้นที่ คนหรือกลุ่มคน และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในย่านหาดทรายรี

พื้นที่	คน/กลุ่มคน	กิจกรรม
หาดทรายรี	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● จอดเรือประมงพื้นบ้าน ● พักผ่อนหย่อนใจ/เล่นน้ำ ● รับชมวิวทิวทัศน์
วัดหาดทรายรี	<ul style="list-style-type: none"> ● พระและเณร ● ประชากรประจำถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำกิจของสงฆ์ ● ทำบุญ
โรงเรียนบ้านหาดทรายรี	<ul style="list-style-type: none"> ● ครูและเจ้าหน้าที่ ● นักเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้ความศึกษา ● เข้ารับการศึกษ
ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● บริหารจัดการศาลฯ ● เยี่ยมชมและสักการบูชา เสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ
ธุรกิจร้านอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลิตและจำหน่ายอาหาร ● เยี่ยมชมและบริโภคอาหาร
ธุรกิจที่พักแรม	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรประจำถิ่น ● นักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผลิตและจำหน่าย ● เยี่ยมชมและเข้าพักแรม

ที่มา: จากการศึกษา

จากตารางที่ 7 ถึงตารางที่ 9 ทำให้ทราบถึงสถานที่สำคัญในแต่ละย่าน คนหรือกลุ่มคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์และกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงนำผลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา ดังตารางที่ 10 ถึงตารางที่ 11

ตารางที่ 10 ศักยภาพในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

หาดมัตโปน	หาดภราดรภาพ	หาดทรายรี
<ul style="list-style-type: none"> ● มีย่านชุมชนเมืองเก่าที่มามีตั้งแต่อดีตจนถึงวัฒนธรรม จึงกลายเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาทางการประมง ● มีท่าเรือทั้งที่เป็นท่าเรือประมงและท่าเรือท่องเที่ยว ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางบกกับทางน้ำ ● มีเกาะมัตโปนที่มีทั้งธรรมชาติทั้งดงและมาลิกเจดีย์โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมจากอดีตที่เชื่อมโยงกับงานประเพณีเกาะแก้วมัตโปน ● มีแนวสันทรายระหว่างชายหาดมัตโปนกับเกาะมัตโปน โดยจะปรากฏให้เห็นก้าวข้ามยามน้ำลง นับเป็นมหัศจรรย์ทางธรรมชาติ ● มีแนวกันทรายและคลื่นร่องน้ำชุมพรบริเวณปากแม่น้ำท่าตะเภา ทำให้เรือน้อยใหญ่สัญจรได้สะดวก และลดการตื่นเงินของแนวร่องน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ● บริเวณจุดชมวิวดินศาลและพลับพลารัชกาลที่ 5 เคยเป็นบริเวณที่รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสสามารถผลักดันให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงกับหาดทรายรี ● มีหนองพุทธรูปในพื้นที่ที่เอื้อประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งยังเป็นต้นกำเนิดผลิตภัณฑ์ชุมชน สานกระจุย ซึ่งในกระบวนการผลิตมีความยากลำบากและแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาอันชาญฉลาด ● มีหาดผาแดง แนวชายหาดที่ยื่นออกไปในทะเล นับเป็นภูมิสัญลักษณ์ทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่น สามารถผลักดันเป็นจุดสำคัญทางการท่องเที่ยวได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ที่ซึ่งประชาชนทั้งจากในและนอกพื้นที่เข้ามาสักการบูชา ตลอดทุกช่วงฤดูกาล ● มีวิวทิวทัศน์และแนวชายหาดขาวสะอาดสวยงาม อีกทั้งยังมีมุมมองไปยังเกาะต่างๆ ● มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าใช้และเข้าถึง

ตารางที่ 11 ข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

หอดมัตโพน	หอดรตรรภพ	หอดทรยรี
<ul style="list-style-type: none"> • เกะมัตโพนเป็นพื้นที่ปกครองของกองทัพเรือเพื่อเฝ้าระวังด้านความปลอดภัย จึงต้องมีการขออนุญาตทุกครั้งก่อนเข้าเยี่ยมชมบริเวณเกาะ ยกเว้นช่วงงานเกาะแก้วมัตโพน • เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองท่า ผู้คนในพื้นที่จึงประกอบอาชีพการประมงเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการใช้แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดชุมชนแออัด ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม • ถนนรอบเขามัทรีมีเส้นทางที่คู่ขนานกับชายทะเลมีขนาดคับแคบและยากลำบากต่อการใช้รถขนาดใหญ่ในการสัญจร • บนยอดเขามัทรีนอกจากจะเป็นที่ตั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นจุดชมวิวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่ก็พบปัญหาเรื่องความปลอดภัยและยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีมาตรการในการดูแลรักษาหนองพรุกระจูดพื้นที่ทางธรรมชาติที่เป็นต้นกำเนิดของผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน • ไม่มีมาตรการในการดูแลรักษาหาดผาแดง แหลมขนาดย่อมที่ขึ้นไปในทะเล ที่นับได้ว่าเป็นภูมิสัญลักษณ์ของพื้นที่ • พบปัญหาเรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง ส่งผลให้พื้นที่ชายหาดแคบลง และความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ชายหาดลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> • พบปัญหาเรื่องการกัดเซาะชายฝั่ง ส่งผลให้พื้นที่ชายหาดแคบลง และความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ชายหาดลดลง

ปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง เพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา

ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

1. ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น

1.1 การบุกรุกที่ดินสาธารณะ ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ หรือหากมีการอนุญาตให้อยู่อาศัยก็ควรมีการควบคุมรูปแบบของอาคาร ขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและลดการสร้างทัศนยะอาดู

1.2 การอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่ริมถนนภายในบริเวณศาลเสด็จในกรมหลวงฯ ตั้งชุมชนขายของ ในบางจุดก่อให้เกิดการบดบังสถานที่สำคัญและวิวทิวทัศน์ ดังนั้นจึงควรมีการจัดหาพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อที่จะได้มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า รูปแบบของร้านค้า ให้มาตั้งรวมในบริเวณเดียวกัน ลดปัญหาการบดบังสถานที่สำคัญและวิวทิวทัศน์

2. ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.1 ความหลากหลายของรูปแบบ Street Furniture ทำให้พื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพในการพัฒนาควรเลือกใช้รูปแบบเดียวกัน กลมกลืนกับธรรมชาติ ถนนโอเค็มจากทะเล ทนทานต่อการใช้และสะดวกต่อการหามาทดแทน

2.2 ความหลากหลายของป้ายต่างๆ ตลอดจนตำแหน่งการติดตั้งที่ไม่เหมาะสม เช่น ติดป้ายบนต้นไม้ ทำให้พื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพและเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ศึกษาข้อยควรมีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักที่มีป้ายให้ข้อมูล

2.3 ความหลากหลายของรูปแบบอาคารสมัยใหม่ ตลอดจนสีสนั้ณูคณาตที่นำมาใช้กับอาคารขนาดย่อยภายในบริเวณศาลาฯ เช่น อาคารจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาคารพระประวัติ ทำให้เกิดการถึกมมมอังก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งทางสายตาและความรู้สึก ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงอาคารดังกล่าวให้มีความกลมกลืน

2.4 การเร่ขายของเป็นพฤติกรรมที่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในบริเวณหาดทรายรีจึงควรมีการควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวพร้อมจัดหาพื้นที่ส่วนกลางเพื่อให้อยู่ในบริเวณเดียวกัน

3. ด้านการจราจร

3.1 เส้นทางสัญจรจากหาดมัดโพนไปสู่หาดกรรภาพเป็นถนนคอนกรีตขนาดเล็กและไม่มีไฟส่องสว่าง อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนและรถขนาดใหญ่ไม่สามารถสัญจรได้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงเส้นทางเพิ่มไฟส่องสว่างเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว

4.1 ยังไม่มีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวว่าในบริเวณดังกล่าวตลอดจนบริเวณใกล้เคียงมีกิจกรรมตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวใดน่าสนใจให้สามารถไปเยี่ยมชมได้บ้าง ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ศึกษาข้อยควรมีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักที่มีป้ายให้ข้อมูล

4.2 ในพื้นที่ที่มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ แต่ยังคงการประชาสัมพันธ์และควรมีกิจกรรมอื่นที่สะท้อนเอกลักษณ์พื้นที่

5. ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

5.1 ความสะอาดตลอดจนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญที่หาดมัดโพนและหาดทรายรีจะต้องดูแลเป็นพิเศษ เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีการเข้าถึงโดยประชาชน ค้าขาย เครื่องดื่ม อาหาร ขนมเร่เข้ามาขายได้อย่างอิสระ ประกอบกับระบบการจัดการขยะถึงขณะนี้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนมีตำแหน่งการจัดวางยังไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงควรจัดวางที่เหมาะสมและเลือกใช้รูปแบบของถังขยะให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษาแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ และ 2) แนวทางในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง

แนวทางในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ

แนวทางในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2) แนวทางในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว 4) แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว 5) แนวทางในการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) แนวทางในการพัฒนาด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

1. แนวทางในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรเริ่มต้นจากการจัดทำฐานข้อมูลทางการท่องเที่ยว รวมไปถึงสถานที่สำคัญในพื้นที่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แล้วประมวลเอาเรื่องราวในประวัติศาสตร์มาถ่ายทอดผ่านการเชื่อมโยงกับสถานที่สำคัญต่างๆ เข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น การเสด็จประพาสของรัชกาลที่ 5 การเสด็จประทับและสิ้นพระชนม์ของเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หนองพุทธรูกระจุดจุดเริ่มต้นภูมิของภูมิปัญญาชาวบ้าน ในการทำผลิตภัณฑ์ใช้สอยต่างๆ จากกระจุด การเป็นเมืองท่าของปากน้ำชุมพรและยังเป็นจุดเริ่มต้นของภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำประมงชายฝั่ง เป็นต้น แล้วจึงกำหนดเขตการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตการท่องเที่ยว และ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. แนวทางในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในพื้นที่ศึกษามีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นจึงควรมีการผลักดันและส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยปรับปรุงที่พักอาศัยทั้งที่มีอยู่เดิมและที่ต้องการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนใหม่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดกฎหมาย ไม่กีดขวางทางน้ำ และเลือกใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางสายตา ผสมผสานความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพ และควรมีการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะสามารถเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนตลอดจนผู้ประกอบการในพื้นที่ต่อไป

3. แนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว ผู้ประกอบการจะต้องมีการศึกษาให้เข้าใจถึงผลกระทบของธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ที่จะทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินหรือเปลี่ยนทางเดินของน้ำ ไม่ปิดกั้นหรือลुक้าพื้นที่สาธารณะในขั้นตอนของการออกแบบ การก่อสร้างและการดำเนินการ ออกแบบอาคารให้เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และพัฒนาบริเวณโดยรอบให้สวยงามอยู่เสมอ ลดขยะและมลพิษลงเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดการ และจะต้องให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

4. แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชนจะต้องให้ความร่วมมือกันในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยเริ่มจากการการวิเคราะห์สถานการณ์การตลาดในอดีตและปัจจุบัน พยากรณ์การตลาดในอนาคต วิเคราะห์ความได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขัน แต่ต้องไม่ลืมเป้าหมายหลักที่มีร่วมกัน คือ การตลาดแบบยั่งยืน

5. แนวทางในการพัฒนาด้านด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ในทุกโครงการที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ หน่วยงานของภาครัฐบาลหรือเอกชนควรเชิญประชาชนในท้องถิ่นให้ร่วมรับรู้ มีสิทธิในแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และมีสิทธิในการรับผิดชอบดำเนินการและติดตามผล

6. แนวทางในการพัฒนาด้านด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว ควรมีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหรือห้องสมุดที่เกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ อาจจัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ ควรได้รับความรู้ความเข้าใจสร้างเสริมทัศนคติใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

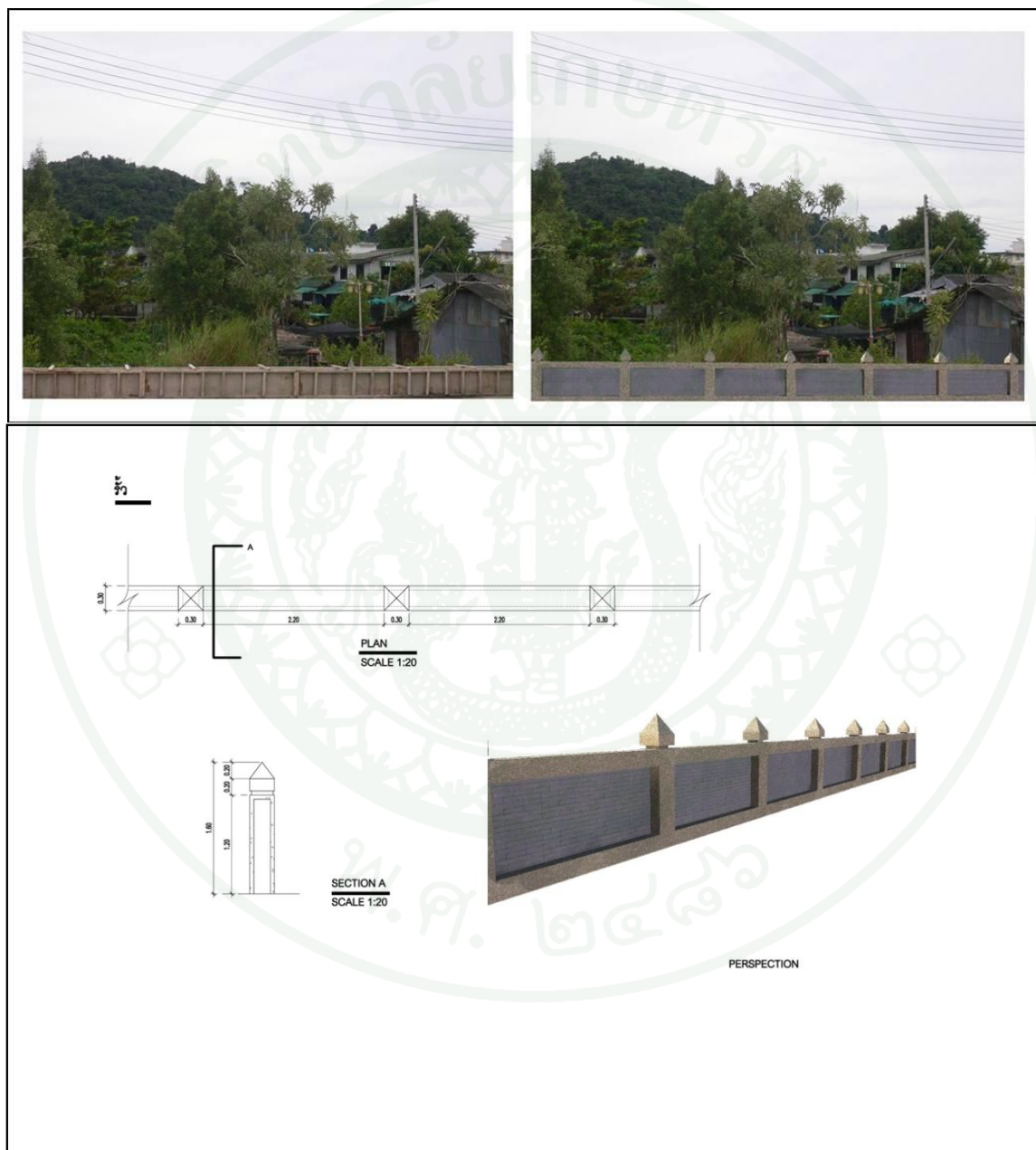
แนวทางในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง

แนวทางในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง แบ่งออกเป็น 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะอาดสุขสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

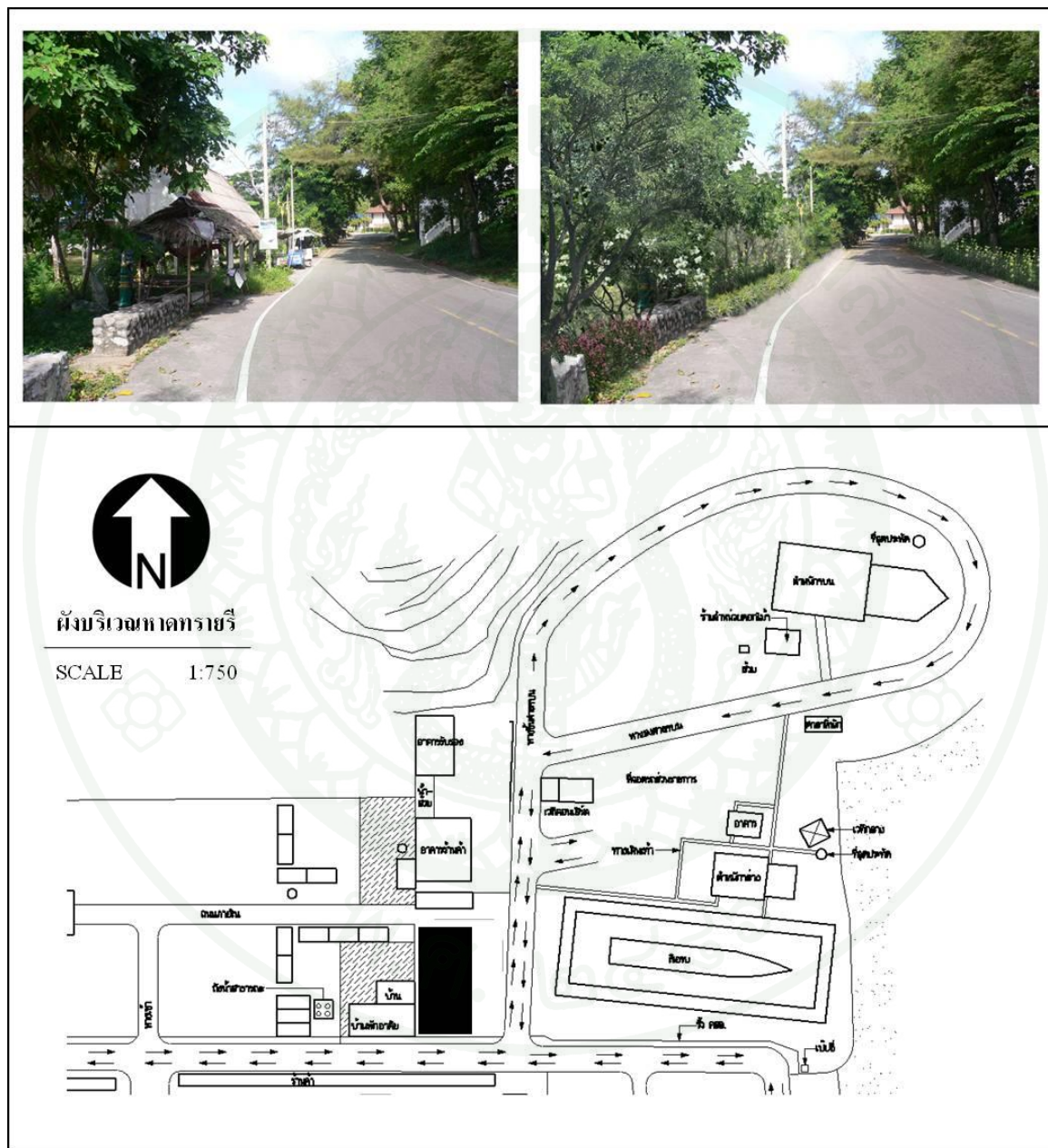
1. ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น

1.1 ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น ควรเพิ่มเติมแนวกำแพง เพื่อกั้นพื้นที่ชุมชนแออัด และทำเรือออกเป็นสัดส่วน ดังภาพที่ 27

ภาพที่ 27 แนวทางในการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 1
ที่มา: จากการศึกษา

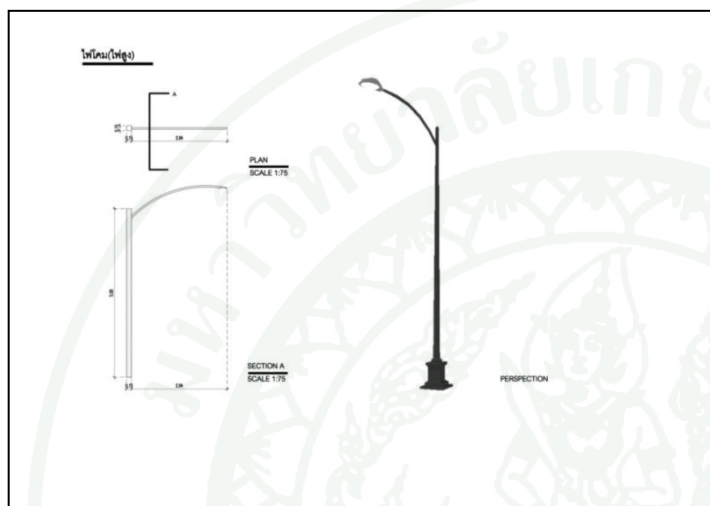
1.2 ควบคุมไม่ให้เกิดร้านค้าริมถนนภายในย่านเพื่อลดการคับขังสถานที่สำคัญตลอดจนวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม และการกีดขวางทางการสัญจร พร้อมทั้งจัดตั้งสถานที่ส่วนกลางสำหรับค้าขายในบริเวณเดียวกัน ดังภาพที่ 28

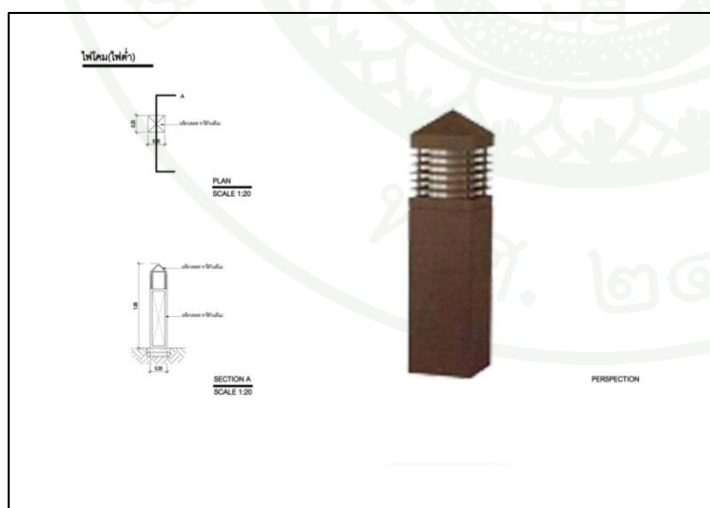
ภาพที่ 28 แนวทางในการพัฒนาด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2
ที่มา: จากการศึกษา

2. ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย

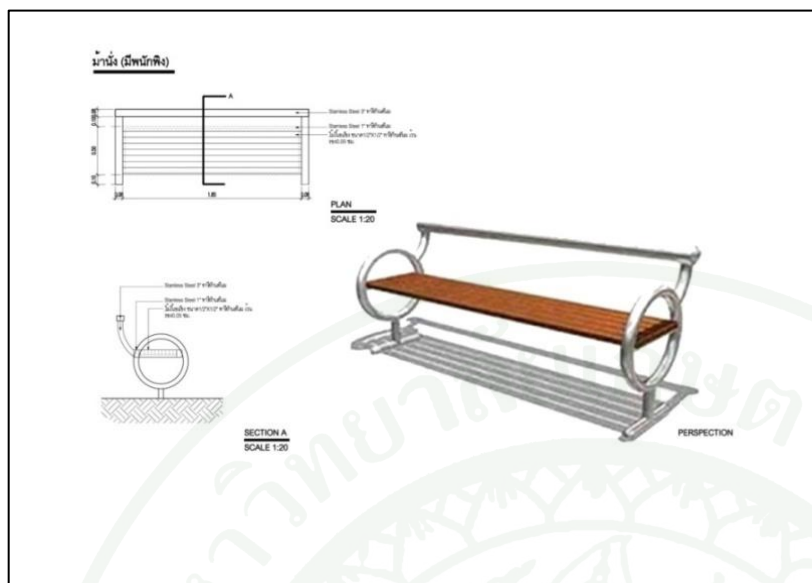
2.1 ควรมีการควบคุมรูปแบบของ Street Furniture เช่น ไฟสนาม ม้านั่ง โดยเลือกใช้สินค้าที่มีรูปแบบกลมกลืนและทนทานต่อสภาพแวดล้อมให้เหมือนกัน ดังภาพที่ 29 ถึง ภาพที่ 32

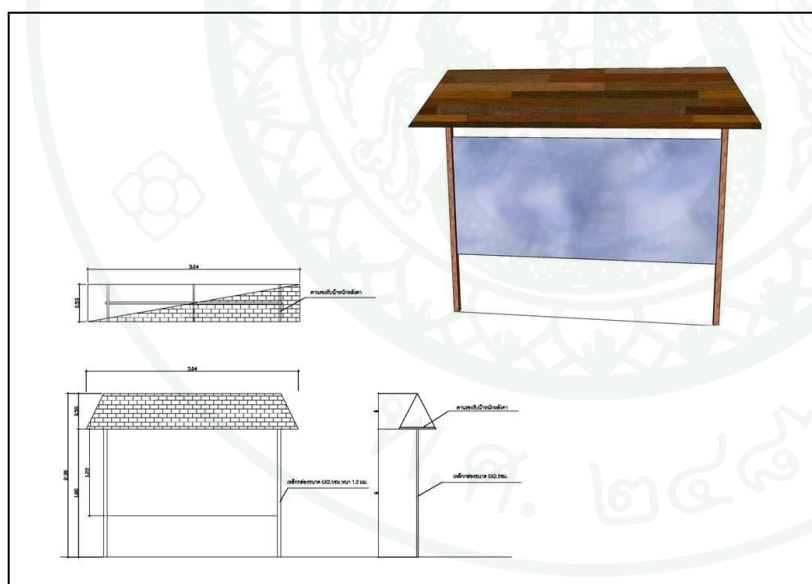
ภาพที่ 29 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 1
ที่มา: บริษัทลูมิทรอน ไฟท์ติ้ง อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลจำกัด

ภาพที่ 30 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 2
ที่มา: บริษัทลูมิทรอน ไฟท์ติ้ง อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลจำกัด

ภาพที่ 31 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3
ที่มา: บริษัทไทยเพลย์กราน จำกัด

ภาพที่ 32 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 4
ที่มา: จากการศึกษา

2.2 ปรับปรุงศาลาริมทางบริเวณถนนรอบเขามัทรีให้มีสภาพน่าเข้าใช้งานและมีรูปทรงที่สอดคล้องกับสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมบริเวณหาดมัตโปนดังภาพที่ 33

ภาพที่ 33 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5
ที่มา: จากการศึกษา

2.3 ควรมีการรื้อถอนซากอาคารร้างบริเวณถนนรอบเขามัทรีหรือออก พร้อมปรับงานภูมิทัศน์ใหม่ให้เอื้อต่อการเป็นเส้นทางคมนาคมและการวิ่งออกกำลังกายในช่วงเช้าและเย็น ดังภาพที่ 34

ภาพที่ 34 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 6
ที่มา: จากการศึกษา

2.4 ควรมีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมภายในย่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารประกอบต่างๆ เช่น ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง (ภาพที่ 35) อาคารพระประวัติ (ภาพที่ 36) และ อาคารศูนย์การเรียนรู้ (ภาพที่ 37) ให้มีความกลมกลืนเป็นธรรมชาติ น่าเข้าใช้งาน

ภาพที่ 35 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 7
ที่มา: จากการศึกษา

ภาพที่ 36 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 8
ที่มา: จากการศึกษา

ภาพที่ 37 แนวทางในการพัฒนาด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 9
ที่มา: จากการศึกษา

3. ด้านการจราจร

3.1 ปรับถนนทางเข้าศาลาประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางและขนถ่ายสินค้าโดยรถยนต์หรือรถมอเตอร์ไซด์ ดังภาพที่ 38

ภาพที่ 38 แนวทางในการพัฒนาด้านการจราจร 1
ที่มา: จากการศึกษา

3.2 เพิ่มไฟสนาม พร้อมปรับงานภูมิทัศน์ใหม่ให้เอื้อต่อการเป็นเส้นทางคมนาคมและการวิ่งออกกำลังกายในช่วงเช้าและเย็น ดังภาพที่ 39

ภาพที่ 39 แนวทางในการพัฒนาด้านการจราจร 2
ที่มา: จากการศึกษา

4. ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว

4.1 ควรเพิ่มจุดบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวทั้ง 3 พื้นที่ ได้แก่ หาดมัตโปน หาดภราดรภาพ และ หาดทรายรี โดยใช้ป้ายแสดงข้อมูลทั้งในและนอกบริเวณ ที่มีรูปแบบกลมกลืน เป็นธรรมชาติและทนทานต่อสภาพแวดล้อม ดังภาพที่ 40

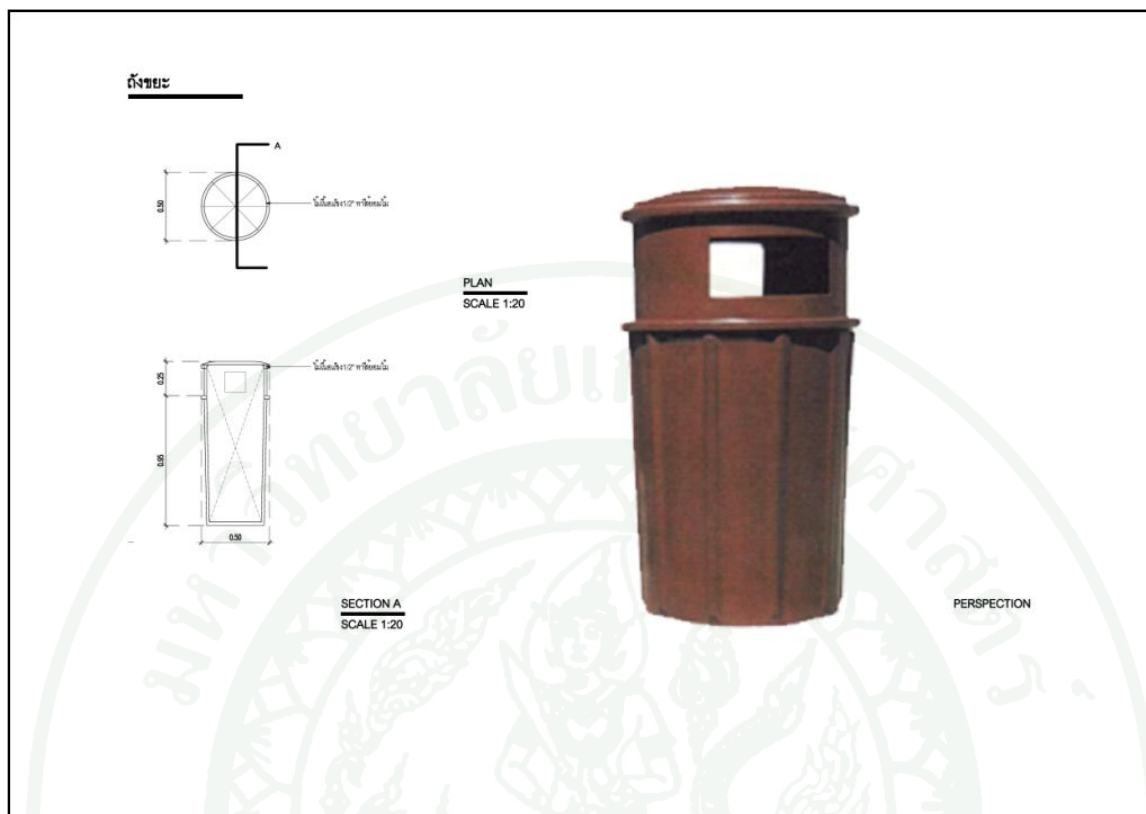

ภาพที่ 40 แนวทางในการพัฒนาด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว
ที่มา: จากการศึกษา

5 ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

5.1 ควรมีการเลือกใช้รูปแบบของถังขยะที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ เลือกตำแหน่งการจัดวางที่มีความเหมาะสมเพื่อไม่ก่อให้เกิดทัศนะอูจาด รวมไปถึงการวางแผนระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 41

ภาพที่ 41 แนวทางในการพัฒนาด้านความสะอาดและดูแลรักษา
ที่มา: ห้างหุ้นส่วนคลังครัวเรือนซัพพลายจำกัด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษสามารถสรุปออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา 2) ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา และ 3) แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา ดังนี้

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ ทั้ง 10 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ พบว่า 3 หาดทรายรีมีศักยภาพสูงสุดรองลงมา คือ หาดทรายคราพ และหาดมัดโพ้น ตามลำดับ โดยรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

หาดทรายรี ตั้งอยู่ตอนปลายของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย หาดทรายรี วัดหาดทรายรี โรงเรียนบ้านหาดทรายรี ศาลเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจที่พักแรม มีศักยภาพเชิงปริมาณด้วยคะแนนรวม 255.44 คะแนน จากผลรวมของคะแนนประเมินทั้ง 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.5 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 12.64 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 29.92 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 27.2 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 14.2 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 17.12 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 20.73 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 22.2

คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 22.64 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 12.26 คะแนน

หาดทรายดำ ตั้งอยู่ตอนกลางของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย หาดทรายดำ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจสินค้าพื้นเมือง คลังน้ำมัน อาคารบ้านเรือน ศาลาประชาคม โรงเรียนปากน้ำชุมพรวิทยา หาดผาแดง และหนองพูกะจูด มีศักยภาพเชิงปริมาณด้วยคะแนนรวม 204.50 คะแนน จากผลรวมของคะแนนประเมินทั้ง 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.50 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 11.16 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 23.12 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 24.92 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 17.82 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 13.80 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 19.60 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 20.40 คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 18.12 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 9.06 คะแนน

หาดมัดโปน ตั้งอยู่ตอนต้นของพื้นที่ศึกษา ภายในย่านประกอบด้วย ชุมชนเมืองท่าขนาดใหญ่ ท่าเรือประมง ท่าเรือท่องเที่ยว แนวกันทรายและคลื่นร่อนน้ำชุมพร เกาะมัดโปน ชายหาดมัดโปน สวนสุขภาพริมหาด เขามัทรี มีศักยภาพเชิงปริมาณด้วยคะแนนรวม 194.14 คะแนน จากผลรวมของคะแนนประเมินทั้ง 10 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว 46.50 คะแนน 2) ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว 13.30 คะแนน 3) ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว 16.44 คะแนน 4) ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร 17.22 คะแนน 5) ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว 16.44 คะแนน 6) ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว 16.46 คะแนน 7) ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว 19.44 คะแนน 8) ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว 21.44 คะแนน 9) ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว 18.12 คะแนน และ 10) ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว 8.78 คะแนน

จากผลการศึกษาข้างต้น เมื่อนำคะแนนศักยภาพที่ผ่านการถ่วงน้ำหนักมาทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติแบบ F-test ผลการทดสอบพบว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก $H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$ ปฏิเสธสมมติฐานรอง $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3$ โดยกำหนดให้ μ_1 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดมัดโปน μ_2 แทน ศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายดำ และ μ_3 แทน ศักยภาพ

ทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายรี กล่าวคือ คะแนนศักยภาพของแต่ละหาดที่เห็นว่าแตกต่างกัน แต่เมื่อนำมาทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 พบว่า คะแนนศักยภาพไม่ได้แตกต่างกัน

ปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

1. ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้ 1) การบุกรุกที่ดินสาธารณะ ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด ดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบกรรมสิทธิ์ หรือหากมีการอนุญาตให้อยู่อาศัยก็ควรมีการควบคุมรูปแบบของอาคาร ขอบเขตของพื้นที่ให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและลดการสร้างทัศนยะจาด และ 2) การอนุญาตให้มีการใช้พื้นที่ริมถนนภายในบริเวณศาลเสด็จในกรมหลวงฯ ตั้งชุมชนของ ในบางจุดก่อให้เกิดการบดบังสถานที่สำคัญและวิวทิวทัศน์ ดังนั้นจึงควรมีการจัดหาพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อที่จะได้มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า รูปแบบของร้านค้า ให้มาตั้งรวมในบริเวณเดียวกัน ลดปัญหาการบดบังสถานที่สำคัญและวิวทิวทัศน์

2. ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนี้ 1) ความหลากหลายของรูปแบบ Street Furniture ทำให้พื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพ ในการพัฒนาควรเลือกใช้รูปแบบเดียวกัน กลมกลืนกับธรรมชาติ ทนไอเค็มจากทะเล ทนทานต่อการใช้ และสะดวกต่อการทำความสะอาด 2) ความหลากหลายของป้ายต่างๆ ตลอดจนตำแหน่งการติดตั้งที่ไม่เหมาะสม เช่น ติดป้ายบนต้นไม้ ทำให้พื้นที่ขาดความเป็นเอกภาพและเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ศึกษาควรจะมีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักที่มีป้ายให้ข้อมูล 3) ความหลากหลายของรูปแบบอาคารสมัยใหม่ ตลอดจนสีฉูดฉาดที่นำมาใช้กับอาคารขนาดย่อยภายในบริเวณศาลฯ เช่น อาคารจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาคารพระประวัติ ทำให้เกิดการฉีกมุมมองก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งทางสายตาและความรู้สึก ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงอาคารดังกล่าวให้มีความกลมกลืน และ 4) การร่อยขายของเป็นพฤติกรรมที่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในบริเวณหาดทรายรีจึงควรมีการควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวพร้อมจัดหาพื้นที่ส่วนกลางเพื่อให้อยู่ในบริเวณเดียวกัน

3. ด้านการจราจร ดังนี้ เส้นทางสัญจรจากหาดมัตโพนไปสู่หาดทรายรีเป็นถนนคอนกรีตขนาดเล็ก และไม่มีไฟส่องสว่าง อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนและรถขนาดใหญ่ไม่สามารถสัญจรได้ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงเส้นทางเพิ่มไฟส่องสว่างเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว ดังนี้ 1) ยังไม่มีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวว่าในบริเวณดังกล่าวตลอดจนบริเวณใกล้เคียงมีกิจกรรมตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้สามารถไปเยี่ยมชมได้บ้าง ดังนั้นในแต่ละพื้นที่ศึกษาย่อยควรมีจุดให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักที่มีป้ายให้ข้อมูล และ 2) ในพื้นที่มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ และควรมีกิจกรรมอื่นที่สะท้อนเอกลักษณ์พื้นที่

5. ด้านความสะอาดและดูแลรักษา ดังนี้ ความสะอาดตลอดจนการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญที่หาดมัตโพนและหาดทรายรีจะต้องดูแลเป็นพิเศษ เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีการเข้าถึงโดยประชาชน ค้าขายเครื่องดื่ม อาหาร ขนมรุ่มเข้ามาขายได้อย่างอิสระ ประกอบกับระบบการจัดการขยะถึงขยะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนมีตำแหน่งการจัดวางยังไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงควรจัดวางที่เหมาะสมและเลือกใช้รูปแบบของถังขยะให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา

แนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่ศึกษา พบว่า 1) แนวทางในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ และ 2) แนวทางในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง

1.แนวทางในการพัฒนาด้านนโยบายและการจัดการ ครอบคลุม 6 ด้าน ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2) แนวทางในการพัฒนาด้านด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว 4) แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว 5) แนวทางในการพัฒนาด้านด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) แนวทางในการพัฒนาด้านด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

2.แนวทางในการพัฒนาด้านกายภาพและจินตภาพของเมือง ครอบคลุม 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1. แนวทางในการพัฒนาเชิงกายภาพและการรับรู้ของเมือง แบ่งออกเป็น 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ด้านการจราจร 4) ด้านความสะดวกสบายและการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความสะอาดและดูแลรักษา เนื้อหาดังปรากฏในบทที่ 4 ผลการศึกษา

2. แนวทางในการพัฒนาเชิงนโยบายและการจัดการในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 แนวทางย่อย ดังนี้ 1) แนวทางในการพัฒนาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว 2) แนวทางในการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 3) แนวทางในการพัฒนาด้านธุรกิจท่องเที่ยว 4) แนวทางในการพัฒนาด้านการตลาดท่องเที่ยว 5) แนวทางในการพัฒนาด้านด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และ 6) แนวทางในการพัฒนาด้านด้านจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เนื้อหาดังปรากฏในบทที่ 4 ผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 1.สามารถใช้แนวทางจากงานวิจัยนี้ พัฒนาต่อยอดไปเป็นชุดโครงการวิจัยในอนาคตได้
2. การทำงานวิจัยแบบบูรณาการมีข้อดี คือ มีวิธีการและข้อมูลที่มีความหลากหลาย ดังนั้นผู้วิจัยจำเป็นต้องมีจัดการและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยหาจุดเชื่อมโยงของข้อมูลแต่ละส่วนแล้วสรุปออกมาภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
3. การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงมีข้อดี คือ จะได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัย แต่ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนเพียง 5 ท่าน ในการศึกษาครั้งต่อไป หากเลือกใช้วิธีการดังกล่าวควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อความเที่ยงของข้อมูลในงานวิจัย
4. การใช้คำถามปลายเปิดในแบบสัมภาษณ์มีข้อดี คือ ได้ข้อมูลมากกว่าที่อยากจะรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย แต่ผู้วิจัยต้องไม่ลืมจัดการกับข้อมูลที่ได้มาให้ตรงตามประเด็น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2537. **พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน.**

กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. 2542. **ความสำคัญของการท่องเที่ยว.** กองวิชาการและฝึกอบรม, จุลสารการท่องเที่ยว,

ฉบับที่ 18 เล่มที่ 1, กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. ม.ป.ป. **วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย 2555.** กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

(อัดสำเนา)

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2550. **สถิติสำหรับงานวิจัย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขนิษฐา วิเศษสาคร. 2544. **จิตวิทยาทั่วไป.** คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

นัทรชัย คิวงจาด. 2545. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:**

กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยโรจน์ เจนธำรง. 2530. **หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนและออกแบบ**

ชุมชนเมือง. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง , มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฐณศการจ คงอินทร์. 2545. **การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร**

เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาย่านนาดี ตำบลอ่าวนาง จังหวัดกระบี่.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เดชา บุญคำ, อังสนา บุญ โยภาส, พงศักดิ์ วัฒนสินธุ์, จามรี อาระยานิมิตสกุล, นิรุบล คล่องเวสสะ, และดนัย ทายตะคุ. 2531. **หลักการพัฒนากฎมิตน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว**. ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อ้างถึง Lynch, K. 1994. **The Image of the City**. USA: Cambridge, MIT Press.

เทศบาลตำบลปากน้ำชุมพร. ม.ป.ป. **ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลปากน้ำ**. (Online).
www.paknumchumphon.go.th, 3 มกราคม 2551.

ธวัชชัย สุขลอย. 2547. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นภวรรณ ฐานพกาญจน์, เล็ก เดิมตระกูล, ณัฐ พิษกรรม, ครรชนี เอ็มพันธุ์, สุรเชษฐ์ เชษฐมาต, สมเกียรติ สิงหราวุฒิ และ สิริพงษ์ ราชศิริ. 2541. **คู่มือการพัฒนาและการออกแบบสิ่งแวดล้อมความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ กรุงเทพฯ, : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างถึง USNPS. 1993. **Guiding Principles of Sustainable Design**, Washington D.C. : Denver Service Center.

บริษัทไทยเพลย์กรานจำกัด. ม.ป.ป. **เก้าอี้สนาม รหัส F07**. (Online).
www.sanarmdeklen.com/index.php?page=category&action=&category=14&scat=&Page=2,
16 เมษายน 2552.

บริษัทลูมิทรอน ไลท์ติ้ง อินเตอร์เนชั่นแนลจำกัด. ม.ป.ป. **โคมไฟสนามภายนอกอาคาร รหัส LMBL-11** (Online). http://www.lumitronlighting.com/th_product_search.php?pageNum_productRS=1&totalRows_productRS=108&keyword=%E4%BF%CA%B9%D2%C1&condition=&imageField.x=15&imageField.y=10, 16 เมษายน 2552.

บริษัทลูมิทรอน ไฟท์ติ้ง อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนลจำกัด. ม.ป.ป. โคมไฟสนามภายนอกอาคาร รหัส LMPT-65 (Online). http://www.lumitronlighting.com/th_product_search.php?pageNum_productRS=7&totalRows_productRS=108&keyword=%E4%BF%CA%B9%D2%C1&condition=&imageField.x=15&imageField.y=10, 16 เมษายน 2552.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรสแอนด์ดีไซน์จำกัด.

ปิย ดวงพัตรา. 2546. วิธีการวางแผนการพัฒนาโครงการวิจัยและพัฒนาโดยใช้แนวคิดในการพัฒนาโครงการอย่างมีเหตุผล: **Logical Framework Approach**. เอกสารประกอบการบรรยาย สำหรับหลักสูตร KU-SLUSE, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วราคม ยิ้มน้อย. 2549. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรารัตนา กิตติศรีวรพันธุ์. 2549. การวางแผนบริเวณเพื่อการพัฒนาก่อตั้งเชิงเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน ณ แหล่งพลอย บ้านป่อแก้ว อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรารัตนา วัฒโย. 2540. แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาสุขาภิบาลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรชัย โรตนพทธิพิศ. 2548. ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ชุมชนและการท่องเที่ยวเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. **หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:**
รายงานการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศเสนอต่อการ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.

สุฤทัย ดิยวงศ์สุวรรณ. 2548. **แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม**
เมืองเก่านครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมือง ,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิงหนาท แสงสีหนาท. 2545. **หลักการทางแนวคิดชุมชนเมืองที่ยั่งยืนในบริบทของไทย.**
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
(การออกแบบชุมชนเมือง), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิน พันธุ์พินิจ. 2551. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:**
สำนักพิมพ์วิทย์พัฒนา.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. 2545. **กรอบแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทาง The Stockholm**
Declaration และRio Declaration: รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. 2547. **การท่องเที่ยวและหลักการบริหารจัดการที่ยั่งยืน. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา**
คณะวนศาสตร์, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546. **การพัฒนาอย่างยั่งยืนใน**
บริบทไทย. ใน เอกสารประกอบการประชุม ประจำปี 2546: การพัฒนาที่ยั่งยืน.
นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้ง.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. 2540.
นโยบายและแผนส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2549. กรุงเทพฯ:
บริษัท อินทีเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด.

สำนักงานสถิติจังหวัดชุมพร. 2551. สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

โสมสกว เพชรานนท์. 2547. เศรษฐศาสตร์เมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ห้างหุ้นส่วนคลังครัวเรือนซัพพลายจำกัด. ม.ป.ป. ถังขยะแฟนซี รหัส 001-KB-016 (Online).
www.crhouseware.com/bin-kt1.htm, 16 เมษายน 2552.

อริติ กัลป์นาทรัพย์. 2548. การเปลี่ยนแปลงสภาพการตั้งถิ่นฐานอันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบริเวณอ่าวนาง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

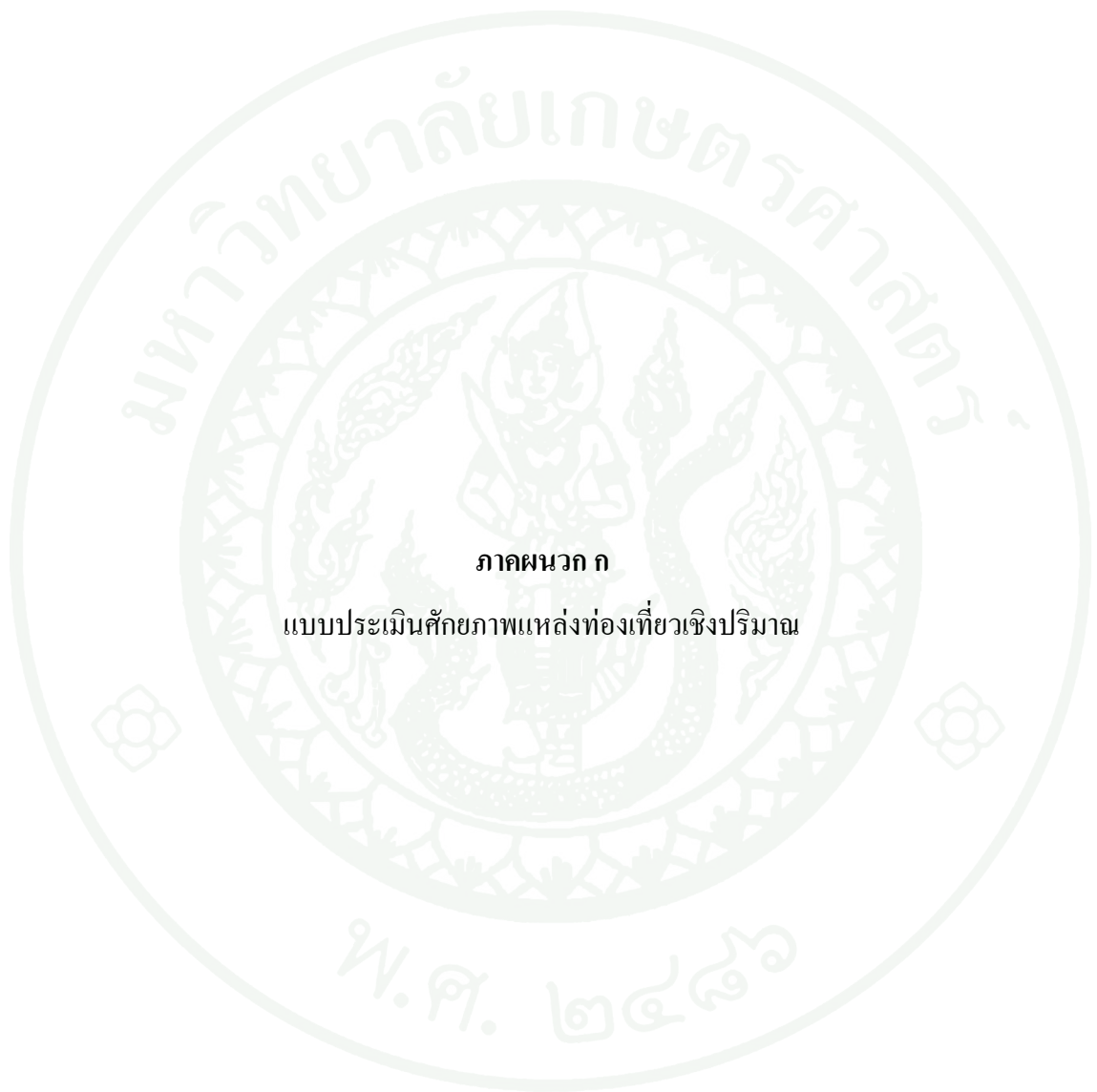
อรอภา โลวีระ. 2549. แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองท่องเที่ยวชายทะเล: กรณีศึกษา ถนนเชิงมนต์อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมืองและสภาพแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cullen, G. 1971. **The Concise Townscape**. New York: Van Nostrand Reinhold.

ภาคผนวก ก
แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมประเมิน

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ของจังหวัด

นาย ไอศูรย์ ภายชะวรรณ รองประธาน หอการค้าจังหวัดชุมพร ที่ตั้งสำนักงาน 59/2-3 ถ.ทวิ.
สินคำ ซอย2 ตท่าตะเภา. อ.เมือง จ.ชุมพร 86000

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด

นายอุทัย วรรณาศ ผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานชุมพร ที่ตั้งสำนักงาน
111/11-12 ถท่าตะเภา.ทวิสินคำ ต. อ.เมือง จ.ชุมพร 86000

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นายสมชาย แสงสว่าง สมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวจากภูผาสู่หอนาฬิกา และหมอดินอาสา
ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านทุ่งหงษ์ ที่ตั้งสำนักงาน หมู่ที่ 8 ตชุมพร.เมือง จ.ทุ่งคา อ. 86000

4. ด้านภูมิทัศน์

ผศ.อรัญญา ภูรอด อาจารย์ประจำ สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ตั้งสำนักงาน 39 หมู่ 1 ถนนรังสิตนครนายก ตำบลคลองหก
มธานีอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110

5. ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง

นางสาวอัจฉรา เทพไชย นักผังเมือง 7 ว. สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดชุมพร ที่ตั้ง
สำนักงาน ศาลากลางจังหวัดชุมพร ชั้น 3 ศูนย์ราชการจังหวัดชุมพร

แบบประเมินชุดที่.....
ผู้เชี่ยวชาญ.....

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ

งานวิจัย การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนถนนเลียบริมชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ผู้วิจัย นางสาว วรัญญา งามเจริญ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำการประเมินศักยภาพ ทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) มาดัดแปลงเป็นแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ

ตัวชี้วัดในการประเมินครั้งนี้ มี 10 ตัวชี้วัด ดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 2 ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 3 ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 4 ด้านความปลอดภัยของทรัพยากร ตัวชี้วัดที่ 5 ด้านความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมในทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 6 ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 7 ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 8 ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว ตัวชี้วัดที่ 9 ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากรท่องเที่ยว และ ตัวชี้วัดที่ 10 ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว โดยวิธีการในการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญ โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การให้คะแนน 5 ลำดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	1	หมายถึง	มีศักยภาพน้อยมาก
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	มีศักยภาพน้อย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	มีศักยภาพปานกลาง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	มีศักยภาพมาก
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	มีศักยภาพมากที่สุด

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดภราดรภาพ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
1. ด้านกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว																			
1.1 ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว	5.00																		
1.2 การเข้าถึงของทรัพยากร	5.00																		
รวม	10																		
2. ด้านคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว																			
2.1 คุณค่าทางเอกลักษณ์	2.00																		
2.2 คุณค่าทางความสมบูรณ์	2.00																		
2.3 คุณค่าทางสังคม	2.00																		
2.4 คุณค่าทางวิชาการและ	2.00																		
2.5 คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์	2.00																		
รวม	10																		
3. ด้านความนิยมของทรัพยากรท่องเที่ยว																			
3.1 ความมีชื่อเสียง	4.00																		

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดทรายดำ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
3.2 ความหนาแน่นของ	3.00																		
3.3 ภาพลักษณ์ของทรัพยากร	3.00																		
รวม	10																		
4. ด้านความปลอดภัยของ ทรัพยากร																			
4.1 การให้ข้อมูลด้านความ	4.00																		
4.2 การป้องกันการขึ้นราคา	3.00																		
4.3 การดูแลด้านความปลอดภัย	3.00																		
รวม	10																		
5. ด้านความเปราะบางของ สิ่งแวดล้อมในทรัพยากร ท่องเที่ยว																			
5.1 การป้องกันพื้นที่ เปราะบาง	4.00																		
5.2 การควบคุมเข้าไปใช้พื้นที่	3.00																		
5.3 มาตรการทางกฎหมายใน	3.00																		

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดทรายดำ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
รวม	10																		
6. ด้านขีดความสามารถรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว																			
6.1 พื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของทรัพยากรท่องเที่ยว	3.00																		
6.2 การวางแผนการใช้พื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	3.00																		
6.3 ความเปราะบางของพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว	2.00																		
6.4 สิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว	2.00																		
รวม	10																		
7. ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรท่องเที่ยว																			
7.1 การจัดการคุณภาพอากาศของทรัพยากรท่องเที่ยว	2.00																		
7.2 การจัดการคุณภาพเสียงของทรัพยากรท่องเที่ยว	2.00																		

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดภราดรภาพ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
7.3 การจัดการคุณภาพขยะมูลฝอยของทรัพยากรท่องเที่ยว	3.00																		
7.4 การจัดการคุณภาพน้ำของทรัพยากรท่องเที่ยว	3.00																		
รวม	10																		
8. ด้านผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากทรัพยากรท่องเที่ยว																			
8.1 การมีส่วนร่วมด้านรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับ	4.00																		
8.2 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน	3.00																		
8.3 การช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน	3.00																		
รวม	10																		
9. ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองของทรัพยากร																			

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดทรายดำ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
9.1 ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมทรัพยากร	4.00																		
9.2 การจัดเก็บรายได้ของทรัพยากร	3.00																		
9.3 การเลี้ยงตัวเองได้ของทรัพยากร	3.00																		
รวม	10																		
10. ด้านการบริหารจัดการของทรัพยากรท่องเที่ยว																			
10.1 การบริหารจัดการด้านการใช้ทรัพยากร	2.00																		
10.2 การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.00																		
10.3 การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยของทรัพยากรการท่องเที่ยว	2.00																		

แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงปริมาณ (ต่อ)

ตัวชี้วัดในการประเมิน	ค่าน้ำหนัก	ระดับศักยภาพหาดมัตโปน						ระดับศักยภาพหาดทรายดำ						ระดับศักยภาพหาดทรายรี					
		5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม	5	4	3	2	1	รวม
10.4 การบริหารจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณ	2.00																		
10.5 การบริหารจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	2.00																		
รวม	10																		
รวมคะแนนทั้งหมด	100																		

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว

แบบสำรวจแบบกึ่งโครงสร้าง

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษาดนเนินเขาชายทะเลปากน้ำ-หาดทรายรี จังหวัดชุมพร

ผู้วิจัย: รัชชญา งามเจริญ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โครงการวิทยานิพนธ์ มีนิตวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

ชุดที่   วันที่   เวลา :

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง: กรุณาทำข้อคิดเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน

ข้อที่	คำถาม	
1.1.	เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง
1.2.	อายุ	<input type="text"/> <input type="text"/> ปี
1.3.	ภูมิลำเนา	☐ ในจังหวัด ☐ ต่างจังหวัด..... ☐ ต่างประเทศ.....
1.4.	การศึกษา	☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ.....
1.5.	อาชีพ	☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ เจ้าของกิจการ ☐ เกษตรกร/ประมง ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ อื่นๆ.....
1.6.	รายได้	☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 10,001-20,000 บาท ☐ 20,001-30,000 บาท ☐ 31,001-40,000 บาท ☐ 40,001-50,000 บาท ☐ 50,000 บาทขึ้นไป
1.7.	วัตถุประสงค์	☐ ว่างเวลา (Leisure) ☐ พักผ่อน (Recreation) ☐ วันหยุด (Holiday) ☐ การกีฬา (Sport) ☐ สุขภาพ (Health) ☐ วัตถุประสงค์หน่วยงาน (Mission) ☐ การศึกษา (Study) ☐ ศาสนา (Religion) ☐ ธุรกิจ (Business) ☐ อื่นๆ..... ☐ เยี่ยมมิตรและญาติ (Visiting Friends and Relatives)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว ณ พื้นที่ศึกษา

คำชี้แจง: กรุณาทำข้อคิดเห็น โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน

2.1 ZONE โดินพื้นที่ศึกษาที่อยู่ในประสบการณ์การท่องเที่ยวของท่าน?

ZONE A

 ZONE B

 ZONE C

PLAN

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการท่องเที่ยว ZONE A

3.1 สถานที่ใดใน ZONE A ที่อยู่ในประสบการณ์การท่องเที่ยวของท่าน

A1 ท่าเรือ

A2 เขื่อนหินทิ้ง

A3 สวนสาธารณะ

A4 หนองจันทน์

ZONE A

A7 อื่นๆ.....

A5 ถนนรอบเขาแก้ว

A6 ศาลเวียงกา

3.2 สถานที่ท่องเที่ยวใดในอดีตที่เป็นความประทับใจของท่าน เพราะเหตุใด

3.3 ปัญหาที่ท่านประสบ/พบเห็นใน ZONE A ณ ปัจจุบัน

3.4 ทิศทางในอนาคตสำหรับการปรับปรุง ZONE A

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการท่องเที่ยว ZONE B

4.1 สถานที่ใดใน ZONE B ที่อยู่ในประสบการณ์การท่องเที่ยวของท่าน

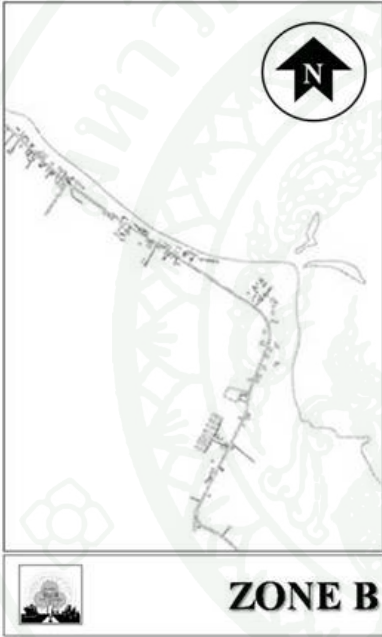
B1 มาตรการรักษา

B2 ที่ตั้งโรงแรม

B3 ร้านอาหาร

B7 อื่นๆ.....

B4 ร้านเสื้อผ้าที่เข้าน

B5 ศาลาของชุมชน

B6 ถนนเข้าพื้นที่

4.2 สถานที่ท่องเที่ยวใดในอดีตที่เป็นความประทับใจของท่าน เพราะเหตุใด

4.3 ปัญหาที่ท่านประสบ/พบเห็นใน ZONE B ณ ปัจจุบัน

4.4 ทิศทางในอนาคตสำหรับการปรับปรุง ZONE B

ส่วนที่ 5 ข้อมูลการท่องเที่ยว ZONE C

5.1 สถานที่ใดใน ZONE C ที่อยู่ในประสบการณ์การท่องเที่ยวของท่าน

C1 ศาลา (ชม)

C2 ศาลา (เล่น)

C3 เรือชมฯ

C4 ชายหาดริวี่

ZONE C

C7 อื่นๆ.....

C5 OTOP

C6 ศูนย์การเรียนรู้

5.2 สถานที่ท่องเที่ยวใดในอดีตที่เป็นความประทับใจของท่าน เพราะเหตุใด

5.3 ปัญหาที่ท่านประสบ/พบเห็นใน ZONE C ณ ปัจจุบัน

5.4 ทิศทางในอนาคตสำหรับการปรับปรุง ZONE C

ภาคผนวก ค
รายละเอียดการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
0index1	Between Groups	.000	2	.000	.000	1.000
	Within Groups	172.500	12	14.375		
	Total	172.500	14			
index2	Between Groups	5.991	2	2.995	.022	.978
	Within Groups	1602.202	12	133.517		
	Total	1608.193	14			
index3	Between Groups	459.408	2	229.704	1.963	.183
	Within Groups	1403.851	12	116.988		
	Total	1863.259	14			
index4	Between Groups	272.051	2	136.025	.920	.425
	Within Groups	1773.677	12	147.806		
	Total	2045.727	14			
index5	Between Groups	15.220	2	7.610	.067	.936
	Within Groups	1363.552	12	113.629		
	Total	1378.772	14			
index6	Between Groups	19.833	2	9.917	.061	.941
	Within Groups	1935.248	12	161.271		
	Total	1955.081	14			
index7	Between Groups	5.377	2	2.688	.020	.980
	Within Groups	1612.419	12	134.368		
	Total	1617.795	14			
index8	Between Groups	8.146	2	4.073	.465	.639
	Within Groups	105.010	12	8.751		
	Total	113.156	14			
index9	Between Groups	68.041	2	34.021	.843	.454
	Within Groups	484.374	12	40.365		
	Total	552.416	14			
index10	Between Groups	.000	2	.000	.000	1.000
	Within Groups	721.951	12	60.163		
	Total	721.951	14			

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ นามสกุล

นางสาวรัญญา งามเจริญ

วัน เดือน ปีเกิด

14 เมษายน 2529

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาตรี เทคโนโลยีภูมิทัศน์

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

